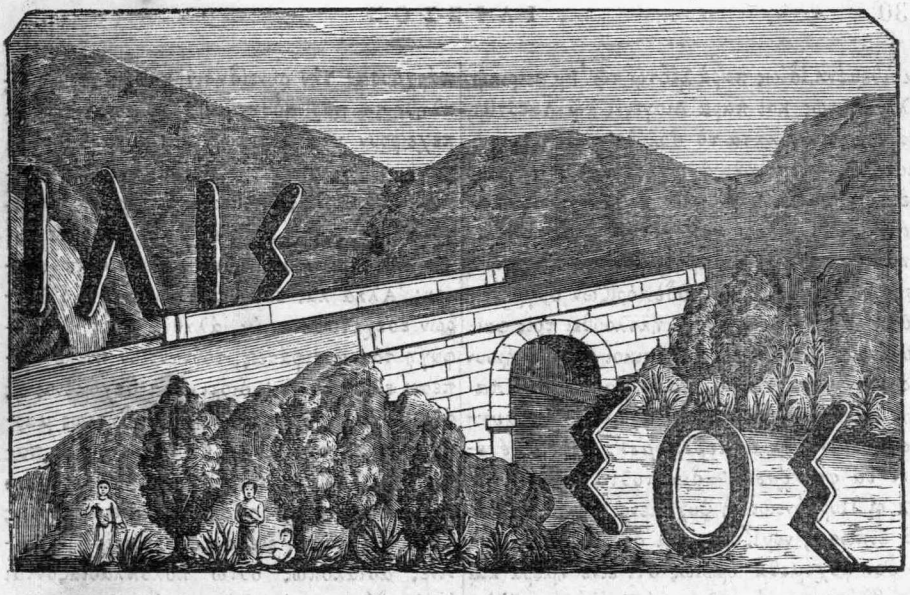

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

Ἐκδιδόμενον ἅπαξ τοῦ μηνός.

Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ 15 Σεπτεμβρίου 1868. | ΕΤΟΣ Α'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ε'.

ΠΥΡΡΩΝ Ο ΗΛΕΙΟΣ.

(Τέλος· ἴδε φυλλ. Γ'. σελ. 65-68).

—

Ἀλλὰ εὐλόγως δύναταί τις νὰ ἐρωτήσῃ, ἐὰν ὁ Πύῤῥων ἀμφέβαλλε περὶ τῶν πάντων. Πολλάκις προηγουμένως ἀνεφέραμεν περὶ ἀδήλων, ἐξ οὗ ἴσως τινὲς ὑπέθεσαν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ πράγματα δῆλα, περὶ ὧν οὐδαμῶς ἐπέχει ὁ Πύῤῥων. Καὶ πραγματικῶς τοῦτο ὑπέλαβόν τινες (α) ἰσχυρισθέντες, ὅτι ὁ περιλάληπτος οὗτος ἀρχηγὸς τῶν σκεπτικῶν οὐδαμῶς ἐπεῖχε περὶ ὅσων ἐμαρτύρει ἡ συνείδησις καὶ ἐν γένει περὶ πάντων τῶν ὑποκειμενικῶν, ἀμφιβολίαν δὲ ἐξέφραζε περὶ πάντων τῶν ἐξωτερικῶν ὄντων, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν σχέσεων καὶ τῶν νόμων τῶν διεπόντων αὐτά, ἐν γένει δὲ περὶ πάντων τῶν ἀντικειμενικῶν πραγμάτων· διότι ἄλλως, λέγουσιν, ἡ περὶ τῶν πάντων ἐποχὴ οὐ μόνον γελοία καὶ παράδοξος τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀντίφασιν περιάγει· διότι, ἀμφιβάλλων περὶ τῶν πάντων, ἀναγκαίως ἀμφιβαλλει καὶ περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀμφιβάλλων περὶ ἑαυτοῦ, καταψεύδεται καὶ προφανῶς πίπτει εἰς ἀντίφασιν, ἐν ᾧ τὴν ἀντίφασιν παντὶ σθένει ἤθελε ν' ἀποφεύγῃ ὁ Πύῤῥων. Ὡς ἐπιχείρημα τῆς δόξης αὐτῶν φέρουσι καὶ τὸ παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς ὡς κριτήριον χρησιμεῦον φαινόμενον.

Ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι οἱ πρεσβεύοντες ταῦτα ἐπιπολαίως ἅπτονται τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι μαρτυριῶν. Ἡ ἔννοια τοῦ παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς κριτηρίου οὕτω σαφῶς

(α) Dict. des seiences philosophiques v. Pyrron.

ἐκτιθεμένη ἰδίως παρὰ Σέξτῳ τῷ Ἐμπειρικῷ, ἀλλ' ἱκανῶς καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ, παρερμηνεύθη κατὰ τὸ δοκοῦν· διότι, κριτήριον τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς φαμὲν, λέγει ὁ Σέξτος, τὸ φαινόμενον *δυνάμει τὴν φαντασίαν αὐτοῦ οὕτω καλοῦντες*· ὁ δὲ Αἰνεσίδημος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λαερτίου, ἱστορεῖ ὅτι ὁ Πύῤῥων οὐδὲν ὁρίζων δογματικῶς διὰ τὴν ἀντιλογίαν ἠκολούθει τοῖς φαινομένοις. Ὥστε οἱ σκεπτικοὶ δὲν ἀνῄρουν τὰ φαινόμενα· *τὰ γὰρ κατὰ φαντασίαν παθητικὰ ἀβουλήτως ἡμᾶς ἄγοντα εἰς συγκατάθεσιν οὐκ ἀνατρέπομεν, ταῦτα δέ ἐστι τὰ φαινόμενα*· διὰ τοῦτο θερμαινόμενοι οἱ Πυῤῥώνειοι ἢ ψυχόμενοι δὲν δύνανται νὰ εἴπωσιν, νομίζομεν ὅτι δὲν θερμαινόμεθα ἢ δὲν ψυχόμεθα· ὁμοίως ὅτι εἶνε ἡμέρα καὶ ὅτι βλέπουσιν, ἐννοοῦσιν οἱ Πυῤῥώνειοι, ἀλλὰ πῶς εἶνε ἡμέρα καὶ πῶς βλέπουσιν, ἀγνοοῦσιν· ὅτι τὸ πῦρ καίει αἰσθάνονται, ἀλλ' ἐὰν ἀπολύτως ἔχῃ καυστικὴν φύσιν ἢ μὴ, ἐπέχουσι· καὶ ὅτι κινεῖταί τις ἢ φθείρεται βλέπουσιν, ἀλλ' ἐὰν πράγματι γίνωνται ταῦτα καὶ πῶς γίνονται, ἀγνοοῦσι· προσέτι γευόμενοι τοῦ μέλιτος οἱ Πυῤῥώνειοι λέγουσιν, ὅτι τοῖς φαίνεται γλυκὺ, ἀλλ' ἐὰν τις αὐτοὺς ἐρωτήσῃ, τὸ μέλι λοιπὸν ἀπολύτως γλυκύ ἐστιν ἢ οὔ; ἐκεῖνοι ἀμέσως ἀπαντῶσιν, Ἃ περὶ αὐτοῦ ἐπέχομεν. Καὶ ἐν γένει ἀποφαίνονται ὅτι περὶ μὲν τοῦ *φαίνεσθαι* τοῖον ἢ τοῖον τὸ ὑποκείμενον (ἢ ἀντικείμενον, καθ' ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους) οὐδεὶς ἴσως ἀμφισβητεῖ, περὶ δὲ τοῦ εἰ τοιοῦτόν *ἐστιν*, ὁποῖον φαίνεται, ζητεῖται. Προδήλως λοιπὸν τὸ κριτήριον τῶν σκεπτικῶν δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν συνείδησιν, ἀλλ' εἰς τὰς αἰσθήσεις· ἀλλὰ καὶ τότε δὲν ἐννοεῖ ὅτι αἱ ἐκ τῶν φαινομένων ἐντυπώσεις εἰσὶν ἀληθεῖς, τοὐναντίον σαφῶς κηρύττουσιν, ὅτι ἀμφιβάλλουσι πολὺ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἐντυπώσεων καὶ διὰ τοῦτο ἐξακολουθοῦσι ζητοῦντες, εἰ καὶ πραγματί εἰσι τοιαῦται, ὁποῖαι φαίνονται· διὰ τοῦτο, ὁσάκις ἀπὸ τῶν αὐτῶν προσπίπτουσι διάφοροι φαντασίαι ὡς ἀπὸ τοῦ πύργου ἢ στρογγύλου ἢ τετραγώνου, οἱ σκεπτικοὶ λέγουσιν ὅτι ἑκάτεραι μὲν φαίνονται, ἀλλ' ἀγνοῦσι τίς ἡ ἀληθὴς καὶ τίς ἡ ψευδὴς φαντασία. Προσέτι, ἐὰν ὁ Πύῤῥων καὶ οἱ πρῶτοι τοὐλάχιστον αὐτοῦ ὀπαδοὶ ἐδέχοντο ὡς ὑπάρχουσαν τὴν συνείδησιν καὶ ἐπίστευον ὡς ἀληθῆ τὰ παρ' αὐτῆς μαρτυρούμενα, πῶς ἐπεχείρουν ν' ἀνατρέπωσι καὶ αὐτὰ τὰ παρὰ πάντων ὁμολογούμενα ἀξιώματα, κηρύττοντες αὐτὰ ἁπλᾶς ὑποθέσεις; πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ κηρύττῃ ὁ Πύῤῥων, ὅτι οὐδὲν οὔτε καλὸν οὔτε αἰσχρὸν, οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον; Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πύῤῥων ἐδέχετό τινα ὡς ἀληθῆ, ἀντὶ ν' ἀποφύγῃ τὰς ἀντιφάσεις, τοὐναντίον ἤθελεν ἐμπέσει εἰς χείρονας· διότι ἅμα δεχόμενος ὡς ἀληθῆ πάντα τὰ παρὰ τῆς συνειδήσεως μαρτυρούμενα, ἀναγκαίως θὰ ἐδέχετο καὶ πάσας τὰς λογικὰς ἐκείνων συνεπείας, ὅτε ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς Πυῤῥωνείου αἱρέσεως καταῤῥέει πλέον ἕνεκα τῶν ἐξαιρέσεων, αἵτινες ἀδιακόπως οὕτω πολυπλασιάζονται ὡς ἐρειδόμεναι ἐπὶ βάσεως ἀσφαλοῦς. Καὶ νομίζομεν ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ βραδύτερον, καταργήσαντες τὴν *ἐποχὴν* ὡς πρός τινα, εὑρέθησαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἰσχυρὰς προσβολὰς ἰδίως τῶν ὀπαδῶν τῆς νέας Ἀκαδημίας, οἵτινες τάχιστα κατέδειξαν τὰς παραλόγους ἐκείνων διδασκαλίας καὶ ἐγένοντο αἴτιοι τῆς ταχείας παρακμῆς τῆς αἱρέσεως τοῦ Πύῤῥωνος.

Ὁ ἰσχυρισμὸς λοιπὸν, ὅτι ἡ *ἐποχὴ* ὑπῆρχεν ἐπὶ μόνων τῶν *ἀδήλων*, ἁρμόζει καθ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς Πυῤῥωνείους μεταγενεστέρων χρόνων· οὕτω δυνάμεθα κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν νὰ ἐξομαλύνωμεν τὰς ἀντιφάσεις, αἵτινες καὶ παρὰ Σέξτῳ καὶ παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ ἀπαντῶνται. Διότι ὁ Σέξτος, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἀποκαλεῖ προπετεῖς τοὺς δογματικοὺς καὶ συμμερίζεται τὰ σοφιστικὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Αἰνεσιδήμου καὶ τῶν προγενεστέρων Πυῤῥωνείων πρὸς κατάδειξιν καὶ τῶν εὐδηλοτέρων ἐννοιῶν ὡς ἀδήλων, ἀφ' ἑτέρου λέγει, ὅτι αἱ ἰδιάζουσαι τοῖς Πυῤῥωνείοις φράσεις, περὶ ὧν ἀμέσως θὰ ὁμιλήσωμεν, δὲν ἐφαρμόζονται περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ τῶν *ἀδήλων* καὶ τῶν δογματικῶς ζητουμένων. Ὁμοίως καὶ ὁ Λαέρτιος λέγων ὅτι οἱ Πυῤῥώνειοι ἐζήτουν οὐχ ὅπερ νοοῦσιν· ὅ,τι γὰρ νοεῖται *δῆλον*· ἀλλ' ὧν ταῖς αἰσθήσεσι μετέχουσι, δὲν ἐννοεῖ βεβαίως, οὔτε τὸν Πυῤῥωνα, οὔτε τοὺς ἀρχαιοτέρους σκεπτικοὺς, ἀλλὰ ἴσως τοὺς μεταγενεστέρους. Τίνα δὲ εἰσὶν ἅπερ νοοῦσιν, ἤτοι τὰ δῆλα; περὶ τούτων ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν, ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσιν, εἶνε βεβαιον ὅτι παρελθὼν ἡ ἐνότης τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πυῤῥωνος παρὰ τοῖς νεωτέροις σκεπτικοῖς, οἵτινες παρίστων κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἐλεεινὴν ἀντίφασιν, ὁποίαν γελῶντες διαβλέπομεν ἐν τῷ *βεβιασμένῳ γάμῳ* (le mariage forcé) κωμῳδίᾳ τοῦ Μολιέρου, παριστῶντος Μαρφουριόν τινα ὀπαδὸν τῆς τοῦ Πυῤῥωνος αἱρέσεως, ὅστις ἐν τῷ πρώτῳ κατ' αὐτοῦ ῥαπίσματι ἐγκαταλείπει τὰς πλήρεις δισταγμῶν φράσεις του. Ὅτι δὲ μόνος ἴσως ὁ Πυῤῥων ὑπῆρξε συνεπὴς ἔν τε τῇ πράξει καὶ τοῖς συλλογισμοῖς πρὸς τὴν θεμελιώδη ἀρχὴν τοῦ ἐπέχειν περὶ πάντων τῶν τε φαινομένων καὶ νοουμένων καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν πολλῶν περὶ αὐτοῦ ἀνεκδότων, ὁποῖα βεβαίως ἐξώγκωσεν ἡ φαντασία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐκπλαγέντος διὰ τὴν μοναδικὴν καὶ παράδοξον ταύτην αἵρεσιν τοῦ Πυῤῥωνος.

Ἀλλὰ τοσοῦτον παράδοξος φιλοσοφία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταχειρίζηται γλῶσσαν, ὁποίαν πάντες μετεχειρίζοντο· διότι τότε οὐδέποτε ἠδύναντο ν' ἀποφύγωσιν οἱ περὶ τὸν Πυῤῥωνα τὰς ἀντιφάσεις. Ἡ γλῶσσά των λοιπὸν ἔπρεπε σύμφωνος τῇ αἱρέσει νὰ ᾖ πλήρης ἀμφιβολίας· καὶ πρὸς τοῦτο ἐξεῦρεν ἀναντιῤῥήτως πρῶτος ὁ Πυῤῥων τὰς φωνὰς *οὐ μᾶλλον* ἢ *οὐδὲν μᾶλλον*. Αἱ φωναὶ αὗται εἰσιν ἐλλιπεῖς· διότι, ὅπως λέγοντες *πλατεῖαν* ἐννοοῦμεν πλατεῖαν ὁδὸν, οὕτω λέγοντες *οὐ μᾶλλον* ἐννοοῦμεν, λέγει ὁ Σέξτος, *οὐ μᾶλλον τόδε ἢ τόδε*. Τινὲς δὲ σκεπτικοὶ, ἀντὶ οὐ μᾶλλον, λέγουσιν ἐρωτηματικῶς τί μᾶλλον, ὅπερ δηλοῖ, διατί μᾶλλον τοῦτο καὶ ὄχι ἐκεῖνο; Καὶ ἡ φωνὴ *οὐδὲν μᾶλλον* φαίνεται μὲν ἔχουσα χαρακτῆρα συγκαταθέσεως ἢ ἀρνήσεως, ἀλλὰ παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς λαμβάνεται ἐρωτηματικῶς καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ἀγνοῶ τίνι μὲν τούτων χρὴ συγκατατίθεσθαι, τίνι δὲ μὴ συγκατατίθεσθαι.» ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν *οὐδὲν μᾶλλον* ἐπρόφερον οἱ Πυῤῥώνειοι οὐ διαβεβαιοῦντες περὶ τοῦ πάντως ὑπάρχειν αὐτὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον αὐτοῖς ἔλεγον καὶ περὶ αὐτῆς. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τὴν φωνὴν *οὐ μᾶλλον* ὁ Δημόκριτος ἀνέφερε πρὸ τοῦ Πυῤῥωνος, διότι ὁ ἐξ Ἀβδήρων Δημόκριτος παρατηρήσας, ὅτι τὸ μέλι κοινῶς μὲν ἐστι γλυκὺ, τοῖς δὲ ἰκτερικοῖς πικρὸν, ἀνεφώνησεν «οὐ μᾶλλον τὸ μέλι γλυκύ ἐστιν.» Ἀλλ' ἡ ἔννοια τῆς φωνῆς ταύτης διάφορος παρὰ τῷ Δημοκρίτῳ τυγχάνει· διότι οὗτος μὲν διὰ τῆς φωνῆς ταύτης ἐννοεῖ, ὅτι τὸ μέλι οὔτε γλυκύ ἐστιν, οὔτε πικρὸν, ὁ δὲ Πυῤῥων ἐννοεῖ τὴν ἀμφιβολίαν, ἂν τὸ μέλι μόνον γλυκὺ ἢ μόνον πικρὸν, ἢ ἂν μήτε γλυκὺ ἦνε μήτε πικρόν· διότι σκέπτεται καὶ ἐπειδὴ ἐξακολουθῶν τὰς ἐρεύνας του δὲν ἔρθασεν εἰς ἀπόφασιν τελειωτικὴν, ἐπέχει ν' ἀποφανθῇ ὁριστικῶς περὶ τῆς οὐσίας τοῦ μέλιτος. Ἡ δημοκρίτειος λοιπὸν φιλοσοφία ἀφίσταται ἱκανῶς τῆς Πυῤῥωνείου, διότι κατ' ἐκείνην μὲν οὐδὲν φαινόμενον ὑπάρχει (μηδὲν εἶναι τῶν φαινομένων), κατ' αὐτὴν δὲ τὸ φαινόμενον τίθεται οὐχ ὡς καὶ τοιοῦτον ὄν.

Καὶ αἱ φωναὶ *τάχα* καὶ *οὐ τάχα*, *ἔξεστι* καὶ *οὐκ ἔξεστι*, *ἐνδέχεται* καὶ *οὐκ ἐνδέχεται* ἐλλειπτικαὶ οὖσαι, ὑπονοοῦσι τὸ *εἶναι*, ἐνίοτε δὲ συντομίας χάριν ἀπαντῶντες οἱ Πυῤῥώνειοι εἰς ἄλλων φιλοσόφων ζητήματα λέγουσι, *τάχα ἢ ἀξεῖναι*, ἐννοοῦντες *τάχα μὴ εἶναι ἢ ἐξεῖναι μὴ εἶναι*. Πᾶσαι δὲ αἱ φωναὶ αὗταί εἰσι δηλωτικαὶ *ἀφασίας* ἤτοι καταφάσεώς τε καὶ ἀποφάσεως· ὁ λέγων λοιπὸν τάχα ἔστιν, ἐννοεῖ δυνάμει τὸ τάχα οὐκ ἔστιν.

Ὁμοίως μεταχειρίζονται οἱ περὶ τὸν Πυῤῥωνα καὶ τὴν φωνὴν *οὐδὲν ὁρίζω*, ἥτις δὲν ἀποτελεῖ κανόνα δογματικόν, ἀλλὰ ἐστὶ φωνὴ δηλωτικὴ τοῦ πάθους τῶν σκεπτικῶν, οἵτινες δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς λέγουσι τὸ ἑαυτοῖς φαινόμενον, ἑπομένως δὲν ἀποφαίνονται ἀπαγγελτικῶς καὶ μετὰ πεποιθήσεως περὶ τῶν προκειμένων, ἀλλὰ διηγοῦνται ὅ,τι πάσχουσι· διότι ἄλλως ὁ σκεπτικὸς θὰ εὑρεθῇ ὅτι δὲν ὁρίζει οὔτε αὐτὸ τὸ *οὐδὲν ὁρίζω*. Νομίζομεν δὲ ὅτι εἰς τὸν Λαέρτιον δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδωμεν πολλὴν πίστιν ὡς πρὸς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀρχῶν τῆς σκεπτικῆς φιλοσοφίας· διότι, ἐν ᾧ ὁ Τίμων ἐν Πύθωνι λέγει, ὅτι ἡ φωνὴ *οὐδὲν ὁρίζω* σημαίνει τὸ μηδὲν ὁρίζειν ἀλλ' ἀπροσθετεῖν, ὁ Λαέρτιος κηρύττει ὅτι οἱ σκεπτικοὶ καὶ τὸ *οὐδὲν ὁρίζω* ἀνῄρουν. Ὁ

Σέξτος καθαρῶς ἐνταῦθα ἐξηγεῖ τὴν ἔννοιαν οὐ μόνον τῆς φωνῆς ταύτης, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν προρρηθεισῶν, ὅτι ὡς δηλωτικαὶ πάθους δὲν ἀποτελοῦσι κανόνας δογματικοὺς καὶ ἑπομένως δὲν δύνανται νὰ περιτραπῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ν' ἀπολεσθῶσι «κατ' ἴσον τοῖς καθαρτικοῖς, ἃ τὴν ὕλην προεκκρίναντα καὶ αὐτὰ ὑπεκκρίνεται καὶ ἐξαπόλλυται.» Ἴσως ταῦτα λέγει Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐρανιζόμενος παρά τινος Πυῤῥωνείου, ἀλλ' ἡμεῖς διερευνῶντες τὰς ἀρχὰς τῆς αἱρέσεως τοῦ Πυῤῥωνος δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τοιαῦτα ἐλέχθησαν παρ' αὐτοῦ τοῦ Πυῤῥωνος, ὅστις, μετὰ τοσαύτης περισκέψεως ἀνακαλύψας νέον ὅλως ὁρίζοντα φιλοσοφίας καὶ ἱκανῆς ὑπολήψεως τυχὼν παρὰ τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ, δυσκόλως ἠδύνατο νὰ περιπέσῃ εἰς ἀτοπίας παρεμφερεῖς πρὸς τὰς τῶν σοφιστῶν, ἀφ' οὗ μάλιστα αἱ διηνεκεῖς ἀντιφάσεις καὶ αἱ σοφιστίαι αὐτῶν ἠνάγκασαν τὸν Πυῤῥωνα νὰ ἐγκαταλείψῃ διὰ παντὸς τὴν διαλεκτικὴν καὶ νὰ πολεμήσῃ αὐτὴν οὐχὶ διὰ δογματικῶν λόγων, διότι καὶ πάλιν θὰ ἐπλανᾶτο εἰς τοὺς ἀδιεξόδους λαβυρίνθους τῆς διαλεκτικῆς, οὔτε διὰ τῆς πειθοῦς, διότι ἡ πιθανότης, ὡς λέγουσιν οἱ σκεπτικοί, γίνεται παρὰ τὸ ἔνδοξον τοῦ λέγοντος, ἢ παρὰ τὸ φροντιστικόν, ἢ παρὰ τὸ αἰμύλον, ἢ παρὰ τὸ σύνηθες, ἢ παρὰ τὸ κεχαρισμένον, ἀλλὰ διὰ τῆς καταδείξεως τῶν ἀσυμφωνιῶν τῶν τε φαινομένων καὶ νοουμένων καὶ διά τινων φράσεων ἐκφερομένων ἐν εἴδει πάθους· τοῦτο σαφῶς βεβαιοῖ ὁ Σέξτος ἐν τέλει τοῦ Α΄. βιβλίου τῶν Πυῤῥωνείων Ὑποτυπώσεων.

Ὡσαύτως, ὅταν οἱ Πυῤῥώνειοι λέγωσι *παντὶ λόγῳ λόγος ἀντίκειται*, ὑπονοοῦσι τὸ *ὡς ἐμοὶ φαίνεται*. Τὸ δὲ *εἶναι* παρὰ τοῖς Πυῤῥωνείοις ἰσοδυναμεῖ πάντοτε τῷ *φαίνεσθαι*.

Τοιαῦταί εἰσιν ἐν συνόψει αἱ δοξασίαι καὶ ἡ ἰδιαζουσα γλῶσσα τῆς τοῦ Πυῤῥωνος αἱρέσεως, ὅστις καὶ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ κατὰ τὰ αὐτὰ ἀείποτε πολιτευθεὶς ἴσως δὲν ἔδωκε σπουδαίας ἀφορμὰς, ὅπως ἐφαρμοσθῶσι καὶ ἐπ' αὐτοῦ οἱ ἑξῆς στίχοι Ἀναξίππου τοῦ κωμῳδοποιοῦ ἐν Κεραυνουμένῳ:

Οἴμοι φιλοσοφεῖς! ἀλλὰ τούς γε φιλοσόφους
ἐν τοῖς λόγοις φρονοῦντας εὑρίσκω μόνον,
ἐν τοῖσι δ' ἔργοις ὄντας ἀνοήτους ὁρῶ.

Διότι, καταδείξας τὴν ἀσυμφωνίαν τῶν τε φαινομένων καὶ νοουμένων, οὐδεμίαν πίστιν ἔδιδεν εἰς τὰς αἰσθήσεις του· διὰ τοῦτο, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δαέρτιος, ὑφίστατο τὰ πάντα, καὶ ἁμάξας ἐὰν ἐτύγχανε καὶ κρημνοὺς καὶ κύνας. Μεθ' ὅλους ὅμως τοὺς συχνοὺς τούτους κινδύνους ὁ Πυῤῥων ἔζησε μέχρι τοῦ 90ου ἔτους, ἴσως καὶ ἔτι πλέον· διότι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Ἀντιγόνου τοῦ Καρυστίου, ἐσώζετο ὑπὸ τῶν γνωρίμων παρακολουθούντων. Ἀείποτε δὲ εὑρίσκετο ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ὥστε ἐάν τις ἐγκατελίμπανε τὸν Πυῤῥωνα μεταξὺ λέγοντα, ἐκεῖνος ἐξηκολούθει ὁμιλῶν μέχρι τέλους τῆς ὁμιλίας του· κατὰ τοῦτο ἐμιμήθη τὸν Πυῤῥωνα ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Φίλων, ὅστις ἐκλήθη *Αὐτολαλητὴς*, ὡς αἰωνίως μεθ' ἑαυτοῦ ὁμιλῶν· διότι, ἔλεγε, δὲν ἦτο βέβαιος ἐὰν ὑπῆρχέ τις παρ' αὐτῷ ἢ μὴ καὶ ἐὰν ἀπηύθυνε ἢ μὴ πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον.

Πολλάκις ὁ Πυῤῥων ἀπεδήμει ἄνευ προειδοποιήσεως καὶ συνεῤῥέμβετο οἱῳδήποτε ἔτυχε. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἐμπεσόντος ποτὲ εἰς τέλμα τοῦ Ἀναξάρχου, ὁ Πυῤῥων ἀντιπαρῆλθεν οὐδεμίαν βοήθειαν παρασχὼν, οὔτε προσέξας εἰς τὰς φωνὰς τοῦ διδασκάλου· καὶ ὅμως ὁ Ἀνάξαρχος μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν βορβόρων ἐπῄνει τὸ ἀδιάφορον καὶ ἄστοργον τοῦ μαθητοῦ, ἀπαντῶν εἰς τὰς αἰτιάσεις τινῶν κατὰ Πυῤῥωνος. Πολλάκις δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἐπίκουρος, θαυμάζων τὴν ἀναστροφὴν τοῦ νέου τούτου αἱρεσιάρχου, συχνάκις ἠρώτα καὶ ἐμάνθανε περὶ αὐτοῦ. Οὐδεὶς ὑπερέβαινε τὸν Πυῤῥωνα κατὰ τὴν ἀπραγμοσύνην· διὸ ὁ Τίμων οὕτως ἐγκωμιάζει αὐτὸν ἐν Πύθωνι ἢ ἐν Σίλλαις:

Ὦ γέρον, ὦ Πυῤῥων, πῶς ἢ πόθεν ἔκδυσιν εὗρες
λατρείης δοξῶν τε κενοφροσύνης τε σοφιστῶν
καὶ πάσης ἀπάτης πειθοῦς τε ἀπελύσας δεσμά;
Οὐδ' ἔμελλέν σοι ταῦτα μετ' ἄλλοισι τίνες αὖραι
Ἑλλάδ' ἔχουσι, πόθεν τε καὶ εἰς ὅ,τι κυροῖ [ἕκαστα.

Ἀλλαχοῦ δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ Τίμων λέγει:

Μοῦνος δ' ἀνθρώποισι θεοῦ τρόπον ἡγεμονεύεις,
ὃς περὶ πᾶσαν ἐλὼν γαῖαν ἀναστρέφεται
δεικνὺς εὐτόρνου σφαίρας πυρικαύτορα κύκλον.

Διὰ τῶν στίχων τούτων ἐξεικάζεται ὁ Πυῤῥων ὅτι ἔχει Ἡλίου τρόπον· διότι ὡς ὁ Ἥλιος τὰς τῶν ἀκριβῶς εἰς αὐτὸν ἀτενιζόντων ὄψεις ἀμαυροῖ, οὕτω καὶ ὁ σκεπτικὸς λόγος τὸ τῆς διανοίας ὄμμα τῶν ἐπιμελέστερον αὐτῷ προσεχόντων συγχεῖ, ὥστε ἀκαταληπτεῖν περὶ ἑκάστου τῶν κατὰ δογματικὴν θρασύτητα τιθεμένων.

Ἕτερον περὶ τοῦ Πυῤῥωνος ἀνέκδοτον ἀναφέρεται, ὅτι ἐν τρικυμίᾳ τινὶ μεγάλῃ πάντων σκυθρωπαζόντων καὶ ὀδυρομένων, αὐτὸς μετὰ πολλῆς ἡδονῆς ἔν τινι γωνίᾳ τοῦ κυμαινομένου πλοίου ἰδὼν χοιρίδιον ἐσθίον τὰς κυλιομένας τροφὰς τῶν ἐπιβατῶν, εἶπεν, ἐν τοιαύτῃ ἀταραξίᾳ χρὴ τὸν σοφὸν καθεσταναι. Ἐν γένει δὲ ὁ Πυῤῥων ἐδείκνυεν ἐκπληκτικὴν περὶ τὰ πάντα ἀπάθειαν, καὶ πολλάκις εἰς τὰς χειρουργικὰς ἐγχειρίσεις, εἰς τὰς τομὰς καὶ καύσεις τὰς προσενεγκομένας ἐπί τινος ἕλκους αὐτοῦ, μηδὲ τὰς ὀφρῦς ἐκίνει. Ἐνίοτε ὅμως ἐτρόμαζε τοὺς ἀγρίους κύνας, καὶ πρὸς τὸν αἰτιασάμενον τὸν Πυῤῥωνα ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀντιφάσει ἀπήντα οὗτος *ὡς χαλεπὸν ὁλοσχερῶς ἐκδύναι τὸν ἄνθρωπον*. Τὴν ἀπάθειαν καὶ ἀδιαφορίαν ἰδίως προσεπάθει ὁ Πυῤῥων νὰ μεταδώσῃ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὡς τυχαίως προβαῖνον τελικὸν αἴτιον τῆς διδασκαλίας του. Ὁ Εὐρύλοχος ὅμως, καίπερ καυχώμενος ὡς Πυῤῥώνειος, οὐδέποτε εἰς τὰ τοῦ βίου ἀπαθῶς ἐφέρετο· διότι διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡμέραν τινὰ οὕτω παρωξύνθη κατὰ τοῦ μαγείρου, ὥστε λαβὼν τὸν ὀβελίσκον ἐκ τῆς ἑστίας μετὰ τῶν ἡμιψήστων κρεάτων, ἐδίωκε τροχάδην τὸν ἀτυχῆ μάγειρον διὰ τῶν ἀγυιῶν μέχρι τῆς ἀγορᾶς· ἄλλοτε πάλιν συζητῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ καταπονούμενος ὑπὸ τῶν ἀντιλεγόντων ἐξήφθη τοσοῦτον, ὥστε ἐδέησεν ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον νὰ φθάσῃ κολυμβῶν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ὅπου ἀνέκτησε τὴν ἀπάθειαν, ἀφ' οὗ τὰ δροσερὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ἀρκούντως ἐθώπευσαν τὰς ἐρυθρὰς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ παρειάς του.

Ὁ Πυῤῥων ἰδίως ἐτίμα τὸν Δημόκριτον, καὶ ἐσέβετο τὸν Ὅμηρον οὐχὶ ὡς ποιητὴν μέγαν, ἀλλὰ διότι ἐξωμοίωσε τὴν γενεὰν τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὴν γενεὰν τῶν φύλλων (Ἰλ. Ζ. στίχ. 146), καὶ διότι τοὺς Ἀχαιοὺς ὁρμῶντας εἰς μάχην ἐξωμοίου πρὸς χῆνας, γεράνους, κύκνους ἢ μυίας, τὸν Ἀγαμέμνονα πρὸς ταῦρον, τὸν Αἴαντα καὶ Ἕκτορα πρὸς λέοντας ἢ κάπρους κτλ. (Ἰλ. Β. στίχ. 459, 469 καὶ 480. Η. στίχ. 256.—7).

Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται ὅτι ὁ σοβαρὸς Πυῤῥῶν, καὶ ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ ἠδυνήθη νὰ προσεγγίσῃ καὶ νὰ κυρώσῃ τὴν παράδοξον αὐτοῦ φιλοσοφίαν, τὴν ἐρειδομένην ἐπὶ μιᾶς μόνης λέξεως, ἥτις ἐστὶ τὸ περὶ παντὸς *ἐπέχειν*. Βεβαίως κατὰ τοῦτο ὀλίγιστοι τῶν ὀπαδῶν ἐκείνου τὸν ἐμιμήθησαν· διότι μανθάνομεν ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν μετὰ τὸν Πυῤῥωνα σκεπτικῶν, τοὺς ὁποίους ἄλλων αἱρέσεων φιλόσοφοι διὰ πολλῶν ἀπεδείκνυον ἀντιφάσκοντας, μετὰ πολλῆς προθυμίας ἀπήντων ὅτι αἱροῦνταί τι κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ φεύγουσι καὶ *νόμοις χρῶνται*, καὶ ὅτι τῆς φιλοσοφίας των τέλος ἐστὶν οὐχὶ ἡ ἀπάθεια, ἀλλ' ἡ πραότης. Καὶ ἐὰν μάλιστα ὑποθέσωμεν, ὅτι τινὰ τῶν περὶ Πυῤῥωνος ἀναφερομένων εἰσὶν ἀνύπαρκτα ἢ ὑπερβολικῶς ἐξωγκωμένα, οὐχ ἧττον βεβαία καὶ πάλιν θεωρεῖται ἡ πρὸς τὴν αἵρεσίν του σύμφωνος τάσις τοῦ πρακτικοῦ αὐτοῦ βίου, περὶ οὗ ἄλλως τε οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων διχογνωμεῖ.

Ἀλλ' ἆρά γε ἡ σκεπτικὴ φιλοσοφία, ἥτις ὡς παροδικὸν μετέωρον ἀνεφάνη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας, συνήργησεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς καθόλου φιλοσοφίας, καὶ ἐξέπεμψε σπινθῆρα τοὐλάχιστον ἀληθείας; Ἡ καταφατικὴ λύσις καθ' ἡμᾶς ἔστιν ἀναμφισβήτητος. Ὁ Πυῤῥων ἠνέῳξε τὴν σχολὴν αὐτοῦ ἐν καιροῖς τοιούτοις, καθ' οὓς πολλοὶ δικαίως θὰ ἐπροτίμων νὰ γίνωσιν ὀπαδοὶ τῆς καινοφανοῦς ταύτης σχολῆς, ἢ νὰ ἀκολουθῶσί τινας τῶν τότε αἱρεσιαρχῶν, οἵτινες τὴν λογικὴν ἐπικαλούμενοι ἐδίδασκον ἐναντία τῇ λογικῇ. Ἦτο ἀδύνατον πλέον ὁ φιλόσοφος ἀνὴρ νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεως, εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ φιλοσοφία ἐν τοῖς κατὰ Πυῤῥωνα καὶ μετ' αὐτὸν χρόνοις· διότι αἱ προλήψεις ἦσαν παμπληθεῖς, τὰ πάθη ἐκ προσφάτων αἰτιῶν προερχόμενα ἐν ἀκμῇ διετέλουν, τὰ δὲ ἤθη τῆς καταῤῥεούσης ἑλληνικῆς κοινωνίας διέστρεφον ἐπὶ τὰ χείρω τὸν φιλοσοφοῦντα νοῦν. Ἀπῃτεῖτο νὰ ἐπέλθῃ σιγὴ ἐν τοῖς πολυταράχοις διδασκαλείοις τῶν φιλοσόφων, καὶ τὴν σιγὴν ταύτην ἐπεκαλέσατο πρῶτος ὁ

Πύῤῥων οἱονεὶ ἐκφωνῶν, ὅτι οἱ τὴν σήμερον οὕτω καταθορυβηθέντες φιλόσοφοι οὐδὲν γινώσκουσι καὶ ὀφείλουσι νὰ ἐπέχωσι περὶ παντὸς ζητήματος, μέχρις οὗ, ἀποκαθάραντες ἑαυτοὺς παντὸς προγενεστέρου ῥύπου, γίνωσιν ἱκανοὶ να ἐκφέρωσιν ὑγιεῖς φιλοσοφικὰς ἀρχάς. Συνεῖδε λοιπὸν ὁ Πύῤῥων ὅτι ὁ νοῦς τῆς φιλοσοφούσης Ἑλλάδος εἶχεν ἀπαυδήσει καὶ προέτεινε τὸν ὕπνον ὡς μόνον φάρμακον, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ παύσῃ ἡ ἐξακολουθοῦσα αὐθαδέστερον εἰρωνεία τῆς λογικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι δὲ εἶπεν ὁ Ἠλεῖος οὗτος φιλόσοφος, ἐγένετο ὀλίγῳ βραδύτερον· διότι μετὰ μίαν ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Πύῤῥωνος ἐσβέσθησαν σχεδὸν αἱ φωναὶ τῶν φιλοσόφων, ἐπῆλθε μετὰ ταῦτα τὸ ζοφερὸν τοῦ Μεσαίωνος σκότος, καθ' ὃ ἐξηκολούθει ἔτι κοιμώμενος ὁ φιλοσοφικὸς νοῦς, καὶ μόλις κατὰ τὰ τέλη τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων χρόνων καὶ τὸ λυκαυγὲς τῶν νεωτέρων ἐξύπνησεν ἀναζητῶν ὁδὸν ἀσφαλεστέραν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀφεύκτως θὰ προήρχετο ἐξ αὐτῆς τῆς ῥοῆς τῶν πραγμάτων καὶ οὐδαμῶς βεβαίως ἐπ' αὐτοῦ ἐπέδρασεν ἡ φιλοσοφία τοῦ Πύῤῥωνος, ἀλλ' ὁπωσδήποτε τὸ προεῖδεν ὁ Πύῤῥων καὶ προητοίμασεν ἴσως ἐν μέρει τὰ πνεύματα εἰς τὸ ἄφευκτον ἐκεῖνο ἀποτέλεσμα· ὡς πρὸς τοῦτο τὴν Πυῤῥώνειον διδασκαλίαν δύναταί τις νὰ καλέσῃ *ὄπιον τῆς φιλοσοφίας*. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως περιέχει ὀρθά τινα ἡ αἵρεσις τοῦ Πύῤῥωνος· διότι ἡ περὶ τῶν πραγμάτων ἀμφιβολία, ἡ *ἐποχὴ* τῶν Πυῤῥωνείων, τὴν ὁποίαν τοσοῦτον εὐχερῶς περιεφρόνουν οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι τῶν χρόνων ἐκείνων, εἶνε ἰδέα, ἥτις οὐχὶ σπανίως κηρύττεται καὶ παρὰ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων· ὁ Καρτέσιος (Descartes), καί περ πολὺν ἐπιδειξάμενος νοῦν ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, πολλάκις ὡμολόγησε τὴν ἀβεβαιότητα, ἣν ἔχει περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ διδαχθέντων. Ὁ Κάντιος, εἷς τῶν μεγάλων ἀναμορφωτῶν τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Κριτικὴ τοῦ καθαροῦ Λόγου* φαίνεται ἀληθὴς τοῦ Πύῤῥωνος ὁπαδός· πάντες δὲ σχεδὸν οἱ διακεκριμένοι φιλόσοφοι τῶν νεωτέρων χρόνων προτάττουσι τὸ *ἐπέχειν* εἰς τὰ πλεῖστα καὶ σπουδαιότατα ζητήματα τῆς μεταφυσικῆς· ταῦτα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια δὲν δύναται νὰ διαγνωσθῇ σαφῶς παρὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ὃν αἱ ὑπάρχουσαι ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ ἀδυναμίαι πρέπει νὰ ὑποδεικνύωσιν ἀμφιβολίαν περὶ τὴν λύσιν τῶν δυσχερῶν ζητημάτων. Τὸ αὐτὸ ποιητικώτερον ἐξεφράσθη ὁ Victor Hugo εἰπών:

Tout corps entraine son ombre, et tout [esprit son doute.

Νομίζομεν δὲ ὅτι τὸ στοιχεῖον τοῦτο τῆς ἀληθείας, τὸ ἐνυπάρχον ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τοῦ Πύῤῥωνος, ἱκανόν ἐστι νὰ καταδείξῃ τὴν πλάνην τῶν διαδιδόντων, ὅτι ἡ Πυῤῥώνειος αἵρεσις ἦν παροδικὸν φαινόμενον, οὐδεμίαν ἐπίδρασιν σχὸν ἐπὶ τῆς προόδου τῆς φιλοσοφίας.

Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.

ΜΟΥΣΙΚΗ.

ΒΙΟΣ ΒΕΛΛΙΝΗ.

(Τέλος· ἴδε φυλλ. Γ'. σελ. 72 76).

III

Μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦτον ὁ Βελλίνης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν προσφιλῆ αὐτῷ πόλιν τὸ Μεδιόλανον, ὅπου μόλις φθὰς προσεβλήθη ἐπικινδύνως ὑπὸ δεινῆς νόσου, ἀλλ' εὐτυχῶς ἀνέῤῥωσε καὶ πάλιν ἐπεδόθη εἰς τὰς πολυτίμους αὐτοῦ ἐργασίας. Ὁ φιλότιμος διευθυντὴς τοῦ θεάτρου Carcano, ὑποχρεώσας ἤδη τὸν Δονιζέτην νὰ προσφέρῃ νέον διὰ τὸ θέατρον τοῦτο μελόδραμα τὴν Anna Bolena, συνηλλάχθη καὶ μετὰ τοῦ Βελλίνη, ὅπως ἕτερον νέον μελόδραμα προμηθευθῇ. Ὁ Βελλίνης ἐξέλεξεν ὡς κείμενον ὡραῖόν τι δρᾶμα τοῦ Ῥωμάνη, τὴν *Ὑπνοβάτιδα* (Sonnambula), εἰς δὲ τὴν μελοποιΐαν ταύτης κατεγίνετο διατρίβων εἰς τὰ πέριξ τερπνὰ χωρία.

Τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἔργον ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὴν ἠχὼ τῶν παρελθόντων αὐτοῦ παθημάτων καὶ ἀλγηδόνων· διότι ὁ Βελλίνης, καί περ οὐδέποτε ἀπολέσας τὴν εὔνοιαν τῶν γυναικῶν διὰ τὴν ὡραίαν αὐτοῦ φυσιογνωμίαν, εἰχέ ποτε ἐμμανῶς ἐρωτευθῆ, μόλις ἐξελθὼν τῆς σχολῆς, ὡραίας τινὸς νεάνιδος, ἀλλ' ὁ ἔρως τοῦ σκληρῶς ἐν μέσῳ ἀπεκόπη διὰ τὴν δυστροπίαν τῶν γονέων τῆς κόρης· ἡ ἀνάμνησις λοιπὸν αὕτη τοῦ πρώτου καὶ ἀληθοῦς ἔρωτος συνεκίνει αὐτὸν σφοδρῶς κατὰ τὴν μελοποιΐαν τῆς *Ὑπνοβάτιδος*, τοῦ ἀριστουργήματος τούτου, ἐν ᾧ διαλάμπει ἡ συνήθης τῷ μουσουργῷ ἁπλότης καὶ φυσικότης τῶν αἰσθημάτων, ἡ ἐντελὴς ἐξεικόνισις τῶν χαρακτήρων τῶν διαφόρων προσώπων καὶ ὁ μελαγχολικὸς ἐκεῖνος τόνος, ὅστις κινεῖ τὴν καρδίαν τοῦ ἀκροατοῦ εἰς δάκρυα. Ὁ νεώτατα συγγράψας τὴν βιογραφίαν τοῦ Βελλίνη Arthur Pougin, παρ' οὗ τὰ πλεῖστα τῆς παρούσης βιογραφίας ἠρανίσθημεν, οὕτω πως ἐκφράζεται περὶ τοῦ ἀριστουργήματος τούτου. « Οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ μομφαί, ἃς κατὰ τοῦ Βελλίνη δύναταί τις νὰ ἐκτοξεύσῃ ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μορφὴν τοῦ μελοδράματος καὶ τὴν συνοργάνωσιν, εἶνε οὐχ ἧττον ἀληθέστατον διὰ πάντα εἰλικρινῆ ἀριστοτέχνην καὶ πάντα ἐραστὴν τοῦ καλοῦ καὶ συγκινούμενον εἰς ἦχους, ἀλήθειαν καὶ πάθος ἐκφράζοντας, ὅτι τὸ μελόδραμα τοῦτο εἶνε ἀληθὲς ἀριστούργημα. Ἐγὼ τοὐλάχιστον εἶμαι προθυμότατος νὰ συγχωρήσω τὰ δευτερεύοντα ἐλαττώματα ἔργου, ὅταν τοῦτο μὲ συγκινῇ βαθέως καὶ μέχρι δακρύων. Ποῦ ἀλλαχοῦ δύναταί τις νὰ εὕρῃ ἔκφρασιν ἀκριβεστέραν, λεπτότητα μείζονα αἰσθημάτων, χάριν οὕτως ἐξηυρημένην, συγκίνησιν πλέον λυπηρὰν καὶ δριμεῖαν καὶ πάθος οὕτως ὁρμητικόν; . . . Ὁμολογῶ ὅτι κατ' ἐμὲ οὐδὲν ἔργον τοῦ Βελλίνη ὑπερτερεῖ τὴν Sonnambula· ἀναντιῤῥήτως ἐν τῇ *Νόρμᾳ* τὸ ὕφος τοῦ Βελλίνη καθίσταται μεγαλοπρεπέστερον καὶ ἐρωμανέστερον, οἱ *Καθαρισταὶ* (Puritani) ἀποδεικνύουσι μεγάλην πρόοδον ὡς πρὸς τὴν δραματικὴν πλοκὴν καὶ τὴν ἐπιμελημένην ἐξωτερικὴν μορφήν· ἀλλ' οὐδὲν μὲ θέλγει, οὐδὲ μὲ συγκινεῖ βαθύτερον τοῦ εἰδυλλίου τούτου, ἐξαισίαν χάριτα καὶ τερπνότητα κεκτημένου, ὅπερ ἐνίοτε μετατρέπεται εἰς ἐλεγεῖον, ἀλλὰ σταματᾷ πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ κυρίως λεγομένου δράματος, οἱονεὶ ἐκπληττόμενον διὰ τὰς συνεπείας, ἃς ἤθελε συνεπιφέρει ἡ μετάβασις αὐτοῦ εἰς τὸν κύκλον τῆς καθαρᾶς τραγῳδίας.»

Ἡ Sonnambula παρεστάθη κατὰ πρῶτον τὴν 6 Μαΐου 1831 μετ' ἐπιτυχίας ὑπερβολικῆς ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀριστοτεχνῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τῆς περιωνύμου Pasta καὶ τῶν Rubini καὶ Tambourini ὡς κυριωτέρων προσώπων. Αἱ γλυκεῖαι μελῳδίαι αὐτῆς εἰσέτι ἀντηχοῦσιν καὶ εἰς τῶν δύο κόσμων τὰ θέατρα θαυμαζόμεναι, οἱ δὲ πλεῖστοι γινώσκουσιν αὐτὰς ἐκ στήθους.

Ἀμέσως μετὰ ταῦτα συνεφώνησεν ὁ ἔνδοξος Βελλίνης ἀντὶ τριῶν καὶ πλέον ἴσως χιλιάδων δουκάτων νὰ προσφέρῃ νεώτερον προϊὸν τῆς γλυκείας αὐτοῦ καὶ περιζητήτου τέχνης εἰς τὸ ἕτερον θέατρον τοῦ Μεδολάνου τὴν Scala, ὅπου τοσοῦτον κρότον ἐνεποίησαν τὰ πρῶτα τοῦ μουσουργοῦ ἔργα, ὁ *Πειρατὴς* καὶ ἡ Straniera. Ἡ *Νόρμα* ἐκυοφορεῖτο ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς καὶ μετὰ ἐννέα καὶ ἥμισυ μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης παραστάσεως τῆς *Ὑπνοβάτιδος*, ἤτοι τὴν 26 Δεκ. 1831, παρίστατο καὶ αὕτη ἐν τῷ εἰρημένῳ θέατρῳ. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ παθητικώτατον τοῦτο μελόδραμα, ἡ *Νόρμα* αὕτη, ἡ τοσοῦτον φημισθεῖσα καὶ τοσοῦτον ἀγαπωμένη παρὰ τοῦ Βελλίνη, ἔμελλε ν' ἀκουσθῇ μετὰ μεγίστης ψυχράτητος, οὐ μόνον κατὰ τὴν πρώτην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν καὶ κατὰ τὴν τρίτην παράστασιν. Ὁ δυστυχὴς Βελλίνης ἀπροκαλύπτως ἐφανέρονεν εἰς τοὺς φίλους του τὴν λύπην του, καὶ ὁ Πακίνης, εἷς τῶν στενωτέρων φίλων του, μαρτυρεῖ ὅτι καὶ κλαίοντα πολλάκις τὸν εἶδε διὰ τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἀποτυχίαν (fiasco). Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀνεγνώρισε τὸ κοινὸν τὴν ἀπάτην του καὶ ὁ Βελλίνης ἐθριάμβευσε πλέον ἢ ὅσον ἤλπιζε.

Μετὰ πόσης δὲ φροντίδος ἐπεξειργάσθη ὁ Βελλίνης τὴν *Νόρμαν*, ἀποδεικνύει ἡ γλυκεῖα καὶ περιπαθὴς προσευχὴ Casta diva, τὴν ὁποίαν ὀκτάκις διαφόρως ἐμελοποίησε καὶ ὀκτάκις τὸν χάρτην διέσχισε,

ἐφ' οὗ ἔγραφε, μόλις δὲ τὴν ἐννάτην φορὰν ἠδυνήθη νὰ ἐμπνευσθῇ ἐπιτυχῶς καὶ νὰ γράψῃ τὸ πασίγνωστον τοῦτο μέλος· παρ' ὀλίγον δὲ ἤθελε μεταβάλει καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἄλογον ἐπιμονὴν τῆς πρωταγωνιστρίας Pasta ἰσχυριζομένης, ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσκολίας τῆς ᾠδῆς ταύτης, ἐὰν μὴ ἔπειθε τὴν ἰδιότροπον ἐκείνην ἀοιδόν, ὥστε ἐπὶ μίαν τοὐλάχιστον ἑβδομάδα, ἅπαξ καθ' ἑκάστην, νὰ μελετᾷ τὴν ὡραίαν ταύτην προσευχήν, ἣν οὕτως ἐξέμαθε καλῶς καὶ ἐξ ἧς πολλὰς ἐδρέψατο ἐπευφημίας.

Ἡ *Νόρμα* πραγματικὴν πρόοδον παριστᾷ ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ συνθέτειν. Μετὰ μείζονος ἀναντιῤῥήτως μεγαλοπρεπείας καὶ δυνάμεως ἡρμήνευσεν ἤδη ὁ Βελλίνης τὸ δρᾶμα τοῦτο τοῦ Ῥωμάνη· ἡ γλυκύτης καὶ ἡ μελαγχολία, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἐχαρακτήριζον τὰ ἔργα τοῦ Σικελοῦ μουσουργοῦ, μετετράπησαν εἰς περιπάθειαν ἀληθῆ, ἐκφραζομένην ἐνίοτε διὰ τολμηρῶν ἀλμάτων· οἱ χοροὶ ἔχουσί τι πεπλατυμένον καὶ ἔντονον, τὸ ἀπαγγελτικὸν (recitativa) καθαρώτερον καὶ κρεῖττον τετονισμέον παρίσταται· μόνον ἴσως καὶ παλιν ἔπταισε περιορισθεὶς εἰς τὴν ἥκιστα ἔντεχνον σύνδεσιν τῶν μελῳδιῶν, καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος πολλὴν ποικιλίαν ἐν τῇ προσῳδίᾳ· ἀλλά, χάρις εἰς τὴν λαμπρὰν τοῦ Βελλίνη φαντασίαν καὶ τὴν ἐξιδιασμένην αὐτῷ ἀκρίβειαν εἰς τὴν μεθερμήνευσιν τῶν ποιητικῶν ἰδεῶν, εὑρῆκεν ἐμπνεύσεις εὐγενεῖς, μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀξίας καθ' ὅλα τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ ἐπραγματεύθη. Διὰ τοῦτο ἡ *Νόρμα* ἀείποτε θέλει λογισθῆ ὡς μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ καθαρωτέρων ἐκφράσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἐξόχου τούτου ἔργου ὁ Βελλίνης ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς προσφιλεῖς αὐτῷ συγγενεῖς, ἀφ' ὧν ἐπὶ ἑξαετίαν ἦτο μεμακρυσμένος. Διελθὼν διὰ τῆς Νεαπόλεως ἐπεσκέφθη τὸ Ὠδεῖον, ὅπου τοσαῦτα ἔτη ὡς μαθητὴς διήγαγεν ὁ ἤδη περίδοξος μουσουργός, ἐνηγκαλίσθη τὸν γηραιὸν Ζιγγαρέλλην, εἰς ὃν εὐγνωμονῶν *ἀφιέρωσε τὴν προσφιλῆ Νόρμαν*, καὶ μετὰ διαμονὴν δεκαπενθήμερον ἀπῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Κατάνην. Ἀπερίγραπτος ἦτο ὁ ἐνθουσιασμός, μεθ' οὗ οἱ ἐν Κατάνῃ ὑπεδέχθησαν τὸν ἔνδοξον αὐτῶν συμπολίτην, τὸν ὁποῖον ἐτίμων μέχρι φανατισμοῦ· οὐδέποτε ἐξήρχετο ὁ ξανθὸς Βελλίνης ἔξω τῆς οἰκίας, χωρὶς νὰ περικυκλοῦται ὑπὸ πλήθους ἀγνώστων ἴσως αὐτῷ ἀνθρώπων, ἐπιθυμούντων διακαῶς νὰ ἐκφράσωσιν αὐτῷ τὸν ἄμετρον σεβασμόν των καὶ, εἰ δυνατόν, νὰ ἀντιχαιρετηθῶσι παρ' αὐτοῦ· ἐὰν δέ ποτε εἰσήρχετο εἰς ἐμπορικόν τι πρὸς ἀγορὰν οἱουδήποτε πράγματος, ὁ ἔμπορος οὐδέποτε συγκατετίθετο νὰ δεχθῇ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἀγοραζομένου πράγματος, ἐπειδὴ ἔλεγεν ὅτι εἶναι πολὺ εὐτυχὴς δυνάμενος οὕτω νὰ ἐκφράσῃ τὴν ὑπόληψιν, ἣν ἔχει πρὸς τοιοῦτον ἔνδοξον τέκνον τῆς πατρίδος· ὁ δὲ Βελλίνης ὑπεμειδία ἐρυθμῶν, ἐπείθετο ἄκων καὶ ἀπήρχετο. Αἱ ὑπερβολαὶ αὗται, γελοῖαι τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων φαινόμεναι, λογικώταται ὑπολαμβάνονται παρὰ τοῖς μεσημβρινοῖς λαοῖς, οἵτινες εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν, ὡς καὶ εἰς πάντα τὰ ψυχικὰ πάθη, εἰσὶν ἀείποτε εὐεπιφορώτεροι.

Ἀλλ' ὁ Βελλίνης, καί περ τοσαύτης ἐπιδείξεως καὶ διηνεκῶν τιμῶν τυγχάνων, εἶχε τὸν νοῦν εἰς τὴν δόξαν, ἥτις ἀκόμη ἡτοίμαζε δάφνας διὰ τὸ μέτωπόν του· διὸ μετὰ τεσσαράκοντα περίπου ἡμερῶν διαμονὴν ἀπεχαιρέτησε τοὺς γονεῖς, καὶ τοὺς συμπολίτας του μετὰ μείζονος ψυχικῆς συγκινήσεως, οἱονεὶ προασθανόμενος ὅτι δὲν θέλει ποτὲ πλέον ἐπανίδει τὸν αὐθόρμητον τοσούτων ἀνθρώπων ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Διῆλθε διὰ τῆς Νεαπόλεως, διὰ τῆς Ῥώμης, ὅπου παρίστανον τὴν Straniera, τῆς Φλωρεντίας, ὅπου ἀντήχουν αἱ μελῳδίαι τῆς *Ὑπνοβάτιδος*, τοῦ Μεδιολάνου, ὅπου ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ ἐπιφανοῦς μουσουργοῦ Μερκαδάντη ζῶντος καὶ μέχρι σήμερον ἀλλ' ἀομμάτου, διὰ τῆς Περγάμου, ὅπου ἐψάλλετο ἡ περιπαθὴς *Νόρμα*, καὶ ἐκεῖθεν ἔφθασε κατὰ Αὔγουστον τοῦ 1832 εἰς τὴν ὡραίαν Βενετίαν, ὅπου ἔμελλε νὰ συνθέσῃ τὴν Beatrice di Tenda. Ἀλλ' ἡ ἀμέλεια τοῦ Ῥωμάνη εἰς τὴν περαίωσιν τοῦ δράματος τούτου, ἐξ ἧς ἐπῆλθεν ἐπί τινα καιρὸν ἡ διακοπὴ τῶν φιλικῶν σχέσεων τῶν δύο

τούτων ἀνδρῶν, ἡ ἐκ τούτου ἐπελθοῦσα ἀνάγκη τῆς εν βραχυτάτῳ χρόνῳ συνθέσεως τοῦ μελοδράματος, καὶ φήμη τις διαδοθεῖσα ὅτι ὁ Βελλίνης κατεγίνετο εἰς ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ *Ταγγρέδου*, νέου μελοδράματος τοῦ Ῥοσσίνη, μέλλοντος νὰ παρασταθῇ ἐν Βενετίᾳ, περιέστησαν τοὺς Βενετοὺς εἰς ψυχρότητα κατὰ τοῦ Βελλίνη ἀδικαιολόγητον. Ἡ Beatrice di Tenda πραγματικῶς παρεστάθη τὴν 16 Μαρτίου 1833, ἀλλ' οὔτε ἡ ὡραία προεισαγωγὴ τοῦ μελοδράματος, οὔτε ἡ ἐξαισία πενταφωνία (quinteto), οὔτε ἡ ἔξοχος τελευταία ᾠδὴ (finale) ἠδυνήθησαν νὰ σώσωσι τὸ ἔργον τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἄλλως αἱ ἐλλείψεις ἦσαν ἱκαναί.

IV

Ἐν τούτοις ἡ μικρὰ αὕτη ἀποτυχία οὐδόλως ἐκώλυσε τὴν ταχεῖαν διάδοσιν τοῦ ὀνόματός του, οὐχὶ πλέον ἐν μόνῃ τῇ Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Δι' ἐπιστολῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ λίαν φιλοφρονητικῶν προσεκλήθη εἰς τὸ Ἰταλικὸν θέατρον τοῦ Λονδίνου, ὅπως διευθύνῃ ἀντὶ δώδεκα χιλιάδων φράγκων τὰς μελέτας τῆς *Νόρμας* καὶ τῆς *Ὑπνοβάτιδος*, αἱ ὁποῖαι τοσοῦτον κατενθουσίασαν τοὺς Ἄγγλους, ὥστε εἰς τὸν Βελλίνην εὐκόλως ἤδη ἠνοίγοντο καὶ αἱ ἀπρόσιτοι πύλαι τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀνακτόρων.

Ἐκεῖθεν ἐσπευσμένως κατῆλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου τῇ προτροπῇ τοῦ Ῥοσσίνη ἀνεδέχθη τὴν σύνθεσιν νέου μελυδράματος διὰ τὸ Ἰταλικὸν θέατρον (Théâtre—Italien), συγχρόνως δὲ καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου παρεκάλει αὐτὸν νὰ συνθέσῃ καὶ διὰ τὸ θέατρον τοῦτο γαλλικὸν μελόδραμα, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Βελλίνης ὡμολόγει ἦτο τιμὴ δι' αὐτὸν οὐ μικρά· ἀλλὰ τὴν πρότασιν ταύτην δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ, ὑποχρεωθεὶς ἤδη εἰς τὸ Ἰταλικὸν θέατρον· Ὡς κείμενον ἐξέλεξε ταύτην τὴν φορὰν δρᾶμά τι τοῦ Pepoli καλούμενον i Puritani· διότι αἱ μετὰ τοῦ Ῥωμάνη σχέσεις του διετέλουν ἔτι ἐν διακοπῇ. Ἀλλὰ τὸ δρᾶμα τοῦτο οὔτε ἐντέχνως ἦτο ἐξειργασμένον, οὔτε περιεῖχε τὸ ὑψηλὸν τῆς ποιήσεως τοῦ Ῥωμάνη καὶ τὰς γλυκείας ἐκείνου στροφὰς διὸ δικαίως ἐδυσφόρει ἐπὶ τούτῳ ὁ Βελλίνης καὶ ἔλεγεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ θυσιάσῃ τὴν φιλοτιμίαν διὰ τὴν τέχνην του καὶ νὰ μεταχειρισθῇ πᾶν μέσον, ὅπως πάλιν συμφιλιωθῇ μετ' ἀνδρός, οὗτινος ἡ δόξα ἀδιασπάστως ἦτο συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἰδικῆς του. Ἰδοὺ τί ἔγραφε πρός τινα φίλον του· «ἐν τῇ ἀναγνώσει δὲν θέλετε εὕρει τὸ ποίημα κινητικὸν ἐνδιαφέροντος, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ μιμηθῇ τοὺς στίχους τοῦ μεγάλου Ῥωμάνη· ἀλλ' αὐτὴ ἡ πενιχρότης τοῦ ποιήματος ἐκλείπει σχεδὸν ἐπὶ σκηνῆς διὰ τὸ παθητικὸν τῶν περιπετειῶν καὶ θέσεων . . . . Ὁ δυστυχὴς Πέπολης ἦτο νέηλυς ἐν τῷ ἐπαγγέλματι τούτῳ καὶ κρείττονα τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ παράξῃ.»

Πρὸς πλείονα ἠρεμίαν ψυχῆς κατέφυγεν εἰς Puteaux πολίχνιόν τι πλησίον τῶν Παρισίων, ὅπου παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ δροσεροῦ Σηκουάνα κατεγίνετο ἐμβριθῶς εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ νέου τούτου ἔργου· ἐγίνωσκεν ὅτι καὶ ὁ ἔνδοξος Δονιζέττης ἡτοίμαζε νέον προϊὸν τῆς μούσης του, τὸν *Μαρῖνον Φαλιέρον* διὰ τὸ αὐτὸ θέατρον, ἡ δὲ ἰδέα ὅτι εἰσήρχετο οὕτως εἰς συναγωνισμὸν μετ' ἐκείνου ἐβίαζε τὸν Βελλίνην, ὅπως κατὰ τὴν μελέτην τοῦ παρασκευαζομένου ἔργου φανῇ κρείττων ἑαυτοῦ. Προσέτι δὲν ἠγνόει ὅτι οἱ Παρισινοὶ ἦσαν δυσκολώτεροι εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν ἔργου μουσικοῦ, ἐν ᾧ ἐν Ἰταλίᾳ πολλάκις ἐθριάμβευσαν ἔργα μέτρια ἕνεκα δύο ἢ τριῶν ἐπιτυχῶν μελῶν· διὸ ἰδίως ἐφρόντιζε περὶ τῆς κρείττονος διασκευῆς τῶν μελοδραματικῶν πλοκῶν καὶ περὶ τῆς συνοργανώσεως, συμβουλευόμενος ἐνίοτε τὸν Ῥοσσίνην, ἐπειδὴ ἠσθάνετο ὅτι εἰς τὰ ἄλλα αὐτοῦ ἔργα ὀλίγην περὶ τούτων φροντίδα κατέβαλλε.

Μετὰ τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἐνδελεχεῖς μελέτας ἐπεραιώθη τὸ μελόδραμα καὶ παρεστάθη τὴν 25 Ἰανουαρίου 1835, ὅτε πλῆθος ἄμετρον καὶ ἐκλεκτὸν κατεῖχεν ὅλας τὰς ἐν τῷ θεάτρῳ θέσεις. Ἡ ἐπιτυχία τῶν *καθαριστῶν* (Puritani) ὑπερέβη τὰς προσδοκίας τῶν θαυμαστῶν τῆς μουσικῆς τοῦ Βελλίνη καὶ διὰ τοῦτο δὶς ἐζητήθη μετ' ἐνθουσιωδῶν κραυγῶν ἡ ἐπὶ σκηνῆς παρουσία τοῦ μουσουργοῦ. Πόσον δὲ δίκαιος ἦτο ὁ θρίαμβος τοῦ Βελλίνη ἀποδεικνύει τρανῶς ἐπιστολή τις τοῦ Δονιζέττη· ἰδοὺ τί

ἔγραφεν οὗτος πρὸς τὸν Ῥωμάνην. «Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Βελλίνη ὑπῆρξε μεγίστη, καίπερ μετρίου ὄντος τοῦ κειμένου (libretto)· ἐξακολουθεῖ δὲ εἰσέτι, ἐν ᾧ εὑρισκόμεθα εἰς τὴν πέμπτην παράστασιν, καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ βεβαίως μέχρι τέλους τοῦ χειμῶνος· σοὶ ὁμιλῶ περὶ αὐτοῦ, διότι γνωρίζω ὅτι συνεβιβάσθητε. Σήμερον ἄρχομαι καὶ ἐγὼ τὰς προδοκιμὰς τοῦ ἔργου μου καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς ἐλπίζω νὰ δώσω τὴν πρώτην παράστασιν. Οὐδόλως ἀξίζω τὴν ἐπιτυχίαν τῶν *Καθαριστῶν* ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ μὴ ἀπαρέσω.» Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐπιούσης πολλὰ ἐγκώμια ἔψαλλον εἰς τὸν Βελλίνην, ἰδίως ἡ ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων ἐν ἰδίῳ ἄρθρῳ ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ τέχνη τοῦ Βελλίνη προφανῶς ἐμεγαλύνθη· διότι οὐ μόνον αἱ μελῳδίαι πλήρεις καθαρότητος καὶ ὕψους μεθερμηνεύουσι καὶ ἐνταῦθα εὐκρινῶς τὰς ποιητικὰς ἰδέας, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται καθ' ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Βελλίνη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἁρμονία κατέστη ἐλευθερωτέρα, μᾶλλον συμπαγὴς καὶ ἧττον τετριμμένη, ἡ δὲ συνοργάνωσις (instrumentazione) πυκνοτέρα καὶ μᾶλλον ποικίλη παρέχει πολλλαχοῦ ἐντυπώσεις ἀνελπίστους. Πάντες καὶ ἐκθειασταὶ καὶ ἐπικριταὶ τῆς τέχνης τοῦ Σικελοῦ μουσουργοῦ μετ' ἐκπλήξεως εἶδον τὰς ἐπιτυχεῖς αὐτοῦ προσπαθείας καὶ τὴν ἄνοδον εἰς περιωπὴν, ὅπου πολλοὶ βεβαίως καὶ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν ὑψώθησαν καὶ ἴσως πλειότερον αὐτοῦ, ἀλλ' ὀλίγοι ἦσαν ἐφωδιασμένοι ὑπὸ τοιαύτης φαντασίας τοσοῦτον κανονικῆς, σεμνῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν τὸ κορύφωμα τῆς δόξης τοῦ Βελλίνη· ἀλλὰ εὐλόγως ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ τότε παρὰ τῆς γλυκείας αὐτῆς ἀηδόνος μέλη ἔτι θαυμαστότερα καὶ τεχνικώτερα, ἐὰν μὴ βέλος ὀξὺ θανάτου ἐτίτρωσκε τὸ ὡραῖον αὐτὸ πλάσμα. Ὁ Ἐρρῖκος Ἄϊνε (Heine) ποιητὴς ἔνδοξος, Γερμανὸς τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' εἰς τὴν εὐτραπελίαν καὶ τὴν σαρκαστικὴν δεινότητα ἁμιλλώμενος πρὸς τὸν Λουκιανὸν καὶ τὸν Βολταῖρον, διατρίβων ἐν Παρισίοις ἐγνώρισε τὸν Βελλίνην, οὗτινος καλῶς περιγράφει τὴν μορφὴν καὶ τὸν ἀγαθὸν καὶ εὐγενῆ χαρακτῆρα. Ὁ Ἄϊνε παριστᾷ αὐτὸν φοβούμενον τὸν θάνατον οὕτως, ὥστε οὐδὲ λόγον περὶ θανάτου ἤθελε ν' ἀκούσῃ· ὡμοίαζε, λέγει, τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα φοβοῦνται νὰ κοιμηθῶσιν ἐν τῷ σκότει· διὰ τοῦτο, ὁσάκις ἀστειευόμενος ἔλεγε πρὸς τὸν Βελλίνην, ὅτι ὡς μεγαλοφυὴς προσήγγιζεν ἤδη τὴν κρίσιμον ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔμελλε ν' ἀποδειχθῇ ψευδὴς ἢ ἀληθὴς ἡ πρόληψις, ὅτι οἱ μεγαλοφυεῖς συνήθως ἀποθνήσκουσι μεταξὺ τοῦ 30 καὶ 35 ἔτους τῆς ἡλικίας, ἐκεῖνος ἀμέσως κατελαμβάνετο ὑπὸ τρόμου ἀκουσίου καὶ ὡς παιδίον μετὰ φωνῆς παρακλητικῆς ἐξώρκιζε τὸν ποιητὴν νὰ παύσῃ. Ὁ ἀτυχὴς σχεδὸν προῃσθάνετο ὅτι ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δόξης του, εἰς ἣν πιθανῶς ἠδύνατο νὰ προστεθῇ ἔτι μείζων λαμπηδὼν, ἔμελλε νὰ κλείσῃ διὰ παντὸς τοὺς ὠχροὺς καὶ γαλανοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐγκεφαλικὴ νόσος σφοδρὰ ἀπεμύζησεν ἐντὸς ὀλίγου πάσας τὰς σωματικάς του δυνάμεις καὶ ἀπέθανεν ἡ γλυκεῖα μοῦσα τῆς Σικελίας ἐν Puteaux τὴν 23 Σεπτεμβρίου 1835.

Πάντες οἱ ἐπιφανεῖς μουσουργοὶ, ὁ Ῥοσσίνης, ὁ γηραιὸς Χερουβίνης, ὁ Πάερ, ὁ Καράφας, ὁ Ἀλεβῆς, ὁ Ὠβὲρ, ὁ Πανσερὼν κλπ. παρῆσαν εἰς τὴν λαμπρὰν κηδείαν, ἣν συνώδευσεν ἄπειρον πλῆθος περιφρονοῦν τὴν βροχὴν, ἥτις ῥαγδαία κατέπιπτε. Ἅπασα ἡ Εὐρώπη κατεπικράνθη, διότι καὶ ποῦ δὲν ἠκούσθη ἡ γοητευτικὴ ἐκείνου μουσική; ἐν Παρισίοις μάλιστα διεδόθη φήμη, ὅτι ὁ Βελλίνης ἐδηλητηριάσθη ἴσως ἐκ φθόνου ὑπὸ τῶν συναδέλφων του· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀμέσως γενομένης νεκροψίας ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο ἁπλῆ φήμη ἄνευ ὑποστάσεως. Ὁ ἔνδοξος νεκρὸς ἐνεταφιάσθη ἐν τῷ κοιμητηρίῳ Père-Lachaise πλησίον τῶν ἐπιφανεστέρων προτεθνεώτων μουσουργῶν, ἐπὶ δὲ τῶν λειψάνων του ἠγέρθη μνημεῖον λαμπρὸν ἐκ μαρμάρου, ὅπερ δυστυχῶς, ὡς ἐκ τοῦ ἀλόγου φανατισμοῦ τινων ποθούντων νὰ ἔχωσι τεμάχιον μαρμάρου ἐκ τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου τάφου, εὑρίσκεται ἤδη ἐλεεινῶς ἠκρωτηριασμένον. Ὁ πατὴρ καὶ ὁ πάππος τοῦ Βελλίνη ἐπέζησαν εἰς τὸν θάνατόν του, τὴν δὲ μεγάλην λύπην των ἐμετρίασεν ὀλίγον ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα τοῦ υἱοῦ περιουσία, συγκειμένη ἐκ 40 χιλ. φράγκων.

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ βίος ἀνδρὸς, ὅστις δὲν εἶχε μὲν τὰ ἀναγκαιοῦντα προσόντα, ὥστε τὰ ἔργα του νὰ ἀποτελέσωσιν ἐποχὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς μουσικῆς, οἷα π. χ. ὁ Don Juan τοῦ Μοζάρτ, ὁ Freischütz τοῦ Βέμπερ, ὁ Γουλιέλμος Τέλλος καὶ ἡ Σεμίραμις τοῦ Ῥοσσίνη καὶ ὁ Tannhauser τοῦ Βάγνερ· Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἀναντιῤῥήτως εἷς τῶν μαλιστα τιμησάντων τὴν τέχνην δι' ἔργων, ἅτινα ἀποδεικνύουσι μέχρι τίνος δύναται ν' ἀρθῇ ἡ μουσικὴ ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν μυχιαιτέρων τῆς καρδίας αἰσθημάτων, τῶν ἀλγηδόνων τῆς ψυχῆς, τοῦ Ἔρωτος, τῆς ἀπελπισίας, τῆς μετανοίας. Οὐδεὶς μουσουργὸς ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ παραστήσῃ τὸν Ἔρωτα ἐν τῇ ἰδανικῇ αὐτοῦ τελειότητι, ὁποῖον ὁ Βελλίνης περιέγραψεν ἐν τῇ *Νόρμᾳ*. Ὁ Βέρδης, ὁ μόνος ἴσως ἄξιος διάδοχος τοῦ Ῥοσσίνη Βελλίνη, καὶ Δονιζέτη, κεκτημένος πνεῦμα ἰδιόῤῥυθμον καὶ ἱκανὰ πλεονεκτήματα, παριστᾷ τὸν Ἔρωτα μεγαλοπρεπῆ μὲν καὶ ζωηρὸν, ἀλλὰ πάντοτε ὑλικώτερον καὶ διὰ τοῦτο ἥκιστα ἰδανικὸν καὶ ὑψηλόν. Καὶ αὐτὸς ὁ Ῥοσσίνης, ὅστις ἐντὸς δεκαπέντε ἐτῶν ἠτύχησε διὰ τοῦ ἐξόχου αὐτοῦ πνεύματος νὰ ἀνακαλύψῃ νέαν ὁδὸν ἐν τῇ μελοδραματικῇ τέχνῃ καὶ ὅστις παραγαγὼν τὸν Γουλιέλμον Τέλλον καὶ φθὰς εἰς τοιοῦτον ὕψος, ὁποῖον δὲν ἠδύνατο ἐκ δευτέρου νὰ προσεγγίσῃ, ἀπηρνήθη τὸ θέατρον ἰδιωτεύων μέχρι σήμερον, ἱκανῶς ὑπολείπεται τοῦ Βελλίνη, ὅταν πρόκηται νὰ συγκινήσῃ τὸν ἀκροατὴν, ἑρμηνεύων τὰ πάθη εἴτε εὐτυχοῦς, εἴτε ἀτυχοῦς ἔρωτος. Εὐφυής τις Γάλλος μάλιστα, προκειμένης συγκρίσεως μεταξὺ τοῦ Ῥοσσίνη καὶ Βελλίνη ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἔρωτος, ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι ὁ μὲν Ῥοσσίνης προσποιεῖται τὸν ἐρωτόληπτον, ὁ δὲ Βελλίνης ἀγαπᾷ (Rossini fait l' amour, Bellini aime). Καὶ πραγματικῶς ὁ Ἔρως ἐστὶν ἡ βάσις τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βελλίνη, ὁ ἔρως, ὃν ἀείποτε προσεπάθει νὰ εἰκονίζῃ, διότι ἀείποτε τὸν ἔκλειεν ἐν ἑαυτῷ. Ἡ κατὰ τοῦτο ὑπεροχὴ τῆς μελαγχολικῆς καὶ ὑψηλῆς μουσικῆς τοῦ Βελλίνη ἀνέδειξεν αὐτὸν αἴφνης μεταξὺ τῶν πρώτων μουσουργῶν τῆς ἐποχῆς του, χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ σχεδὸν εἰς τὰς ἀναποφεύκτους ἀποτυχίας ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου καὶ χωρὶς ν' ἀγωνισθῇ ἐπὶ μακρὸν πρὸς ἄλλους τε καὶ ἰδίως πρὸς τὸν Ῥοσσίνην, ὅστις ἤδη πανταχοῦ ἐθριάμβευεν. Ὁ Βελλίνης οὐδόλως ἐπηρεασθη ἐκ τοῦ κρότου, ὃν ἐπέφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ῥοσσίνη, διότι μόνας τὰς ἰδικάς του ἐμπνεύσεις ἤκουεν. Ἐὰν δὲ μείζονα μελέτην κατέβαλλε περὶ τὴν συνοργάνωσιν, ἐὰν ἐμάνθανε τὴν τέχνην τῆς ἀναπτύξεως τῶν καθαρῶν καὶ πάντοτε πρωτοτύπων μελῳδιῶν του, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν μονοτονίαν καὶ προσαποκτήσῃ τὸ ὕφος ποικιλίαν τερπνὴν καὶ λάμψιν πολυτελῆ, οἵαν ὁ Ῥοσσίνης παρέχει ἐν ταῖς μελῳδίαις του, βεβαίως ὁ Σικελὸς μουσουργὸς ὑπερήφανος θὰ ἔφθανε πλησίον τοῦ Μοζάρτ καὶ πολὺ θὰ ἐσκυθρώπαζεν ὁ Ῥοσσίνης, ὁ τοσοῦτον εἰσέτι ἀνευφημούμενος. Ἀλλ' ὁ Βελλίνης ἦτο μᾶλλον ποιητὴς ἢ μουσουργὸς καὶ εὐλόγως ἐκλήθη παρὰ πολλῶν *Πετράρχας τῆς μουσικῆς*, ὁ δὲ μέγιστος ἔπαινος αὐτοῦ, ὡς λέγει καὶ ὁ Arthur Pougin, εἶνε ὅτι μετὰ τριάκοντα ἔτη τὰ ᾄσματά του συγκινοῦσιν ἔτι καὶ δὲν δύναταί τις νὰ τὰ ἀκούσῃ πάλιν χωρὶς νὰ χύσῃ δάκρυα.

Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ

ΚΑΙ

ΒΕΡΝΕΡΕΤΤΑ.

Ἐκ τῶν τοῦ Alfred de Musset.

(Συνέχεια· ἴδε φυλλ. Δ'.)

VIII

Εἰς τί χρησιμεύει νὰ προσποιῆταί τις τὸν ἀδιάφορον, ὅταν ἀγαπᾷ; Διὰ νὰ πάσχῃ σκληρῶς τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ ἀλήθεια τὸν κυριεύει; Ὁ Φρειδερῖκος πολλάκις ὡρκίσθη ὅτι δὲν θὰ ζηλοτυπῇ τὴν

Βερνερέτταν, τὸ ἐπανέλαβε τοσάκις ἐνώπιον τοῦ φίλου του, καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἐπίστευσεν. Ἀπεσύρθη λοιπὸν εἰς τὸ κατάλυμά του ὑποψιθυρίζων τετραχορίαν τινά.

Ἔχει ἄλλον ἐραστὴν, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, τόσῳ καλλίτερα δι' αὐτὴν· ἰδοὺ ὅ,τι ηὐχόμην, τοῦ λοιποῦ θὰ ἦμαι ἥσυχος.

Ἀλλὰ μόλις ἀφιχθεὶς εἰς τὸ ἐνδιαίτημά του, ᾐσθάνθη θανάσιμόν τινα ἀδυναμίαν, ἐκάθισε στηρίξας τὸ μέτωπον εἰς τὰς χεῖράς του, ἵνα καταστείλῃ τὴν ἰδέαν του. Μετ' ἀνωφελῆ ὅμως πάλιν ἡ φύσις ὑπερίσχυσεν, ἐσηκώθη τὸ πρόσωπον ἔχων καταβεβρεγμένον ἀπὸ δάκρυα καὶ ἐδοκίμασε παρηγορίαν τινὰ ὁμολογῶν εἰς ἑαυτὸν ὅ,τι ᾐσθάνετο.

Χαύνωσίς τις διεδέχθη τὴν σφοδρὰν ταύτην κίνησιν· ἡ ἐρημία τῷ ἐφάνη ἀφόρητος καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διῆλθε τὸν καιρόν του εἰς ἐπισκέψεις καὶ ἀσκόπους εκδρομὰς, ὁτὲ μὲν δοκιμάζων νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἀμεριμνησίαν, ἣν ὑπεκρίνετο, ὁτὲ δ' ἐγκατελειπόμενος εἰς τυφλὴν ὀργὴν, εἰς σχέδιον ἐκδικήσεως, ἡ ἀηδία τῆς ζωῆς τὸν ἐκυρίευεν· ἐνεθυμεῖτο τὴν ὀλεθρίαν περίστασιν, ἥτις συνώδευσε τὴν γένεσιν τοῦ ἔρωτός του· τὸ ὀλέθριον τοῦτο παράδειγμα ἔκειτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

— Ἀρχίζω νὰ τὸ ἐννοῶ, ἔλεγε τῷ Γεράρδῳ· δὲν ἐκπλήττομαι ὅτι ἐπιθυμεῖ τις τὸν θάνατον εἰς παρομοίας περιστάσεις, δὲν φονεύεταί τις διὰ μίαν γυναῖκα, ἀλλὰ διότι εἶναι ἀνωφελὲς καὶ ἀδύνατον νὰ ζήσῃ τοιουτοτρόπως ὑποφέρων, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖναι ἡ ἀφορμή».

Ὁ Γεράρδος ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὸν φίλον του, ἵν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἀπελπισίας του, καὶ πολὺ τὸν ἠγάπα, ἵνα τὸν ἐγκαταλείψῃ. Εὗρε τὸ μέσον, δι' ἰσχυρῶν προστασιῶν, ἃς οὐδέποτε εἰς ἑαυτὸν μετεχειρίσθη, νὰ προσκολλήσῃ τὸν Φρειδερῖκον εἰς πρεσβείαν τινα. Παρουσιάσθη πρωΐαν πινὰ εἰς αὐτὸν μὲ διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἵν' ἀναχωρήσῃ.

—Τὰ ταξείδια, τῷ εἶπεν, εἶναι τὸ καλλίτερον, τὸ μοναδικὸν φάρμακον κατὰ τῆς πικρίας· διὰ ν' ἀποφασίσῃς ν' ἀφίσῃς τοὺς Παρισίους, ἐζήτησα θέσιν τινὰ καὶ χάρις τῷ Θεῷ ἐπέτυχα. Ἐὰν ἔχῃς θάρρος, θ' ἀναχωρήσῃς ἀμέσως διὰ Βέρνην, ὅπου το ὑπουργεῖον σ' ἀποστέλλει.

Ὁ Φρειδερῖκος δὲν ἐδίστασε ποσῶς. Εὐχαρίστησε τὸν φίλον του καὶ ἀπησχολήθη ἀμέσως εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν ὑποθέσεών του. Ἔγραψεν εἰς τὸν πατέρα του διὰ νὰ τῷ ἀναγγείλῃ τὰ νέα του σχέδια καὶ τῷ ἐζήτησε τὴν συγκατάθεσίν του εἰς ταῦτα· ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξεν εὐνοϊκή· ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν τὰ χρέη του ἐπληρώθησαν· οὐδὲν δ' ἐκώλυε πλέον τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φρειδερίκου, διὸ καὶ διευθύνθη νὰ λάβῃ τὸ διαβατήριόν του.

Ἡ Δεσποινὶς Δαρσὺ τῷ ἔκαμνε ἀπείρους ἐρωτήσεις, ἀλλ' οὗτος δὲν ἤθελε πλέον ν' ἀποκριθῇ. Ἐπειδὴ ἐνόσῳ μὲν οὐδόλως διέκρινε τὰ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας του, ἦτο πρόθυμος ἐξ ἀδυναμίας νὰ εὐχαριστῇ τὴν περιέργειαν τῆς νέας αὐτοῦ ἐμπεπιστευμένης. Ἀλλὰ ὅτε, τοῦ πάθους του ὄντος ἤδη ἀληθεστάτου, δὲν συγκατετίθετο νὰ παίξῃ μετ' αὐτοῦ, διότι ἔγνω τὸν ἐκ τῆς θέσεώς του κίνδυνον, ἐνόησε πόσον τὸ συμφέρον, ὅπερ δι' αὐτὸ ἐλάμβανεν ἡ Δεσποινὶς Δαρσὺ ἦτο μάταιον. Ἔπραξε λοιτὸν ὅ,τι πράττωσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰς παρομοίας περιστάσεις· διὰ νὰ βοηθήσῃ δὲ ἑαυτὸν πρὸς ἴασίν του, ἰσχυρίσθη ὅτι ἦτο τεθεραπευμένος, ὅτι ἐρωμένη τις ἠδυνήθη νὰ τὸν διασκεδάσῃ, ἀλλ' ὅτι ἦτο εἰς ἡλικίαν πλέον νὰ σκέπτηται περὶ σπουδαιοτέρων πραγμάτων. Ἡ Δεσποινὶς Δαρσὺ, ὡς δύναταί τις νὰ πιστεύῃ, δὲν ἐνέκρινε τοιαῦτα αἰσθήματα· σπουδαῖον εἰς τοῦτον τὸν κόσμον μόνον τὸν ἔρωτα ἔβλεπε, τὰ λοιπὰ τῇ ἐφαίνοντο καταφρονητέα. Τοιοῦτοι ἦσαν τοὐλάχιστον οἱ λόγοι της. Ὁ Φρειδερῖκος τὴν ἄφηνε νὰ ὁμιλῇ, καὶ συνεφώνησεν ἐξ ἀβροφροσύνης μετ' αὐτῆς, ὅτι δὲν ἤθελε ποτὲ ἀγαπήσει, ἐνῷ ἡ καρδία του τῷ ἔλεγεν ὅλως τὸ ἐναντίον καὶ, δεικνύων ἑαυτὸν ὡς ἄστατον, ἠθέλησε νὰ μὴ ψευσθῇ.

Ὅσῳ δὲ ὀλιγώτερον ᾐσθάνετο θάρρος, τοσούτῳ μᾶλλον ἔσπευδε ν' ἀναχωρήσῃ· δὲν ἠδύνατο ἐν τούτοις νὰ ὑπερασπισθῇ ἑαυτὸν ἔκ τινος ἰδέας κατεχούσης αὐτόν. Ποῖος ἦτο ὁ νέος ἐραστὴς τῆς Βερνερέττας; Τί ἔκαμνεν αὕτη; Ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ νὰ ἐπανίδῃ αὐτὴν ἔτι ἅπαξ; Ὁ Γεράρδος δὲν ἦτο τῆς γνώμης ταύτης ὅμως, διότι εἶχεν ὡς ἀξίωμα τὸ νὰ μὴ ἀφίνῃ τις πρᾶγμά τι ἡμιτελές· ἀφ' ἧς δὲ στιγμῆς ὁ Φρειδερῖκος ἀπεφάσισε ν' ἀπομακρυνθῇ, τὸν συνεβούλευε νὰ λησμονήσῃ τὰ πάντα. «Τί θέλεις νὰ μάθῃς; τῷ ἔλεγεν· ἢ ἡ Βερνερέττα δὲν θὰ σὲ εἴπῃ οὐδὲν, ἢ θὰ παραποιήσῃ τὴν ἀλήθειαν· ἀφοῦ εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι ἄλλος ἔρως κατέχει αὐτὴν, πρὸς τί νὰ ὁμολογήσῃς τὸν ἰδικόν σου; Οὐδέποτε γυνὴ εἶναι εἰλικρινὴς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μετ' ἀρχαίου ἐραστοῦ, μάλιστα ὅταν πᾶσα συνδιαλλαγὴ ᾖναι ἀδύνατος. Τί ἐλπίζεις ἄλλως τε; Δὲν σὲ ἀγαπᾷ πλέον».

Ὁ Γεράρδος ἐπὶ τούτου ἐξεφράζετο οὕτω σκληρῶς, διὰ νὰ δώσῃ ὀλίγην ἰσχὺν εἰς τὸν φίλον του. Εἰς τοὺς ἀγαπήσαντας ἐναπόκειται νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ ὁποίου ἠδύναντο νὰ παραξωσιν οἱ λόγοι οὗτοι ἀποτελέσματος, ἀλλὰ πολλοὶ ἠγάπησαν χωρὶς νὰ μάθουν τὸ τοιοῦτον· οἱ δεσμοὶ τοῦ κόσμου τούτου, οἱ μᾶλλον ἰσχυρότεροι, λύονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τοῦ χρόνου. Τινὲς μόνον θραύονται· ὅσων ἡ ἀπουσία, ἡ στενοχωρία, ὁ κόρος ἐχαλάρωσαν βαθμηδὸν τοὺς ἔρωτας, δὲν δύνανται νὰ φαντασθοῦν ὅ,τι ἤθελον δοκιμάσει, ἂν αἰφνιδίως προσεβάλοντο οἱ ἔρωτές των. Ἡ ψυχροτέρα καρδία καθαιματοῦται καὶ ἀνοίγεται εἰς τὸ κτύπημα τοῦτο· ὁ εἰς τοῦτο ἀναισθητῶν δὲν εἶναι πλέον ἄνθρωπος· ἐξ ὅλων τῶν πληγῶν, ἃς ὁ θάνατος μᾶς προξενεῖ ἐνταῦθα πρὶν ἢ μᾶς καταβάλλει, αὕτη εἶναι ἡ βαθυτέρα. Πρέπει νὰ ἔχωμεν παρατηρήσει μὲ πλήρεις δακρύων ὀφθαλμοὺς τὸ μειδίαμα ἐρωμένης, ἵνα ἐννοήσωμεν τὰς λέξεις αὐτάς — αὕτη δὲν σ' ἀγαπᾷ πλέον. — Πρέπει ἐπὶ πολὺ νὰ ἐδακρύσαμεν διὰ νὰ ἐνθυμώμεθα τοῦτο· εἶναι θλιβερὰ πεῖρα· ἐὰν ἤθελον ἀποπειραθῇ νὰ δώσωιδέαν τινὰ τούτων εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας, θὰ τοῖς ἔλεγον ὅτι ἀγνοῶ, ὁποῖον τῶν δύω εἶναι σκληρότερον, ἕνεκα ἀστασίας, ἢ ἕνεκα θανάτου ν' ἀπολέσῃ τις αἴφνης τὴν γυναῖκα ἣν ἀγαπᾷ.

Ὁ Φρειδερῖκος οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀποκριθῇ εἰς τὰς αὐστηρὰς συμβουλὰς τοῦ Γεράρδου, ἀλλ' ἔνστικτόν τι, τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἰσχυρότερον, ἐπάλαιεν ἐνδομύχως ἐναντίον τῶν συμβουλῶν τούτων· ὡμίλησεν ὅθεν κατ' ἄλλον τρόπον, ἵνα φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν του. Χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τί ἤθελεν, οὐδὲ τί ἐκ τούτου ἠδύνατο νὰ προκύψῃ, ἐζήτησε μέσον, νὰ λάβῃ ὅπως δήποτε εἰδήσεις ἐκ τῆς φίλης της. Ἔφερε δακτυλίδιον ἀρκετὰ ὡραῖον, ὅπερ ἡ Βερνερέττα πολλάκις μὲ ἐπιθυμίας ὄμμα παρετήρησε· καὶ μολονότι πολὺ τὴν ἀγαπα, οὐδέποτε ὅμως ἀπεφάσισε νὰ τῇ δώσῃ τὸ κειμήλιον τοῦτο, ὅπερ παρὰ τοῦ πατρός του εἶχε λάβει· τὸ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Γεράρδον, λέγων ὅτι ἀνῆκε τῇ Βερνερέττᾳ, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ εἰς τὴν ἰδίαν, καθόσον ἔλεγε, τὸ εἶχε λησμονήσει εἰς τὴν οἰκίαν του· ὁ Γεράρδος ἀνέλαβε τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ἀλλ' οὐδόλως ἔσπευδεν εἰς τὴν ἐκτέλεσίν της· πλὴν, τοῦ Φρειδερίκου ἐπιμένοντος, ἐνέδωκε τέλος.

Πρωΐαν τινὰ ἐξῆλθον ὁμοῦ οἱ δύω φίλοι, καὶ ἐνῷ ὁ Γεράρδος ἐπορεύετο παρὰ τῇ Βερνερέττᾳ, ὁ Φρειδερῖκος ἀνέμενεν αὐτὸν εἰς Κεραμεικόν· ἀνεμίχθη μετὰ δυσαρεσκείας εἰς τὸ πλῆθος τῶν περιδιαβαζόντων, διότι μετὰ λύπης ἀπεχωρίζετο οἰκογενειακοῦ λειψάνου τοσοῦτον τιμαλφοῦς. Καὶ τί καλὸν ἀνέμενεν ἐκ τούτου; τί ἤθελε μάθει πρὸς παρηγορίαν του; Ὁ Γεράρδος ἐπορεύετο νὰ ἴδῃ τὴν Βερνερέτταν, καὶ ἂν λόγος τις, δάκρυά τινα τῇ ἐξέφευγον, δὲν ἤθελε νομίσει συμφέρον νὰ μὴ εἴπῃ τι περὶ τούτου; ὁ Φρειδερῖκος παρετήρει τὰς κιγκλίδας τοῦ κήπου, ἀναμένων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ἴδῃ ἐπανερχόμενον τὸν φίλον του μὲ ἦθος ἀδιάφορον· τί σημαίνει; θὰ ἔβλεπε τὴν Βερνερέτταν, ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴν εἴχέ τι νὰ εἴπῃ· πίς οἶδεν τί ἡ τύχη δύναται νὰ πράξῃ; ἴσως ἤθελε μάθει πολλὰ ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης, ὅσῳ δὲ πλεῖον ἐβράδυνε νὰ φανῇ ὁ Γεράρδος, τοσούτῳ περισσότερον ὁ Φρειδερῖκος ἤλπιζεν.

Ἐν τούτοις ὁ οὐρανὸς ἦτο καθαρὸς, τὰ δένδρα ἤρχιζαν νὰ πρασινίζουν. Ὑπάρχει δένδρον τι εἰς τὸ Κεραμεικὸν ὀνομαζόμενον —Τὸ δένδρον τῆς 20 Μαρτίου. — Εἶναι κασταναία τις, ἥτις, λέγουν, ἤνθει τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεως τοῦ Βασιλέως τῆς Ῥώμης, καὶ ἥτις ὅλα τὰ ἔτη ἀνθεῖ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν· ὁ Φρειδερῖκος πολλάκις ὑπ' αὐτὸ τὸ δένδρον ἐκαθέσθη, καὶ κατὰ συνή-

θειαν, ὀνειροπολῶν ἐπέστρεψεν ἐκεῖ. Ἡ κασταναία ἦτο πιστὴ εἰς το ποιητικόν της ἐπώνυμον, οἱ κλάδοι της διέχεον τὰς πρώτας τοῦ ἔτους εὐωδίας· γυναῖκες, παιδία καὶ νέοι περιεφέροντο καὶ ἡ φαιδρότης τοῦ ἔαρος ἐνετυποῦτο εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα· ὁ Φρειδερῖκος ἐσκέπτετο περὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ τοῦ ταξειδείου του, περὶ τοῦ τόπου, ὃν ἤθελεν ἰδεῖ, ἀνησυχία τις ὅμως μεμιγμένη μετ' ἐλπίδος ἀκουσίως τὸν ἐτάραττε, τὰ περικυκλοῦντα αὐτὸν ἐφαίνοντο ὅτι τὸν ἐκάλουν εἰς νέαν ὕπαρξιν· ἐσκέφθη περὶ τοῦ πατρός του, οὗτινος ἦτον ἡ ὑπερηφάνεια καὶ τὸ στήριγμα, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου δὲν εἶχε δεχθῆ, ἀφ' ἧς ἐν τῷ κόσμῳ εἰσῆλθεν, ἢ ἐνδείγματα φιλοστοργίας· βαθμηδὸν ἰδέαι γλυκύτεραι, ἀγιώτεραι κατέλαβον τὸ πνεῦμά του· τὸ ἐνώπιον του διασταυρούμενον πλῆθος τὸν ἔκαμε νὰ σκεφθῇ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀστασίαν τῶν πραγμάτων. Ὄντως δὲν εἶναι παραδοξον θέαμα τὸ πλῆθος, ὅταν σκέπτηταί τις, ὅτι ἕκαστον ὃν ἔχει τὴν εἱμαρμένην του; Ὑπάρχει τι δυνάμενον νὰ δώσῃ ἡμῖν καλλιτέραν ἰδέαν τῆς ἀξίας μας, καὶ τοῦ τί ἐσμὲν ἀπέναντι τῆς προνοίας; Πρέπει νὰ ζῶμεν, ἐσκέφθη ὁ Φρειδερῖκος, πρέπει νὰ ὑποταττώμεθα εἰς τὸν ὑπέρτατον ὁδηγόν, πρέπει μάλιστα νὰ προχωρῶμεν, ὅταν ὑποφέρωμεν, διότι οὐδεὶς γινώσκει ποῦ πορεύεται. Εἶμαι ἐλεύθερος καὶ πολὺ νέος ἀκόμη, πρέπει ν' ἀναλάβω θάρρος καὶ νὰ ὑποφέρω ἀγογγύστως.

Ἐνῷ ἦτο βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις ταύτας, ἐφάνη ὁ Γεράρδος καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτὸν· ἦτον ὠχρὸς καὶ πολὺ συγκεκινημένος.

— Φίλε μου, τῷ λέγει, πρέπει νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ ταχέως· μὴ χάνωμεν καιρόν.

— Ποῦ;

— Εἰς τὸν οἶκόν της. Σ' ἐσυμβούλευσα ὅ,τι δίκαιον ἐνόμισα, ἀλλ' ὑπάρχουσι περιπτώσεις, καθ' ἃς οἱ ὑπολογισμοὶ εὑρίσκονται ἐσφαλμένοι καὶ ἡ σκέψις θεωρεῖται ἄννοια.

— Τί λοιπὸν συμβαίνει; ἀνέκραξεν ὁ Φρειδερῖκος.

— Θὰ τὸ μάθῃς ἀμέσως, ἐλθὲ, ἃς σπεύσωμεν.

Ἔφθασαν ὁμοῦ εἰς τὸν οἶκον τῆς Βερνερέττας.

— Ἀνάβα μόνος, τῷ λέγει ὁ Γεράρδος, ἐπανέρχομαι μετὰ μίαν στιγμὴν — καὶ ἀπεμακρύνθη.

Ὁ Φρειδερῖκος εἰσῆλθεν· ἡ κλεὶς ἦτο ἐπὶ τῆς θύρας, ἥτις ἦτο κλειστή.

— Βερνερέττα, λέγει, ποῦ εἶσαι;

Οὐδεμία ἀπάντησις.

Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ σκότος, καὶ τῇ βοηθείας πυρᾶς ἡμισβέστου διέκρινε τὴν φίλην του, καθημένην κατὰ γῆς πλησίον τῆς ἑστίας.

— Τί ἔχεις; ἠρώτησε. Τί συνέβη;

Ἡ αὐτὴ σιγή.

Τὴν ἐπλησίασε καὶ ἔλαβε τὴν χεῖρά της.

— Ἐγέρθητι, τῇ λέγει· τί κάμνεις ἐδῶ;

Ἀλλὰ μόλις ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας καὶ ὀπισθοχώρησεν ἐκ τοῦ τρόμου. — Ἡ χεὶρ, ἣν ἐκράτει, ἦτο παγωμένη, καὶ σῶμα ἄψυχον ἐκυλίσθη εἰς τὰς πόδας του.

Καταπεπληγμένος προσεκάλεσε βρήθειαν. Ὁ Γεράρδος εἰσήρχετο ἀκολουθούμενος ὑφ' ἑνὸς ἰατροῦ· ἤνοιξαν τὸ παράθυρον καὶ μετέφεραν τὴν Βερνερέτταν εἰς τὴν κλίνην της, ὁ ἰατρὸς τὴν ἐξήτασεν, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ ἔδωκε διαταγάς· τὰ συμπτώματα οὐδόλως ἦσαν ἀμφίβολα· ἡ δυστυχὴς κόρη ἐδηλητηριάσθη· ἀλλὰ διὰ τίνος δηλητηρίου; ὁ ἰατρὸς τὸ ἠγνόει καὶ ματαίως ἐζήτει νὰ τὸ μαντεύσῃ. Ἤρχισε νὰ ἀφαιμάσσῃ τὴν ἀσθενῆ. Ὁ Φρειδερῖκος τὴν ὑπεστήριζεν εἰς τοὺς βραχίονάς του, ἡ δὲ ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀναγνωρίσασα αὐτὸν, ἠσπάσθη καὶ ἐπανέπεσεν εἰς τὴν ληθαργίαν της. Τὴν ἑσπέραν τῇ ἔδωκαν καφφέ· ἐπανῆλθεν εἰς ἑαυτὴν ὡσεὶ ἐγειρομένη ἐκ βαθέως ὀνείρου, τὴν ἠρώτησαν τότε ὁποῖον δηλητήριον μετεχειρίσθη· κατ' ἀρχὰς ἠρνήθη νὰ τ' ὁμολογήσῃ, ἀλλὰ βιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ, τὸ ὡμολόγησεν. Χαλκοῦν κηροπήγιον, τεθειμένον ἐπὶ τῆς ἑστίας, ἔφερε σημεῖα πολλῶν ῥηνισμάτων, κατέφυγεν εἰς τὸ φρικτὸν τοῦτο μέσον, ἵνα αὐξήσῃ τὸ ἀποτέλεσμα ἀσθενοῦς δόσεως ὀπίου, ἀρνηθέντος τοῦ φαρμακοποιοῦ, πρὸς ὃν εἶχεν ἀποτανθῆ, νὰ δώσῃ περισσότερον.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΑΒΥΣΣΙΝΙΑΣ.

(Συνέχεια· ἴδε φυλ. Δ'.).

Οἱ Ἀβυσσινοὶ σέβονται πολὺ τὴν Παρθένον Μαρίαν, ἥτις κατὰ τὰς ἰδέας των ἔπλασε τὸν κόσμον, τὸν ὅγιον Γεώργιον καὶ τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαὴλ, περὶ οὗ δοξάζουσιν ὅτι ἑκάστοτε παρακαλεῖ τὸν Θεὸν καὶ ὀλιγοστεύει τὰς ποινὰς τῶν ἐν τῷ Ἅδῃ τιμωρουμένων. Εἷς τῶν μᾶλλον τιμωμένων ὑπὸ τῶν Ἀβυσσινῶν ἁγίων, ὁ καὶ πάτρων τῆς χώρας θεωρούμενος, εἶναι ὁ κατ' ἐγχώριον ὄνομα καλούμενος Τέκλα Χαϊμανότ. Οὗτος, λέγουσιν αἱ ἐγχώριοι παραδόσεις, περιεπάτει ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ διέτρεχε τὴν ξηρὰν ἔφιππος ἐπὶ δράκοντος· ὑπέταξε δὲ καὶ τὸν διάβολον καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ γίνῃ ἐρημίτης· πλὴν ὁ διάβολος βαρυνθεὶς μετὰ 40 ἡμέρας τὴν ἐρημιτικὴν ζωὴν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρώτην του τέχνην.

Αἱ ἐκκλησίαι τῶν Ἀβυσσινῶν ἔχουσι σχῆμα στρογγύλον καὶ διαιροῦνται εἰς τρία μέρη, τῶν ὁποίων τὸ μεῖζον περιέχει τὸν βωμὸν καὶ τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων καὶ καλεῖται κατ' ἐγχώριον γλῶσσαν *Ταμπότ*. Χονδροειδεῖς δὲ ἁγιογραφίαι καὶ ζωγραφίαι καλύπτουσι τοὺς τοίχους, παριστάνουσαι σκηνὰς τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Διαθήκης· αὗται οὐ μόνον στεροῦνται τῶν κανόνων τῆς σκηνογραφίας, ἀλλὰ καὶ ἔχουσι χονδροτάτους ἀναχρονισμούς· οὕτως ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸν ἐν Ἀτεγράθ ναὸν, ἔν τινι εἰκόνι παριστώσῃ τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, οἱ Αἰγύπτιοι οἱ παρακολουθοῦντες αὐτοὺς εἰκονίζονται ὡπλισμένοι μὲ τουφέκια. Ὁ δὲ Ἅγιος Γεώργιος εἰκονίζεται ἐφ' ἵππου φέροντος φάλαρα Ἀβυσσινικὰ καὶ φορεῖ τὴν συνήθη τῶν ἐγχωρίων στολήν.

Ἡ Θεία λειτουργία τελεῖται κατὰ τοὺς τύπους καὶ κανόνας τοῦ μεγάλου Βασιλείου εἰς γλῶσσαν Ἀβυσσινικήν· τινὰ ὅμως τῶν ἀσμάτων, ἡ εἴσοδος τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἡ ἐν ἀρχῇ προσφώνησις τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐκ τοῦ κατὰ . . . *Ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀράγνωσμα* λέγονται Ἑλληνιστί. Ἑλληνιστὶ δὲ ἀναγινώσκονται καὶ τὰ Εὐαγγέλια τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Ἡ μετάληψις παρὰ τοῖς Ἀβυσσινοῖς γίγνεται ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις δι' οἴνου καὶ ἄρτου, ὃν ὅμως οὐδέποτε ζυμόνουσι γυναῖκες. Τὸ βάπτισμα δὲ τελεῖται ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἐκτὸς μόνον ὅτι οἱ βαπτιζόμενοι εἶναι ἤδη ἄνδρες.

Παρακολουθοῦντες οἱ Ἀβυσσινοὶ τὰ ῥητὰ τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαϋὶδ: *Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως* (α) *καὶ Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ, λάβετε ψαλμὸν καὶ δότε τύμπανον* (β) τελοῦσι τὰς λειτουργίας αὐτῶν οὐ μόνον κροτοῦντες τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ σείοντες κωδωνίσκους καὶ κτυπῶντες τύμπανα κατ' ἀρχὰς μὲν ὀλίγον καὶ ἡσύχως, βαθμηδὸν δὲ ἐπαυξάνουσιν, ἑωσοῦ καταντῶσιν εἰς κρότον καὶ πάταγον μέγαν.

Οἱ ἱερεῖς τῶν Ἀβυσσινῶν νυμφεύονται ὅπως καὶ οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· ἀνώτατον δ' ἀρχηγὸν αὐτῶν θεωροῦσιν ὀνόματι μὲν τὸν βασιλέα, πράγματι δὲ ἀνώτατόν τινα ἀρχιερέα ὃν καλοῦσιν *Ἀμπούνα* ἤτοι πατέρα ἡμῶν.

Ἡ Ἀβυσσινικὴ ἐκκλησία θεωρεῖ ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἁπλοῦν μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς συμβόλαιον καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀπαιτεῖται ἡ εὐλογία τῆς ἐκκλησίας εἰμὴ κατὰ τύπον, δύναται δὲ νὰ διαλυθῇ ὡς πᾶν συμβόλαιον τῇ ἀμοιβαίᾳ συγκαταθέσει τῶν συμβαλλομένων. Ἡ πολυγαμία ὅμως ἀπαγορεύεται αὐστηρότατα καὶ ἐπιτρέπεται εἰς μόνον τὸν βασιλέα, ὅστις δύναται νὰ ἔχῃ ὁπόσας γυναῖκας θέλει. Ἄνδρες δὲ ἢ γυναῖκες οἵτινες τρὶς ἐχήρευσαν δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ναὸν, ἐκτὸς ἐὰν ἐνδυθῶσι τὸ μοναχικὸν σχῆμα.

Δοξάζει δὲ προσέτι ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀβυσσινῶν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑπόκειται κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν εἰς οὐδεμίαν τιμωρίαν διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἅτινα ἔπραξε πρὸ τοῦ 21 ἔτους τῆς ἡλικίας, διότι ἡ σκέψις αὐτοῦ δὲν ἦν εἰσέτι ὥριμος.

Τοιαύτη ἐν γένει ἡ Ἀβυσσινικὴ ἐκκλη-

(α) Ψαλμὸς ΜΣΤ'. 2.

(β) Ψαλμὸς Π'. 2.

σία. Ἡ Παππικὴ ἐκκλησία πολλάκις προσεπάθησεν ὅπως καθυποτάξῃ αὐτὴν εἰς τὸ κράτος της· καὶ τὸ 1543 μάλιστα, ὅταν οἱ Πορτογάλλοι βοηθήσαντες τοὺς Ἀβυσσινοὺς ἔλαβον κατοχὴν τῆς χώρας των, καθιέρωσαν αὐτόθι μητροπολίτην τὸν Ἰησουΐτην Μενδέζον· πλὴν μόλις οὗτος ἤρξατο νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ τῆς θρησκείας θέλων νὰ καινοτομήσῃ, καὶ ἀπεδιώχθη κακὴν κακῶς ἐκ τῆς χώρας. Ἔκτοτε ἄσπονδον οἱ Ἀβυσσινοὶ τρέφουσι μῖσος κατὰ παντὸς καθολικοῦ ἱερέως ἢ ἱεραποστόλου.

Φυσικὸς καὶ ἠθικὸς χαρακτὴρ τῶν κατοίκων.— Ἐνδυμασία.— Οἰκίαι.— Γάμοι.— Συμπόσια.— Κώδηξ.

Οἱ Ἀβυσσινοὶ κατὰ τὰς περιγραφὰς τῶν περιηγητῶν εἶναι ἐν γένει ὡραῖος λαός. Τὸ χρῶμα αὐτῶν παραλλάσσει κατὰ τὰς φυλὰς καὶ τὰς ἐπαρχίας. Οὕτω λ. χ. τῶν κατοίκων τῶν Νοτίων ἐπαρχιῶν Ἀμχάρας καὶ Σχυόας τὸ χρῶμα εἶναι μέλαν, τῶν κατοίκων ὅμως τῶν Βορείων ἐπαρχιῶν, ὡς τῆς Τιγραίας, εἶναι παρεμφερὲς τῷ τοῦ χαλκοῦ ἢ μᾶλλον τῷ ἀναμεμιγμένῳ γάλακτι καφφέ. Αἱ γραμμαὶ τοῦ προσώπου αὐτῶν εἶναι κανονικαί, τὸ μέτωπον καλῶς ἐσχηματισμένον, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, μελανοὶ καὶ ζωηρότατοι, ἡ ῥὶς εὐσχήμως προέχουσα, τὰ χείλη σχετικῶς παχέα, αἱ τρίχες τῆς κόμης συνήθως βραχεῖαι καὶ οὖλαι, ἡ δὲ τοῦ προσώπου γωνία ὀξεῖα. Ἡ φυσιογνωμία δ' ἐνγένει εἶναι γλυκεῖα, ἐνέχουσά τινα ἔκφρασιν μελαγχολίας, ἥτις δίδει εἰς αὐτὴν πλείονα εὐγένειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Ὅσῳ ὅμως φυσικῶς οἱ Ἀβυσσινοὶ εἶναι ὡραῖοι, τόσῳ ἠθικῶς εἶναι ἄθλιοι καὶ ἐλεεινοί. Ἀρκετὸν καιρὸν, λέγει ὁ Δόκτωρ Blanc, ἔζησα ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀλλ' οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ εὕρω παρ' αὐτοῖς ἀγαθόν τινα χαρακτῆρα. Ἐν γένει εἶναι δειλοὶ καὶ προδόται, ψεῦσται καὶ πανοῦργοι, ἀμαθεῖς καὶ φιλήδονοι, κλίνοντες πρὸς τὴν κλοπὴν καὶ τὴν σκληρότητα, χαμερπεῖς συγχρόνως καὶ ὑπερήφανοι, πρὸς δὲ λαίμαργοι καὶ μέθυσοι καὶ ἔκδοτοι λίαν εἰς τὰ ὄργια.» Ἡ τοιαύτη περιγραφὴ τοῦ Δόκτορος Blanc εἶναι βεβαίως ὑπερβολική, προερχομένη ἐκ τῶν παθημάτων ἅτινα καθὸ αἰχμάλωτος ἔπαθε παρὰ τῶν Ἀβυσσινῶν. Ἂν ὅμως ἦναι ἐν μέρει καὶ ἀληθὴς ὁ τοιοῦτος χαρακτὴρ τῶν Ἀβυσσινῶν, δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἂν ἀναμνησθῶμεν, ὅτι ἔκπαλαι ἡ Ἀβυσσινία διάκειται εἰς ἀναρχίαν καὶ συνεχεῖς ὑφίσταται ἐμφυλίους πολέμους, οἵτινες ταπεινοῦσι καὶ ἐξευτελίζουσι τὸ φρόνημα. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ Ἀβυσσινοὶ εἶναι λαὸς ἄπλητος. Ὁ Κύριος Parkyns, Ἄγγλος περιηγητὴς, διηγεῖται ὅτι ἅμα οἱ Ἀβυσσινοὶ ἴδωσι ξένον τινὰ τείνουσι πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα ὅπως τοῖς δωρήσῃ τι. Ἱεραπόστολός τις Ἄγγλος παρατηρήσας τοῦτο ἐδώρησεν εἰς ἐντόπιον ἱερέα ὡραίαν χρυσόδετον ἔκδοσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Λάβε, εἶπε πρὸς τὸν ἱερέα, τὴν Γραφὴν ταύτην· ἀξίξει ἐξ σελίνια. — Ἐ! ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς, δός μοι μᾶλλον ἓν σελίνιον, καὶ κράτησον τὴν Γραφήν σου.

Τύποι Ἀβυσσινῶν.

Ἡ ἐνδυμασία δὲ τῶν Ἀβυσσινῶν εἶναι ἐν γένει ἁπλῆ. Οἱ ἄνδρες φοροῦσι βραχείας περισκελίδας κατερχομένας μόλις μέχρι τοῦ γόνατος, ὑποκάμισον ζωννύμενον ἐν τῷ μέσῳ διὰ ζωστῆρος καὶ μακρὸν λευκὸν ἐπανωφόριον ὁμοιάζον περίπου μὲ τὴν Ἑλληνικὴν χλαμύδα ἢ τὴν Ῥωμαϊκὴν toga. Οἱ πόδες αὐτῶν εἶναι γυμνοί, ἡ δὲ κεφαλὴ ἀσκεπὴς πλὴν τῶν πρεσβευόντων τὸν Μωαμεθανισμὸν, οἵτινες φοροῦσιν ἐπὶ κεφαλῆς τὴν κίδαριν. Ἡ δὲ τῶν γυναικῶν ἐνδυμασία εἶναι διάφορος, σύμφωνος δὲ μὲ τὴν κοινωνικὴν αὐτῶν κατάστασιν. Οὕτως αἱ μὲν νεάνιδες φοροῦσιν πλατὺ διάζωμα κατερχόμενον μέχρι τοῦ γόνατος καὶ περιώμιον ῥιπτόμενον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μόνον ὤμου, μένοντος οὕτω γυμνοῦ τοῦ δεξιοῦ. Αἱ ὕπανδροι δὲ γυναῖκες φοροῦσι μακρὰν καὶ εὐρεῖαν ἐσθῆτα ἐν εἴδει σάκκου, καὶ ἐπανωφόριον καλούμενον *Τάουμπ* ὅμοιον καθ' ὅλα μὲ τὸ τῶν ἀνδρῶν. Περιποιοῦνται δὲ μεγάλως τὴν κόμην περιπλέκουσαι αὐτὴν κατὰ διαφόρους τρόπους· ἀντὶ δὲ κομμωτικοῦ μεταχειρίζονται τὸ βούτυρον, οὗτινος κάμνουσι μεγίστην κατάχρησιν· οὕτως ὥστε ὅταν ἱστανται εἰς τὸν ἥλιον ἐπὶ πολὺ, τοῦτο ἀναλύον κατέρχεται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ διήκει διὰ τοῦ τραχήλου ἐπὶ τοὺς ὤμους. Εἶναι δ' ἐν γένει αἱ Ἀβυσσιναὶ γυναῖκες ἐμμανεῖς διὰ τὰ κοσμήματα· αἱ χεῖρες, οἱ βραχίονες, ἡ κόμη, τὰ ὦτα, οἱ πόδες εἶναι πλήρεις ἐνωτίων, ψελλίων, δακτυλίων, περιάπτων, κωδωνίσκων καὶ παντοίων κοσμημάτων. Αἱ πλεῖσται δ' αὐτῶν ζωγραφίζουσιν ἐπὶ τοῦ σώματος διὰ βαφῶν πλεῖστα ὅσα φαντασιουργήματα.

Αἱ οἰκίαι δὲ τῶν Ἀβυσσινῶν εἶναι συνήθως εὐρεῖαι κυκλικαὶ καλύβαι ἐκτισμέναι διὰ κλάδων δένδρων, οἷς προσμιγνύουσι χῶμα μετὰ λίθων. Μία καὶ μόνη εἶναι ἡ θύρα ἡ εἰσάγουσα εἰς τὴν καλύβην, ἧς τὸ ἐσωτερικὸν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, τὸ ἓν εἰς ὃ τρώγουσι καὶ συνδιαλέγονται καλούμενον *ἀδδαρὰς*, καὶ τὸ ἕτερον ὅπερ χρησιμεύει ὡς κοιτών. Ἡ Ἄδοβα, ἡ πρωτεύουσα τῆς Τιγραίας, ἧς τὸ ὄνομα σημαίνει πόλιν τῶν ἀνακτόρων, σύγκειται ἀπό τινας ἑκατοστυίας τοιούτων καλυβῶν, καὶ παρουσιάζει ὡς πρὸς πρωτεύουσαν ἀθλιεστάτην θέαν.

Οἱ Ἀβυσσινοὶ νυμφεύονται νεώτατοι ἔτι τὴν ἡλικίαν· δεκατετραέτεις νέοι καὶ δωδεκαέτεις νεανίδες εἶναι ὡραῖαι γάμου.— Ἰδοὺ δὲ πῶς συνήθως τελοῦνται οἱ γάμοι. Ὁ νέος πάντοτε ζητεῖ ὡς νύμφην νεάνιδα, ἥτις νὰ ἔχῃ διπλάσιον ἀριθμὸν βοῶν τῶν ἰδικῶν του. Ἀφοῦ εὕρῃ τοιαύτην ἀπευθύνεται πρὸς τὸν πατέρα μεθ' οὗ συμβιβάζεται· μετὰ ταῦτα δὲ καθ' ὁρισθεῖσαν ἡμέραν πορεύεται παρὰ τῷ πατρὶ τῆς μνηστῆς του, ἔνθα τελοῦνται οἱ γάμοι ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ αὐλοῦ καὶ τοῦ τυμπάνου. Τέσσαρες νέοι φίλοι τοῦ γαμβροῦ διέρχονται τὴν νύκτα εἰς τὸ δωμάτιον τῶν νεονύμφων, προσφέροντες αὐτοῖς τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας.

Οἱ Ἀβυσσινοὶ ἀρέσκονται πολὺ νὰ τρώγωσι τὸ κρέας τοῦ βοὸς ὠμὸν καὶ ἀσπαῖρον ἔτι ἐκ τοῦ αἵματος· τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ἐθνικὸν φαγητὸν αὐτῶν, ὅπως παρ' ἡμῖν τὸ *ψητὸν ἀρνίον*, παρὰ τοῖς Τούρκοις τὸ *πιλάφιον* καὶ παρὰ τοῖς Ἄγγλοις τὸ *βιφστέκ*. Ἀξιοσημείωτα δὲ εἶναι τὰ συμπόσια τῶν Ἀβυσσινῶν. Οἱ δαιτυμόνες κάθηνται περὶ τράπεζαν ὀλίγῳ ὑψηλοτέραν τοῦ ἐδάφους. Πρὸ ἑκάστου αὐτῶν κεῖται σωρὸς 10—12 *γαλεττῶν* ἐξ ἄρτου. Καὶ αἱ μὲν τῶν διακεκριμμένων ξένων *γαλέτται* εἶναι κατεσκευασμέναι ἀπὸ *τέφυ*, αἱ δὲ τῶν λοιπῶν ἀπὸ *ταγκουσά*. Αἱ *γαλέτται* αὗται χρησιμεύουσι καὶ ὡς χειρόμακτρα, διότι δι' αὐτῶν ἀπομάσσουσι τοὺς δακτύλους.—Μόλις οἱ προσκεκλημένοι καταλάβωσι τὰς οἰκείας θέσεις, φέρονται τὰ μεμαγειρευμένα φαγητὰ, ἅτινα συνήθως εἶναι κριὸς μὲ ἔμβαμμα ἐκ πεπέρεως. Πρὶν διανεμηθῶσι τὰ κρέατα, οἱ ὑπηρέται τὰ κόπτουσιν ἢ μᾶλλον τὰ διασχίζουσι διὰ τῶν ὀνύχων των φροντίζοντες νὰ δίδωσι τὸ καλλίτερον μέρος εἰς τοὺς διακεκριμμένους τῶν δαιτυμόνων.— Οὗτοι ἐμβάπτουσι τὸν ἄρτον των εἰς τὸ ἔμβαμμα καὶ μηκύνοντες διὰ τῶν δακτύλων κατασκευάζουσιν εἶδος πλακοῦντος. Συνήθεια δ' ἐπικρατεῖ ὅπως οἱ δαιτυμόνες εἰσάγωσι διὰ τῶν δακτύλων εἰς τὸ στόμα τοῦ παρακαθημένου τὸν πλακοῦντα τοῦτον, ὅπερ ἐνίοτε συμβαίνει ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν,

καὶ τότε ὁ ἐν τῷ μέσῳ καθήμενος προσκόπτει εἰς δυσάρεστον δίλημμα, διότι ἂν μὲν ἀρνηθῇ ἀποκτᾷ φήμην ἀνθρώπου κακῶς ἀνατεθραμμένου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἂν δεχθῇ ἀμφοτέρων τῶν παρακαθημένων αὐτῷ τοὺς πλακοῦντας, δύναται ἐξαίρετα νὰ πνιγῇ διότι οἱ πλακοῦντες ὁλόκληροι καὶ ταχέως εἰσάγονται εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ διὰ τῆς βίας. Ἐνῷ οἱ δαιτυμόνες τρώγουσι τὸ μεμαγειρευμένον τοῦτο φαγητὸν, οἱ ὑπηρέται σφάζουσιν ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀγελάδα καὶ παραθέτουσιν εἰς τὴν τράπεζαν τὸ ἀχνίζον ἔτι κρέας. Ἕκαστος δαιτυμὼν ἁρπάζει τεμάχιόν τι καὶ εἰσάγων αὐτὸ εἰς τὸ στόμα του τὸ δάκνει διὰ τῶν ὀδόντων· διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατεῖ τὸ ἄκρον τοῦ κρέατος, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς λαμβάνει τὸ ξῖφος καὶ ἀποκόπτει τὸ περισσεῦον ἐκ τοῦ στόματος κρέας· κατὰ τὴν ἐγχείρισιν ταύτην ὑπόκειται εἰς προφανῆ κίνδυνον ἡ ρὶς τοῦ ποιοῦντος τὴν ἐγχείρισιν, ἐὰν οὗτος δὲν εἶχε συνειθίσει πρὸ καιροῦ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Τὰ φαγητὰ ταῦτα συνοδεύονται καὶ ὑπὸ ποτῶν, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς τρία· τὸ *ἀρράκι* ὅπερ κατασκευάζεται ἀπὸ μέλι καὶ φοίνικας, τὸ *τέδζ* μίγμα μέλιτος καὶ ὕδατος, καὶ εἴδός τι ζύθου κατασκευαζομένου ἀπὸ ἄλευρον καὶ πικρόν τινα φλοιόν.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΜΙΧ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΑΡΟΛΔΟΣ Ο ΑΔΑΜΑΣΤΟΣ

(800—900)

Ἐκ τῶν τοῦ Βάλτερ Σκότ.

(Μετάφρασις Θ. Ἀντωνιάδου).

ΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

I

Ἀκούσατε τὴν διήγησιν πᾶσαν τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐτελέσθησαν ὑπὸ Ἀρόλδου τοῦ ἀδαμάστου, υἱοῦ τοῦ κόμητος Βιτικίνδ.

Ὁ κόμης Βιτικίνδ κατήγετο ἀπὸ Βασιλικῆς οἰκογενείας· ὁδηγῶν Νόρσους πολεμιστὰς, διέτρεχε τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν. Δυστυχεῖς αἱ χῶραι εἰς ἃς ἀπεβιβάζετο, διότι ἐκεῖ ἐχύνετο αἷμα, ἀνεσπῶνται κόμαι, ἀνηρπάζονται κόραι ἀπὸ τὰς μητέρας αὐτῶν καὶ ἐφονεύοντο ἱερεῖς· οἱ κόρακες καὶ οἱ λύκοι συνηθροίζοντο εἰς συμπόσιον· ὅτε ἀνεπετάννυε τὴν μαύρην αὐτοῦ σημαίαν, ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπροχώρει ἡ μάχη, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἠκολούθει ἡ καταστροφή· καὶ ὁ Δανὸς εἰδωλολάτρης ἐπυρπόλει τὰς ἐκκλησίας, διὰ νὰ φωτίσῃ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐπανερχόμενον εἰς τὰ πλοῖα.

II

Τὰ παράλια τοῦ Ἐρίνου ἐγένοντο θῦμα τῆς μανίας αὐτοῦ· ἡ Γαλλία εἶδε κυματιζούσας τὰς σημαίας αὐτοῦ, καὶ μόλονότι ἐν τῇ Σκωτίᾳ ὀλίγη ὑπῆρχεν ἡ λεία, οἱ πειραταὶ τοὺς ὁποίους ὡδήγει διέτρεξαν τὰ ὄρη αὐτῆς· ἀλλὰ πρὸ πάντων ὡδήγει τὰ ἱστία αὐτοῦ πρὸς τὰ παράλια τῆς χαριέσσης Ἀγγλίας, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχον ἄφθονα πλούτη· τοσοῦτον δὲ καλῶς καὶ τοσοῦτον μακρόθεν ἐγνώριζον αὐτὸν, ὥστε μόλις λευκὸν ἱστίον ἐφαίνετο εἰς τὸν κυανοῦν ὁρίζοντα καὶ ἀμέσως ἡ σάλπιγξ καὶ τὰ κέρατα ἐκάλουν εἰς τὰ ὅπλα. Οἱ ἀστοὶ ἔσπευδον νὰ ὀχυρώσωσι τὰ τείχη, οἱ χωρικοὶ κατέφευγον εἰς τὰς πόλεις, πυρὰ ἀνήπτοντο εἰς τὰ ἀκρωτήρια, οἱ κώδωνες ἐκρούοντο ἀδιακόπως, καὶ ἀδιακόπως οἱ φαιοὶ μοναχοὶ ἔψαλλον μετὰ φωνῆς ἀσθενοῦς καὶ τρεμούσης· «ἁγία Μαρία, προφύλαξον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πλημμύρας, τῆς πυρκαϊᾶς, τῆς πανώλους, τοῦ λιμοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ κόμητος Βιτικίνδ.»

III

Τὰ πλούτη τῆς ὡραίας Ἀγγλίας τοσοῦτον ἐγοήτευον αὐτὸν, ὥστε ἔτρεφεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸν πόθον νὰ ὁρίσῃ ἐκεῖ τὴν κατοικίαν του. Ἡμέραν τινὰ ὁ τρομερὸς πειρατὴς ἦλθεν ἐνώπιον τῆς εἰσόδου τοῦ Χοῦμπερ καὶ ἀπεβίβασε τὴν ῥιψοκίνδυνον ἀγέλην αὐτοῦ. Τρεῖς Βαρῶνοι ἐπορεύθησαν κατ' αὐτοῦ μὲ πάσας τὰς δυνάμεις αὐτῶν· συνέλαβε δύω καὶ ἐφόνευσε τὸν τελευταῖον· τότε ὁ κόμης Βιτικίνδ ἐγκατέλειψε τὰς πλουσίας ὄχθας τοῦ Χοῦμπερ καὶ ἔφερε τὸν πόλεμον καὶ τὴν καταστροφὴν εἰς τὸ Νορθούμπερλανδ. Ἀλλ' ὁ Σάξων βασιλεὺς τῆς χώρας ταύτης ἦτο γέρων, ἂν ὄχι ἐπίφοβος εἰς τὴν μάχην, συνεχῶς ὅμως ἐν τῷ συμβουλίῳ ἐζήτησε τὴν εἰρήνην παρὰ τοῦ εἰδωλολάτρου ἀρχηγοῦ, τῷ προσέφερε δῶρα καὶ ἠγόρασε παρ' αὐτοῦ τὴν ἡσυχίαν τῶν ὑπηκόων. Ὁ κόμης ἐδέχθη τὸν εἰρηνικὸν τίτλον τοῦ ὑποτελοῦς τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

IV

Ὁ χρόνος σκωριᾷ τὸ ξίφος τὸ μᾶλλον κοπτερόν· ὁ χρόνος καταστρέφει τὸ σχοινίον τὸ στερεώτερον· τὴν δύναμιν αὐτὴν, ἥτις κατατρώγει τὴν κάνναβιν καὶ τὸν χάλυβα, αἰσθάνεται βεβαίως καὶ ἡ χεὶρ τοῦ θνητοῦ. Ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῆς Δανίας, οὗς ὁ κόμης Βιτικίνδ ἔφερε μετ' αὐτοῦ, οἱ μὲν ἦσαν πολὺ γέροντες, οἱ δὲ ἀπεβίωσαν· αὐτὸς οὗτος ἠσθάνετο ἤδη βαρὺν τὸν ὁπλισμὸν αὐτοῦ, τὸ μέτωπον ἐκαλύπτετο ἀπὸ ῥυτίδας, αἱ τρίχες ἐλευκάνθησαν· βακτηρία ἐστήριζε τὸ ἀσταθὲς αὐτοῦ βῆμα καὶ ἐπέβαινε ἐπὶ ἡσύχου ἵππου· ἐξασθενῶν, ἐγίνετο ἧττον ἄγριος· συνεβιβάσθη μετὰ τῶν ἱεραρχῶν καὶ τῶν ἱερέων καὶ μὲ κεφαλὴν κεκλιμμένην ἤκουσεν ὑπομονητικῶς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν· καὶ τῷ ὄντι ὁ ἐπίσκοπος τοῦ ἁγίου Κουθβέρτου ἦτο εὐσεβὴς ἀνὴρ, πλήρης φρονήσεως, δίδων πρὸς αὐτὸν πάντοτε συμβουλὰς φρονίμους καὶ χριστιανικάς.

V

«Ἐφόνευσες, ἔκλεψες, διήρπασες, τῷ ἔλεγεν, εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἐξαλείψῃς τὰ στίγματα ταῦτα τῆς ψυχῆς σου· διεμέλισες ἱερεῖς καὶ ἔκαυσες ἐκκλησίας, εἶναι καιρὸς πλέον νὰ μετανοήσῃς· ἐλάτρευσες τὰ πνεύματα τοῦ κακοῦ, καὶ προσέφερες λατρείαν σκληρὰν εἰς αὐτὰ, ἄφες ἤδη τὰ σκότη καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ φῶς. Ὦ! ἐνῷ ἡ ζωὴ καὶ ὁ χρόνος σὲ μένουσιν ἀκόμη, στράφητι πρὸς τὸ μέρος ταῦτο, καὶ διεύθυνον τὰς σκέψεις πρὸς τὸν οὐρανόν.» Ὁ γέρων εἰδωλολάτρης ἤγειρε βραδέως τὴν κεφαλὴν καὶ ἠτένισε σταθερῶς τὸν ἀγαθὸν ἱεράρχην. «Δός μοι, τῷ ἀπήντησε, μεγάλα κτήματα εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Τύνιος καὶ τοῦ Βὴρ καὶ θὰ ἐγκαταλείψω τὴν πίστιν μου, διὰ νὰ ἐναγκαλισθῶ τὴν ἰδικήν σου.

VI

Ἔδωσαν εἰς αὐτὸν μεγάλα κτήματα εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Τύνιος καὶ τοῦ Βὴρ ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι ἡ λόγχη αὐτοῦ θὰ κλίνῃ πρὸς τιμὴν τῆς ἐκκλησίας. Αἱ γαῖαι, αἵτινες ἐχρησίμευσαν διὰ ν' ἀποκτηθῇ ἡ εὔνοια τοῦ εἰδωλολάτρου, ἔκειντο αἱ μὲν εἰς Μώγκ-Βηρμούθ, αἱ δὲ εἰς Τυνεδάλην. Ὁ κόμης Βιτικίνδ ἐχάρη, οὐχὶ διότι κατετάχθη εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, ἀλλὰ διότι ἀπέκτησε τόσον ὡραίας γαίας. Ὁ νάρθηξ τοῦ Δούραμ παρεσκευάσθη νὰ δεχθῇ τὴν ἐξώμοσιν αὐτοῦ, καὶ ὁ κλῆρος πανηγυρικῶς συνηθροίσθη. Ἦλθεν ὁ κόμης κεκαλυμμένος μὲ δέρμα ἄρκτου καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς παλλακῆς αὐτοῦ Ἴλδας. Κλίνων τὸ γόνυ ἐνώπιον τῆς λειψανοθήκης τοῦ ἁγίου Κουθβέρτου καὶ δεικνύων κατὰ τὴν ἱεροτελεστίαν ὑπομονὴν ἀσυνήθη, ἐξώμοσε τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων του καὶ ἐδέχθη εἰς τὸ μέτωπον τὸ ἅγιον ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος· ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ βλέμμα τοῦ λευκότριχος νεοφωτίστου ἔλαμψε λάμψιν φοβερὰν, καὶ ὁ ἱερεὺς, ὅστις τῷ προσέφερε τὸ βάπτισμα, ἐγένετο κάτωχρος καὶ ἐφρικίασε· οἱ γέροντες μοναχοὶ ἐψιθύρισαν ὑπὸ τὴν κορδύλην αὐτῶν, «Οὐδέποτε στέλεχος τοσοῦτον ἄγριον θὰ παραγάγῃ ἀγαθοὺς βλαστούς.»

VII

Ὁ γέρων νεοφώτιστος ἀνηγέρθη, ἡ τελετὴ ἐπεραιώθη, αὐτὸς διευθύνθη πρὸς τὸν πύργον του, κείμενον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Τύνιος· ὁ ἱεράρχης συνώδευσεν αὐτὸν πρὸς τιμὴν καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζάν του· αἱ σημαῖαι καὶ αἱ ταινίαι ἐκυμάτιζον εἰς τὸν ἀέρα· οἱ μοναχοὶ ἐπροπορεύοντο τῆς συνοδείας καὶ ὁπλῖται ἤρχοντο ὄπισθεν· ὁ σταυρὸς καὶ τὰ ἑξάπτερα ἀντενακλῶντο ἐπὶ τῶν κυμάτων τοῦ Τύνιος καὶ ἐφάνη ἤδη ὁ πένθιμος πύργος ἀνυψούμενος μεγαλοπρεπῶς μετὰ τῶν θόλων καὶ τῶν ἀψίδων αὐτοῦ. Εἰς τὴν θύραν τοῦ πύργου ἵστατο ὁ νέος Ἀρόλδος, ὁ μόνος κληρονόμος τοῦ κόμητος Βιτικίνδ.

VIII

Ὁ νέος Ἀρόλδος ἦτο τὸ φόβητρον τῶν πέριξ ἕνεκα τῆς τόλμης, τῆς σωματικῆς ἰσχύος καὶ τοῦ ὀργίλου χαρακτῆρος αὐτοῦ.

Εἶχε τὴν ὄψιν ἀγρίαν καὶ ἀπότομον· δὲν ἔφερεν οὐδὲ περιδέραια, οὐδὲ στρεπτοὺς χρυσοῦς, οὐδὲ πῖλον ἐκ διφθέρας, οὐδὲ πλούσια ἐνδύματα, ὅπως ἥρμοζεν εἰς τὴν χαρμόσυνον ταύτην ἡμέραν. Ἀπ' ἐναντίας ὁ ἐκ βουβάλου μανδύας αὐτοῦ ἦτο ἡμιανοιγμένος, ἡ κεφαλὴ ἄνευ καλύμματος, καὶ τὰ σάνδαλια ἄδετα· ἡ μαύρη αὐτοῦ κόμη ἐκρέματο ἀτάκτως ἐπὶ τοῦ μετώπου του, καὶ οἱ

Ἀρόλδος ὁ ἀδάμαστος.

ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἔλαμπον λάμψιν ἀπαισίαν. Ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα δανικὸν βάκτρον, οὗτινος οἱ κόμβοι ἦσαν βεβαμμένοι μὲ πρόσφατον αἷμα· ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ ἔφερε λύκαιναν καὶ τοὺς δύο αὐτῆς λυκιδεῖς, τοὺς ὁποίους ἐφόνευσεν εἰς τὴν θήραν τὴν πρωΐαν.

Χωρὶς νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἐπίσκοπον, ὑπεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ διὰ τῶν ἀκολούθων σκληρῶν λέξεων.

IX

«Ποῖον ὑποκριτὴν, δοῦλον τῶν ἱερέων βλέπω προχωροῦντα ἐνώπιόν μου μὲ ταπεινὸν τὸ βλέμμα καὶ μὲ τὸ ἐξευτελισμένον μέτωπον νεοφωτίστου, ὅστις ζητεῖ ἤδη τὸν τρόπον νὰ παραβιάσῃ τοὺς ὅρκους αὐτοῦ. Εἶναι τῳόντι ὁ Βιτικίνδ, ὁ διάσημος πειρατὴς, ὁ τολμηρὸς υἱὸς τοῦ βασιλικοῦ Ἐρρίκου, ὁ ἀλλαζὼν σύζυγος τῆς ὑπερηφάνου Γοὺν-Ἴλδας, ἣν ἐκέρδισε διὰ τοῦ πελέκεως καὶ τοῦ ξίφους; Εἶναι τῳόντι ἐκεῖνος, ὅστις ἀνήρπασεν ἀπὸ τὴν λειψανοθήκην τοῦ ἁγίου

Πέτρου τὸ δισκοπότηρον, διὰ νὰ σχηματίσῃ στρεπτοὺς εἰς Φρεῖαν καὶ εἰς τὴν Θόρην, ἐκεῖνος ὅστις δι' ἑνὸς κτυπήματος τῆς χειρίδος αὐτοῦ ἔθραυεν ἐπὶ τοῦ λίθου τοῦ Ὀδίνου τὸ κρανίον τοῦ βουβάλου τῶν ὀρέων; Τότε ἡ λατρεία σου ἦτο τελετὴ πρὸς τοὺς θεοὺς τοῦ πολέμου, τότε ἦσαν ἀνδραγαθήματα ἀνθρώπων γενναίων καὶ ἰσχυρῶν· σήμερον ἐξησθενημένος ἐκ τῆς ἡλικίας, νομίζεις ὅτι δύνασαι νὰ ἐξαλείψῃς τὰ ἐγκλήματά σου, ψιθυρίζων εὐχὰς ἐνώπιον τῆς κουρευμένης κεφαλῆς μοναχοῦ; Θὰ μεταβάλῃς τὸν σιδηροῦν θώρακα εἰς κιλίκιον καὶ θὰ ὑποφέρῃς ὡς δοῦλος τὰς νηστείας καὶ τὴν μάστιγα; Ἢ ἴσως γενόμενος δεκτὸς εἰς τὰ ἄσυλα τῆς ὀκνηρίας θ' ἀποκτηνωθῇς μεταξὺ ἑνὸς ἱερέως καὶ μιᾶς ἑταίρας; Αἶσχος αἰώνιον εἰς σέ! Ἡ ἰσχυρὰ ἅρπα τῶν ἀσκαλώνων θ' ἀτιμάσῃ τὴν μνήμην σου καὶ ὁ υἱός σου θ' ἀρνηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός του.»

X

Τὰ βλέμματα τοῦ γέροντος Βιτικίνδ ἤστραψαν ἐκ τῆς μανίας καὶ ἀνέκραξε μετὰ φωνῆς συγκεκινημένης· «Ἄκουσε σκληρόκαρδε Ἀρόλδε, ὑπῆρξες πάντοτε υἱὸς πείσμων καὶ τολμηρός· σὲ διατάττω ἀμέσως νὰ παύσῃς τὰς παράφρονας ὕβρεις σου, ἄλλως φοβοῦ τὴν ὀργήν μου. Ἐπλήρωσα διὰ τῆς μετανοίας μου νόμιμον χρέος· ἡ ἐκκλησία μὲ ἀντήμειψε πλουσιοπαρόχως, καὶ ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους μου θ' ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν δογμάτων αὐτῆς. Ἀλλ' εἰς οὐδένα ὀφείλω λόγον τῶν πράξεών μου, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον εἰς τὸν υἱόν μου. Ἄλλως τε διατί νὰ ὁμιλῶ περὶ μετανοίας καὶ ἀληθείας εἰς σὲ, ὅστις ἀπὸ τῆς νεαρᾶς σου ἡλικίας οὐδὲ λόγον ἐνόησες οὐδὲ οἶκτον ᾐσθάνθης; Ἀναχώρησον, ὕπαγε νὰ εὕρῃς τοὺς λύκους καὶ τὰς ἄρκτους εἰς τὰ σπήλαια αὐτῶν· αὐταὶ εἶναι οἱ ἄξιοί σου σύντροφοι!»

XI

Ὁ Ἀρόλδος ἀγρίως μειδιῶν ἀπήντησεν ὑπερηφάνως. «Ἂς τιμῶσι τοὺς πατέρας των ἐκεῖνοι, οἵτινες φοβοῦνται τὰς πατρικὰς ἐπιπλήξεις! ἐγὼ ἐσπούδασα διὰ τῶν μαθημάτων σου· ἀνετράφην ἐντὸς ἀσπίδος, καὶ ἐτράφην διὰ τῆς αἰχμῆς τοῦ ξίφους· ὅτε ἤμην παιδίον, μ' ἐδίδαξαν νὰ πλήττω τὰς χεῖρας καὶ νὰ ἐκβάλλω φωνὴν χαρᾶς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν πύργων, ὅθεν ἐφαίνετο πυρκαϊά· μ' ἐδίδαξαν νὰ βυθίζω τὰς μικρὰς μου χεῖρας εἰς τὸ αἷμα τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ βάφω τὰ χείλη καὶ τὰς παρειάς μου!... Σὺ παραγνωρίζεις τὴν ἀλήθειαν· σὺ κατὰ τὰς γεροντικὰς ἡμέρας σου πωλεῖς ἀντὶ ἀργυρίου τὴν εὐγενῆ πίστιν τῶν προγόνων σου!... Ἐμπρός! ὅταν ἡ Λύκαινα αὐτὴ,» καὶ οὕτω λαλῶν ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ κρεμάμενον ἀπὸ τῶν ὤμων του πτῶμα, «ὅταν ἡ λύκαινα αὐτὴ ἐξυπνήσῃ διὰ νὰ προσφέρῃ τοὺς μαστοὺς εἰς τὰ τέκνα της, τότε μόνον ὁ Ἀρόλδος θὰ ἐπανίδῃ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός του· ἕως τότε, γέρον εἰδωλολάτρα, νέε χριστιανὲ, χαῖρε!»

XII

Ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ ἱεράρχης ἔμειναν ἐμβρόντητοι, ἐνῷ ὁ τολμηρὸς νέος ἤνοιγε διόδον διὰ τῆς συνοδείας. Ὁ Ἀρόλδος ἔρριψε σταυρὸν ἀπὸ τοῦ βάθρου αὐτοῦ καὶ ὥρμησεν ἐν τῇ θέσει του, πάντες δὲ ἰδόντες τὸ σύμβολον τῆς σωτηρίας ἀνεστραμμένον ἐν τῇ κόνει ἐκραύγασαν θορυβωδῶς καὶ ἐστέναξαν βαθέως· ὁ γέρων κόμης ἔσυρε τὸ ξίφος ἀπὸ τῆς θήκης αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ἱεράρχης μετριοπαθέστερος τὸν ἐμπόδισεν· «ἂς ἀφήσωσιν αὐτὸν νὰ διέλθῃ, ἀνέκραξεν· ὁ οὐρανὸς γνωρίζει ἐκ προοιμίου τὸ τέλος αὐτοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ μετανοήσῃ, νὰ παρακαλέσῃ, νὰ κλαύσῃ νὰ ὑποταχθῇ εἰς βαρεῖαν ποινὴν, πρὶν καθέξῃ κτῆμα ἐπὶ τοῦ Τύνιος καὶ τοῦ Βήρου.» Οὕτως ἐν στιγμῇ ὀργῆς καὶ περιφρονήσεως ἀνεχώρησε μακρὰν τοῦ πατρός του ὁ νέος Ἀρόλδος ὁ ἀδάμαστος, ὁ υἱὸς τοῦ κόμητος Βιτικίνδ.

XIII

Λαμπρὸν ἦτο τὸ συμπόσιον εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ φρουρίου τοῦ Βιτικίνδ· ἱερεῖς, στρατιῶται καὶ εἰδωλολάτραι παρεδίδοντο εἰς τὴν χαρὰν καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐπίσκοπος αὐτὸς ὑπέμενε σκάνδαλον, εἰς ὃ ὁ χρόνος καὶ αἱ διδαχαὶ αὐτοῦ ἔμελλον νὰ θέσωσι πέρας· θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον, ἐσκέπτετο, νὰ ἐμποδισθῇ ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς ὁ οἶνος καὶ ἡ τράπεζα εἰς Δανόν, ὅστις μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ εἶναι χριστιανός. Τὸ ὑδρόμελι ἔρρεε κατὰ περιστροφὴν καὶ κατηνάλισκον κύματα ζύθου· ἠκούοντο πανταχόθεν ἄγριοι γέλωτες καὶ ᾄσματα καὶ κραυγαί· τὸ Κύριε ἐ-

λέησον συνεχωνεύετο μετὰ πολεμικῶν ᾀσμάτων Δανικῶν, Νορβηγικῶν καὶ Φιννικῶν τοσοῦτον, ὥστε ἐπὶ τέλους οἱ συμπόται ἔπαυσαν τὸν θορυβώδη ἀγῶνα ἀλληλοδιαδόχως καὶ ἐξηπλώθησαν ἐπὶ τῶν καλάμων τῶν ἐστρωμένων εἰς τὸ ἔδαφος της αἰθούσης· ἅμα ἡ θύελλα καὶ αἱ κραυγαὶ αὐταὶ ἔπαυσαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου, ἠδυνήθησαν ν' ἀκούσωσι τὴν ἀληθῆ τρικυμίαν, ἥτις διεῤῥηγνύετο ἔξωθεν μετὰ φοβεροῦ πατάγου.

XIV

Μακρὰν τοῦ συμποσίου ἐπὶ μονήρους πύργου ἀπεσύρθη ὁ ξανθόμαλος Γουνάρ, υἱὸς τῆς γραίας Ἑρμενγάρδης, τῆς τροφοῦ τοῦ Ἀρόλδου. Ὁ Γουνὰρ ἔμενε παρὰ τῷ νεαρῷ αὐτοῦ κυρίῳ ὡς ἀκόλουθος καὶ ἐλυπεῖτο βλέπων αὐτὸν ἐξόριστον τῆς πατρικῆς οἰκίας, πλάνητα, ἄνευ ἀσύλου, ἄνευ φίλων ἐπὶ τῆς γῆς. Ἤκουσε τὸν πάταγον τῶν κεραυνῶν καὶ τὸν θόρυβον τῆς βροχῆς· ἔβλεπε διὰ μέσου τῶν πολεμιστρῶν καὶ τῶν φεγγιτῶν τὴν ἐρυθρὰν λάμψιν τῶν ἀστραπῶν. «Οἴμοι! ἀνέκραξεν, ὁ λόρδος Ἀρόλδος πλανᾶται κατὰ τὴν ψυχρὰν καὶ σκοτεινὴν ταύτην ὥραν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πεδιάδων τούτων, αἱ ὁποῖαι οὐδὲν τῷ προσφέρουσιν ἄσυλον! Ὅσον ἀπότομος, ὅσον πείσμων, ὅσον σκληρὸς μάλιστα καὶ ἂν ἦτο, μὲ ὑπέφερεν ὅμως, διότι ἤμην τέκνον τῆς Ἑρμενγάρδης. Ποσάκις ἠκολούθησα αὐτὸν εἰς τὴν θήραν ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, χωρὶς οὐδὲ λέξιν ψυχρὰν νὰ μὲ εἴπῃ. Διατὶ δὲν εἶμαι νεώτερος, διατὶ δὲν εἶμαι ἱππότης! θὰ ἐγκατέλειπον ἀμέσως τὰς ὄχθας τοῦ Τύνιος καὶ τοῦ Βήρου· θὰ ὑπήκουον τὴν μητέρα μου, ἥτις ἀποδίδουσα τὴν τελευταίαν πνοὴν, μὲ διέταξε ν' ἀκολουθήσω τὸν κύριόν μου καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον.

XV

«Βρέχει· ἡ ἀστραπὴ λάμπει, ὁ οὐρανὸς βροντᾷ, ὡσεὶ Δὸκ ὁ καταστροφεὺς ἔθραυσε τὴν ἄλυσσον αὐτοῦ! Κατηραμένος ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἀποδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός του ὁ Ἀρόλδος, οὐδὲ χριστιανὸν, οὐδὲ Δανὸν θὰ εὕρῃ, ὅστις νὰ τῷ προσφέρῃ στέγην καὶ ἑστίαν· καὶ τίς εἶναι ὁ θνητὸς, ὁ ἱκανὸς ν' ἀντισταθῇ πρὸς τοιαύτην τρικυμίαν, ἄνευ ὁδηγοῦ, ἄνευ μανδύου, ὁ Ἀρόλδος θὰ εὕρῃ τὸν θάνατον εἴς τινα ἀπαισίαν λίμνην. Ὁποιοσδήποτε κίνδυνος καὶ ἂν ἀπειλῇ ἐμὲ, δὲν θὰ μείνω ἐδῶ περισσότερον.» Εἶπε, ῥίπτεται κάτω τῆς κλίνης αὐτοῦ, λαμβάνει τὴν λόγχην καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμποσίου. Τὰ βήματα αὐτοῦ οὐδόλως διαταράττουσι τοὺς συμπότας· κοιμῶνται ὕπνον ὅμοιον τῷ θανάτῳ· «πολεμισταὶ ἀχάριστοι καὶ μωροὶ, ἀνέκραξεν ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, λησμονεῖτε κρατοῦντες τὸ ποτήριον εἰς τὴν χεῖρα ἐκεῖνον, ὅστις ὑπῆρξε τὸ καύχημα τῶν ἀνθρώπων τοῦ βορρᾶ· σεῖς, ὀκνηροὶ ἱερεῖς, εἶσθε ἀρκετὰ πλούσιοι διὰ νὰ παρέξητε εἰς τὸν Γουνὰρ χρυσὸν καὶ ἵππον.»

XVI

Τότε, χωρὶς νὰ ταραχθῇ ἐκ τῶν ἀφορισμῶν καὶ τῶν ἐπιτιμίων, λαμβάνει τὸ βαλάντιον τοῦ ἡγουμένου τοῦ Ζορβώ. Ὁ Ἀββᾶς τοῦ ἁγίου Μενεχώλτ θὰ ζητήσῃ αὔριον τὴν πρωΐαν ματαίως τὸν μανδύαν αὐτοῦ, τὸν καλῶς ἐγκεκαλυμμένον πανταχόθεν· ὁ ἐπίτροπος ἐκπεπληγμένος θὰ ζητῇ τὰς κλεῖδάς του, τὰς κρεμαμένας ἀπὸ τοῦ τελαμῶνος τοῦ ξίφους του. Ταλαίπωρε Χίλδεβράνδ, ὁ ἐγκέφαλός σου ἀρκετὰ ὑγράνθη τὴν ἑσπέραν τούτην. Ἐπὶ τέλους, ὁ ἀκόλουθος διευθύνεται πρὸς τὸν ἀχυρῶνα, καὶ πηδᾷ ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ ἵππου τοῦ ἐπισκόπου. Ἀναχωρεῖ καὶ ἐγκαταλείπει ὄπισθεν αὐτοῦ τὸν πύργον καὶ τὸ χωρίον, τρέχει ἀκράτητος πρὸς τὰ ἕλη. Ὁ ἵππος φρικιᾷ ἐνίοτε, ἀσυνείθιστος νὰ ὁδηγῆται μὲ τοιοῦτον βῆμα εἰς καιρὸν τοσοῦτον θυελλώδη, καὶ τοσοῦτον ἐφρικίασε, καὶ τοσοῦτον θορυβωδῶς ἐχρεμέτισεν, ὥστε ἄλλος ἵππος, δεδεμένος οὐχὶ μακρὰν ἐκεῖθεν ἐπὶ κορμοῦ δένδρου, ἀνταπήντησε. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἡ ἐρυθρὰ λάμψις ἀστραπῆς ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Γουνὰρ τὸν κύριόν του, τὸν γενναῖον Ἀρόλδον, ἡσύχως κεκλιμμένον ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ ἐδάφους.

XVII

Ὁ Ἀρόλδος ἠγέρθη αἰφνιδίως καὶ κραυγάσας διὰ κεραυνώδους φωνῆς, στῆθι! ἔσεισε τὸ φοβερὸν αὐτοῦ ῥόπαλον. Ὁ Γουνὰρ ὠνόμασεν ἑαυτὸν, ἐξέθεσε τὸ σχέδιόν του καὶ τῷ προσέφερε τὸν χρυσὸν, τὸν ὁποῖον ἀπέκτησε. «Ὀπίσω, ἀνέκραξεν ὁ Ἀρόλδος, ἐπίστρεψε εἰς τὸν πύργον, ἀσθενὲς παιδίον! Δὲν εἶσαι εἰς κατάστασιν νὰ συμμερισθῇς τοὺς μόχθους καὶ τὴν χαράν μου. Δὲν σὲ εἶδον νὰ φρικιᾷς καὶ νὰ κλαίῃς διὰ τὸν φόνον στρουθίου; θὰ δυνηθῇς σὺ, ὅπως ἁρμόζει εἰς τὸν ὑπηρέτην μου, νὰ βαδίζῃς ἐντὸς τοῦ αἵματος μέχρι τῶν γόμφων, νὰ περιφρονῇς λεγεῶνας θνητῶν ἢ ἀθανάτων, ν' ἀψηφᾷς τοὺς θεοὺς τοῦ Οὐρανοῦ, τοὺς δαίμονας τῆς ἀβύσσου καὶ τὸν ἄνθρωπον τὸν κατοικοῦντα ἐπὶ πῆς γῆς, τὸν ἄνθρωπον, τὸν σκληρότερον ὅλων, τὴν ἀφορμὴν πάντων τῶν δεινῶν; Ὅστις θέλει ν' ἀκολουθήσῃ τὰ πλάνητα βήματά μου, πρέπει νὰ κινδυνεύῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἀπηλπισμένος, ν' ἀγαπᾷ τὸ αἷμα καὶ τὴν σφαγήν· δὲν δύνασαι νὰ πράξῃς τοῦτο σύ! Ὀπίσω λοιπόν! εἰς τὸ φρούριον!»

XVIII

Ὁ Γουνὰρ ἔτρεμεν ὡς φύλλον, ἀκούων τὴν σκληρὰν φωνὴν καὶ θεωρῶν τὸ ἄγριον μέτωπον τοῦ νέου αὐτοῦ κυρίου, καὶ παρ' ὀλίγον μετενόει διὰ τὴν ἀφοσίωσίν του· ἀλλ' ἦτο ἤδη ἀνωφελὲς καὶ ἄτιμον νὰ ἐπιστρέψῃ, ἄλλως ἠγάπα ἀληθῶς τὸν κύριον αὐτοῦ· ἐπανέλαβε μὲ φωνὴν ἱκετευτικήν. «Οἴμοι! Ἐὰν ὁ βαρχίων μου ἦναι ἀδύνατος καὶ ἡ καρδία μου ἄνευ ἀρετῆς, ἀξίωσον νὰ μὲ ἀνεχθῇς πλησίον σου διὰ τὴν ἀγάπην τῆς γραίας Ἑρμενγάρδης, καὶ μὴ πιστεύσῃς ποτὲ, ὅτι ὁ θάνατος δύναται νὰ τρομάξῃ τὸν Γουνὰρ τοσοῦτον, ὥστε νὰ τὸν καταστήσῃ προδότην. Δὲν διέτρεξα μυρίους κινδύνους διὰ νὰ σοὶ φέρω τὸν χρυσὸν αὐτὸν καὶ τὸν μανδύαν; Καὶ ποία τύχη μὲ περιμένει, ἐὰν ἐπιστρέψω ὀπίσω· ἡ ἐκδίκησις τῶν ἱερέων, ἡ ὀργὴ τοῦ πατρός σου, φυλακὴ καὶ θάνατος ἄτιμος!»

XIX

Ὁ Ἀρόρδος ἔῤῥιψεν ἐπὶ τοῦ ἀκολούθου αὐτοῦ βλέμμα ἧττον αὐστηρὸν, ἔπειτα ἀπέστρεψε τὴν κεφαλήν του· δάκρυ ἔπεσεν ἀπὸ τὰ βλέφαρά του, ἢ ἴσως ἦτο σταγὼν βροχῆς ὅ,τι ἀπέμαζεν. «Εἶσαι ἤδη λοιπὸν ἐξόριστος, εἶπε, τότε εἶσαι ὁ ἀκόλουθός, ὅστις μοὶ ἁρμόζει.» Εἶναι περιττὸν νὰ διηγηθῶμεν τὰς ὁδοιπορίας, τὰς περιπετείας, τὰς μάχας αὐτῶν. Εἴτε μόνος, εἴτε ἐπὶ κεφαλῆς μικροῦ ἀριθμοῦ πολεμιστῶν, ὁ ἀγέρωχος Ἀρόλδος ἔμενε πάντοτε νικητής. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἔλαμπον αἱματηρὰς ἀστραπὰς, ὅτε τὰ βλέμματα τῶν ἄλλων ἐγίνοντο ἀμαυρὰ ὑπὸ τοῦ τρόμου. Ποτὲ, ἔλεγον, λάμψις ὁμοία εἰς τὸ βλέμμα δὲν ὑπῆρξεν ἔκφρασις θαῤῥοῦς καθαρῶς ἀνθρωπίνου. Ἕνεκα τῆς ἰσχύος τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἠγάπα ν' ἀναπαύηται ἐπὶ τῆς χλόης ἢ ἐπὶ τῶν ἐρείκων, μακρὰν τῶν καλυβῶν, τῶν πύργων, καὶ τῶν πόλεων, καὶ ἔφευγε τὸ ἡδυπαθὲς πτίλον· ἀλλ' ἡ ἰσχὺς αὕτη, ἔλεγον, τὸ ἄγριον αὐτὸ ἦθος δὲν ἠδύνατο νὰ προέρχηται ἐξ ἀφορμῆς ἐπαινετῆς, καὶ ἐπανελάμβανον χαμηλῇ τῇ φωνῇ, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν πνευματων ηὐνόει Ἀρόλδον τὸν ἀδάμαστον, τὸν υἱὸν τοῦ κόμητος Βιτικίνδ.

XX

Ἔτη διεδέχθησαν τὰ ἔτη· ὁ ἀγαθὸς ἱεράρχης κατετέθη εἰς τὸν τάφον ἐντὸς λειψανοθήκης μολυβδίνου. Ἤδη φαίνεται τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· τὸ μάρμαρον παριστᾷ αὐτὸν φέροντα τὴν ποιμαντικὴν αὐτοῦ ῥάβδον, τοὺς μακροὺς βοστρύχους καὶ τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα καὶ ἑνοῦντα τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας ὡσεὶ διὰ προσευχήν. Μετ' αὐτὸν ἡ μήτρα τοῦ ἁγίου Κουθβέρτου ἐτέθη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑπερηφάνου Σάξωνος, τοῦ ἰσχυροῦ Ἀλδινγάρ. Ὁ νέος οὗτος ἱεράρχης ἐπροσπάθει νὰ ἐκτείνῃ τὴν ἰσχὺν τῆς ἐπισκοπῆς εἰς πᾶν ὅ,τι συνήνει νὰ κάμψῃ ὑπ' αὐτὸν, εἰς πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ θραύσῃ. Μίαν ἡμέραν ἐνδύεται τὸ ἱερατικὸν αὐτοῦ ἔνδυμα καὶ τὸν φάρον καὶ συγκαλεῖ τὸν ἱερατικὸν σύλλογον τοῦ Δούραμ. «Δὲν ἐμάθετε, ἀδελφοί μου, εἶπεν ὁ ὑπερήφανος ἱεράρχης, ὅτι ὁ ὑπήκοος ἡμῶν, ὁ κόμης Βιτικίνδ, ἔπαυσε νὰ ζῇ; Ἐδώρησε πάντα τὸν χρυσὸν αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν εἰς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν. Ἔκτισε ἐκκλησίαν πρεπόντως προικισθεῖσαν, διὰ νὰ ἱκετεύωσιν ἐκεῖ οἱ ἅγιοι ἱερεῖς ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἀρόλδος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐπίφοβος εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ μισητὸς εἰς τὸν θεὸν, πλανᾶται εἰς χώρας ξένας· δὲν ἁρμόζει τοιοῦτος ἄπιστος νὰ κληρονομήσῃ τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ Τύνιος καὶ τοῦ Βήρου καὶ οὐδὲν ἐμποδίζει νὰ τηρήσῃ αὕτη τὴν κυριότητα τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν κτημάτων».

XXI

Γέρων ἱερεὺς, ὁ εὐσεβὴς Εὐσταθειος ἀ-

πήντησεν οὕτω. «Ὁ Ἀρόλδος εἶναι ἄγριος καὶ πλήρης θράσους· ἡ φήμη λαλεῖ περὶ αὐτοῦ μετὰ θαυμασμοῦ ἅμα καὶ μετὰ τρόμου· ὅσοι ἐξήγειραν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἐπλήρωσαν μὲ τὸ αἷμά των. Ἂς ἀφήσωμεν εἰς αὐτὸν τὸ τιμάριον καὶ τὰ κτήματα· ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, ὁ Θεὸς θὰ μεταβάλῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀρόλδου· ἀλλ' ἐὰν ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰ πλούτη, ἐὰν στερήσωμεν αὐτὸν τῶν πρὸς ὕπαρξιν ἀναγκαίων, ἡ ἀπελπισία δύναται νὰ τῷ δώσῃ ἀπαισίας συμβουλάς...»

Ἤθελεν εἰπεῖ περισσότερα, ἀλλ' ὁ ἱεράρχης συνέσπασε τὰς ὀφρῦς καὶ οἱ ψιθυρισμοὶ τῶν μοναχῶν ἔπνιξαν τὴν φωνὴν τοῦ ῥήτορος. Ἀπεφάσισαν παμψηφεὶ νὰ λάβῃ ἡ ἐκκλησία τὴν κατοχὴν τῶν κτημάτων τοῦ ἁγίου Κουθβέρτου. Τοιαύτη ἦτο ἡ θέλησις τοῦ ἱεράρχου. Ἱερεῖς καὶ πρεσβύτεροι ὑπεστήριξαν αὐτὴν διὰ θορυβώδους Ἀμήν.

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

I

Πόσον εἶναι τερπνόν, λέγει τὸ ἀρχαῖον ἆσμα, νὰ πλανώμεθα ἐν τῷ μέσῳ τῶν πρασίνων ἁλσῶν κατὰ τὰς ὡραίας ἡμέρας τοῦ χαριεστάτου Μαΐου, ὅτε τὰ πτηνὰ περιϊπτάμενα ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον καλοῦσιν ἡμᾶς διὰ τῆς ἀγρίας αὐτῶν μελῳδίας. Ἡ μελία ὑψοῖ τὸν ἐναέριον αὐτῆς λόφον, ἡ συμήδα ἐνδύεται πάλιν τὴν ἀργυρᾶν αὐτῆς ἐσθῆτα, ἡ φηγὸς ἁπλοῖ τὰ στίλβοντα αὐτῆς φύλλα, καὶ ἡ δρῦς, ἡ μέλαινα ἐκ τῶν ἐτῶν, ἄρχει ὑπερηφάνως ὅλων τῶν τέκνων τοῦ δάσους, ὁμοία μὲ τοὺς σοβαροὺς πύργους φεουδαλικοῦ οἰκήματος. Ἀλλ' εἰς μάτην μυριάδες δένδρων περιπλέκουσι τοὺς κλάδους αὐτῶν· αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἰσδύουσι, θραυόμεναι διὰ τῶν φυλλωμάτων καὶ χρωματίζουσι ζωηρότερον τὴν χλόην καὶ ἀναδεικνύουσι λαμπρότερα τὰ ἄνθη. Μόνον ἡ ἀναίσθητος καρδία δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀπομεμακρυσμένην κοιλάδα, ὅπου ἡ πτῶξ καὶ ἡ σύντροφος αὐτῆς ζητοῦσιν ἄσυλον κατὰ τῆς θερμότητος τῆς ἡμέρας.

II

Ἴσως δὲν εἶναι τόσον γλυκεῖα ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, ἥτις ἐπακολουθεῖ ἀμέσως τὸ θέρος, καθ' ἣν τὰ φύλλα πίπτουσι, καί καθ' ἣν τὰ δάση δὲν ἔχουσι πλέον χλόην. Τὸ δάσος ἀποκατέστη σιωπηλόν· ἀκούεται μόνον τὸ ᾆσμα τῆς πυραλίδος καὶ ὁ θροῦς τῶν φύλλων, τῶν συσταλέντων ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ πιπτόντων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἢ ἀπομεμακρυσμέναι ὑλακαὶ τοῦ θηρευτικοῦ κυνός, τοῦ ἀνιχνεύοντος τὴν λείαν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐγὼ καὶ κατὰ τὴν μελαγχολικὴν ταύτην ὥραν ἀγαπῶ τὴν ἐρημίαν τῶν δασῶν. Ἀγαπῶ αὐτὰ πάντοτε, εἴτε ὁ ἥλιος λάμπει ἐν τῇ πληρεστάτῃ αὐτοῦ λαμπρότητι, καὶ χρυσοῖ τὰς μυριοχρωμάτους δενδροστοιχίας, εἴτε ἡ ἀργυρᾶ πάχνη κυματίζει διὰ μαλακῶν ἀτμωδῶν παραπετασμάτων, καὶ περικαλύπτει κατὰ τὸ ἥμισυ τὰ στέρνα τῶν βράχων, ὡς τὰ προκλητικὰ ἐνδύματα δι' ὧν καλύπτεται νεαρὰ χήρα, διαφανὲς ἔνδυμα, δι' οὗ κρύπτεται καὶ προδίδεται κατὰ τὸ ἥμισυ ἡ ὠχρὰ καὶ συμπαθὴς ὡραιότης.

III

Ἡ ὡραία Μετελίλλ ἦτο τέκνον τῶν δασῶν· ὁ πατὴρ αὐτῆς διῆγε βίον πλάνητα εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν ἁλσῶν· οὐδόλως φοβούμενος τὰς βασιλικὰς διατάξεις ἔζη διὰ τοῦ τόξου καὶ τῆς φαρέτρας αὐτοῦ· ἡ δεξιότης τοῦ τοξότου Βούλφ-Στάνε ἦτο γνωστὴ εἰς τὰς μειδιώσας ὄχθας τοῦ Τύνιος, εἰς τὰς συδένδρους κοιλάδας τοῦ Βήρ-Δάνε, εἰς τὰ ἄκρα τῶν δασῶν τῆς Στανόπης καὶ εἰς τὰς παραλίας τῆς Γανλέσης. Παρηκολούθει τὸ θήραμα οὐδέποτε ταρασσόμενος. Ἐν τούτοις ἄλλο πρόσωπον ἦτο πολὺ μᾶλλον γενικώτερον γνωστὸν καὶ μᾶλλον ἐπίβοφον εἰς τὴν χώραν, ἦτον ἡ Ζούττα, ἡ σύζυγος τοῦ Οὐτλάβου Βούλφ-Στάνε, ἥτις ἐνομίζετο μάγισσα· ἔτρεμον βλέποντες συσπωμένην τὴν μέλαιναν ὀρρῦν, ἥτις ἔστεφε τὸν πύρινον ὀφθαλμὸν αὐτῆς· ἔτρεμον ἔτι μᾶλλον, ὅτε ἡ μανία αὐτῆς ἐξεφράζετο δι' ἀγρίου γέλωτος· διότι τότε, ἔλεγον, ἡ γοητεία ἡ ἀποῤῥέουσα ἀπὸ τοῦ βλέμματος αὐτῆς ἔπληττε τὸν σκοπὸν ἀσφαλέστερον τοῦ βέλους τοῦ Βούλφ-Στάνε.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ο ΜΑΝΙΑΚΟΣ.

Κύριός τις περιηγηθεὶς ἐν Εὐρώπῃ διηγεῖται, ὅτι μίαν τῶν ἡμερῶν ἐπεσκέφθη τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Βερολίνου, ἔνθα ὑπῆρχέ τις τοῦ ὁποίου τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο ἐκπληκτικώτατον. Τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀγέρωχον αὐτοῦ ἀνάστημα ἔκυπτε διὰ τὸ γῆρας, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὴν θλῖψιν· αἱ ὀλιγοστὰ τρίχες αἵτινες ἔμενον ἐπὶ τῶν κροτάφων αὐτοῦ ἦσαν λευκαί, σχεδὸν ὡς αἱ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὠθούμεναι νιφάδες, καὶ μεγίστη μελαγχολία ἦτο ἐζωγραφημένη ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

Ὅτε τὸν ἠρώτησε, Τίς ἦτο, καὶ διατὶ ἦτο ἐκεῖ, αὐτὸς ἐσείσθη ὡς ἐξυπνῶν, καὶ ἐμβλέψας περὶ ἑαυτὸν ἤρχισε διὰ βραδέων καὶ μετρουμένων βημάτων νὰ περιπατῇ ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐπαναλαμβάνων διὰ σιγαλῆς μὲν ἀλλ' ἀκουστῆς φωνῆς, «Μία εἰ μία δύο, μία εἰ μία δύο.»

Ἀπὸ φορᾶς εἰς φορὰν ἐσταμάτα καὶ ἔμενε μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, ὡς ἐν θεωρίᾳ τινὶ ἐπί τινας στιγμάς· ἔπειτα πάλιν ἐπαναλαμβάνων τὸν περίπατόν του, ἐξηκολούθει λέγων, «Μία εἰ μία δύο, μία εἰ μία δύο.»

Ὁ Κορράδος Λάγγης, εἰσπράκτωρ τῶν προσόδων τῆς πόλεως Βερολίνου, πρὸ πολλοῦ ἐγνωρίζετο ὡς ἄνθρωπος, ὃν οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀπομακρύνῃ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς. Ἀκριβέστατος εἰς τὰς συναλλαγάς του, καὶ ἐπιμελέστατος ὢν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων, ἀπέκτησε τὴν ἀγάπην καὶ σεβασμὸν τῶν γνωρίμων αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν, τὸ καθῆκον τοῦ ὁποίου εἶναι νὰ ἐπιθεωρῇ τοὺς λογαριασμοὺς πάντων τῶν οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων.

Καταστρώνων τοὺς λογαριασμούς του περὶ τὸ τέλος ἔτους τινός, εὗρεν ἔλλειμμα δέκα χιλιάδων δουκάτων. Θορυβηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει ταύτῃ, ὑπῆγεν εἰς τὸν ὑπουργόν, ἐπαρουσίασε τοὺς λογαριασμούς του, ἐπληροφόρησεν αὐτὸν ὅτι δὲν ἤξευρε πόθεν προῆρχετο τὸ ἔλλειμμα καὶ ἔλεγεν ὅτι ἴσως ἐκλάπη παρά τινος ἐπιθυμοῦντος τὴν καταστροφήν του.

Ὁ ὑπουργὸς ἐδέχθη αὐτούς, ἀλλὰ νομίσας καθῆκόν του νὰ περιορίσῃ ἄνθρωπον, ὅστις ἠδύνατο ἴσως νὰ ᾖναι καταχραστής, διέταξε νὰ τὸν συλλάβωσι, καὶ τοὺς ἐνεχείρισεν εἰς ἕνα τῶν ἑαυτοῦ γραμματέων, ἵνα τοὺς ἐπιθεωρήσῃ, ὅστις ἐπιστρέψας αὐτοὺς τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἐπληροφόρησε τὸν ὑπουργόν, ὅτι τὸ ἔλειμμα προῆρχετο ἐκ κακοῦ τινὸς ὑπολογισμοῦ, ὃν ἔκαμε ὁ Κύριος Λάγγης εἰπών, Μία εἰ μία δύο, ἀντὶ νὰ εἴπῃ, μία εἰ μία μία.

Ὁ δυστυχὴς Λάγγης εὐθὺς ἐξήχθη τῆς φυλακῆς, οἱ λογαριασμοί του τῷ ἐπεστράφησαν καὶ τὸ σφάλμα τῷ ἐδείχθη. Κατὰ δὲ τὴν φυλάκισίν του, ἥτις διήρκεσε μόνον δύο ἡμέρας, οὔτε ἔφαγεν, οὔτε ἔπιεν, οὔτε ὅλως ἀνεπαύθη, καὶ ὅτε ἐπαρουσιάσθη, ἡ ὄψις του ἦτο ὠχρὰ ὡς ὁ θάνατος.

Λαβὼν τοὺς λογαριασμούς του ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἄφωνος, ἔπειτα αἰφνιδίως ὡς ἐὰν ἐξύπνα ἐκ βαθέως τινὸς ὕπνου ἀνεφώνησε, «Μία εἰ μία δύο.»

Ἐφάνη ὅτι δὲν ᾐσθάνετο διόλου τὴν θέσιν αὐτοῦ· οὔτε ἔτρωγεν οὔτε ἔπινεν ἂν δὲν τὸν παρεκίνουν· προσέτι δὲν ἐνόει οὐδὲν τῶν συμβαινόντων πέριξ αὐτοῦ. Ἐνῷ δ' ἐπανελάμβανε τὴν συνήθη αὐτοῦ φράσιν, ἐάν τις τὸν διώρθου λέγων, Μία εἰ μία εἶναι μία, αὐτὸς συνήρχετο πρὸς στιγμὴν καὶ ἔλεγεν, ὀρθῶς, μία εἰ μία εἶναι μία, καὶ ἔπειτα ἐπαναλαμβάνων τὸν περίπατόν του, ἐξηκολούθει λήγων, Μία εἰ μία δύο. Ἀπέθανε δὲ ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ περιηγητοῦ.

(*Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.*)

Δ. Ι. ΚΟΜΠΟΘΕΚΡΑΣ.

ΝΕΑ ΑΘΥΡΜΑΤΑ.

Διὰ τί *Νέα ἀθύρματα*; ἴσως ἐρωτήσωσιν οἱ παρατηρητικώτεροι τῶν ἀναγνωστῶν, ἀνακαλύψαντες τὴν ἀλλαγὴν τῆς ἐπιγρα-

φῆς, ἐν ᾧ οἱ ὀξυνούστεροι θὰ σιωπήσωσιν, ἐννοήσαντες ὅτι ὁ νέος οὗτος τίτλος σημαίνει ὅτι ἄλλος τοῦ μέχρι τοῦδε ὁ ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ φυλλαδίου γράφων τὴν ἐπιφυλλίδα τοῦ Ἰλισσοῦ.

Ἀλλὰ τίς ὁ νέος ἐπιφυλλιδογράφος; θ' ἀνακράξωσιν αἱ φιλοπερίεργοι ἀναγνώστριαι, διευθετοῦσαι τὰ βοστρύχια τῆς κόμης των.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ τηρήσω σιωπὴν, φιλομμειδεῖς δεσποσύναι, μ' ὅλην τὴν διάθεσιν ἣν ἔχω νὰ εὐχαριστῶ τὸ δυσκόλως ἱκανοποιούμενον γυναικεῖον φύλον.

Ἐπίσης θὰ ῥίψω πέπλον σιγῆς ἐπὶ τῶν ὅσα θὰ περιέχωσι τὰ Νέα ἀθύρματα. Καὶ τίς ἡ χρεία νὰ καταταξωμεν κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα ὅσα ἐγὼ μὲν θὰ γράφω, ὑμεῖς δὲ θ' ἀναγινώσκητε; Δὲν ἀρκεῖ ἂν ἀρέσκησθε εἰς αὐτὰ, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰζεύρητε, ἂν ἀναγινώσκετε πολιτικὰ ζητήματα ἢ σατύρας τῆς παρεκκλινούσης κοινωνίας, οἰκογενειακὰς σκηνὰς ἢ βιογραφίας ἀνδρῶν ἐπιφανῶν; Ὅταν τὴν νύκτα οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν προσβλέπωσιν ὑγροὶ τοὺς ἀργυρομετώπους ἀστέρας, ἐρωτᾶτε ποτὲ ποία ἡ διάμετρος τῶν ἀστέρων ἐκείνων, ποία ἡ ὕλη ἡ συνιστῶσα αὐτούς; Ἂν ἐρωτήσητε, δὲν εἶσθε πλέον θαυμασταὶ αὐτῶν, ἀρκούμενοι εἰς τὴν ἰδανικήν των θέαν, ἀλλ' ἀστρολόγοι, λαμβάνοντες τὸ ἀστρόλαβον ἀνὰ χεῖρας, ἵνα μετρήσητε τὴν ὕλην· καὶ τότε τὸ ἄστρον ἐκεῖνο θὰ ἀποδειχθῇ καὶ αὐτὸ χῶμα, πηλὸς ὡς ἡ γῆ ἡμῶν, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρον ταύτης ὅτι ἐτέθη ἐκεῖ ὑψηλὰ, ἵνα πληροῖ τοῦ ἀχανοῦς διαστήματος μικρὸν χῶρον. Καὶ ἂν, ἐν ᾧ κρατεῖτε ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν ὡραῖον ἀνθύλλιον, μετρήσητε τοὺς στήμονάς του, τότε τὸ ἄνθος χάνει τὴν ἰδανικήν του ὕπαρξιν καὶ γίνεται αὐτόματον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνελεήμονος βοτανολόγου, ὅστις οὐδὲν ἄλλο βλέπει εἰς αὐτὸ εἰμὴ στήμονας καὶ ἀνθῆρας. Ὦ ναί! συνειθίσατε νὰ μὴ ἐρευνᾶτε πολὺ, συνειθίσατε νὰ βλέπητε τὴν ἀνθοστόλιστον γῆν, τὸν κατάστερον οὐρανὸν, τοὺς χάλικας τοῦ γλαυκοῦ αἰγιαλοῦ, νὰ ἀκούητε τὸν κέλαδον τῶν πτηνῶν, τὸ μορμύρισμα τῶν ῥυάκων, τῆς κόρης ἣν ἀγαπᾶτε τὸ ἆσμα, συνειθίσατε ν' ἀγαπᾶτε τὸν Θεὸν, τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς, τοὺς φίλους, ἐκείνην, καὶ μὴ θελήσετε μὲ ψυχρὸν ὄμμα ὅ,τι σᾶς ἀρέσκει παρατηροῦντες νὰ συζητῆτε ἐπὶ τῆς θρησκείας, τοῦ ἔρωτος, τῆς φιλίας καὶ νὰ κάμνητε λεπτολόγους παρατηρήσεις ἐπὶ παντὸς ὅ,τι ὡραῖον. Λατρεύετε καὶ μὴ ἐξετάζετε, ἀγαπᾶτε καὶ μὴ ἐρευνᾶτε καὶ θὰ ἦσθε εὐδαίμονες.

Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐκ προγραμματός τινος οὕτως εἰπεῖν ἀρξάμενος, κατήντησα εἰς φιλοσοφήματα ὀχληρὰ ἴσως πολλοῖς τῶν ἀναγνωστῶν μου. Διὰ τοῦτο ἐκ τῶν αἰθερίων τῆς φιλοσοφίας χώρων σᾶς μεταβιβάζω κάτω εἰς τὴν γῆν. Ἀκολουθήσατέ με ἐκεῖ ὅπου ἐκύλιέ ποτε τὰ νάματά του ὁ νῦν ξηρὸς Ἰλισσος.

Ἐκαθήμην ἐντὸς τοῦ *Κήπου τῶν Ἰλισσίδων Μουσῶν*, τοῦ διὰ Γερμανικῆς φιλοκαλίας καθωραϊσμένου καὶ παρέχοντος ἄσυλον ἀναπαύσεως ἐν μέσῳ τῆς ῥωμαντικῆς τῶν τόπων ἐκείνων καλλονῆς. Τὸ μέρος εἶναι ὡραῖον καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ἔτι ὡραιότερον καθίσταται, ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὰς ἀναμνήσεις τὰς ὁποίας ἐγείρει εἰς τὸν νοῦν, ἀναμνήσεις ποθητὰς εἰς τὸν Ἕλληνα. Ἐκεῖθεν, ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰλισσοῦ, ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ Βορέας ἥρπασε διὰ τῆς βίας, ἀφ' οὗ μάτην παρὰ τοῦ Ἐρεχθέως ἐζήτησε, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ὠρείθυιαν, ὅμοιος κατὰ πάντα πρὸς τοὺς νεωτέρους τῶν μυθιστοριῶν μιμητὰς, οἵτινες συμφωνήσαντες μετὰ τῆς φίλης των ἀπάγουσιν αὐτὴν νύκτωρ δι' ἁμάξης εἰς ξένας χώρας, ἀναγκαζοντες οὕτω τὸν δυστυχῆ πατέρα νὰ συναινέσῃ εἰς ἕνωσιν ἣν βεβαίως δὲν ἐπόθει. Ἐπίσης ἐκεῖ που, ἔνθα ἐγὼ ῥεμβάζων ἐκαθήμην, ἐπὶ τῆς πόας ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ Φαίδρου κατακεκλιμένος ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνοφύλλου καὶ ὑψηλῆς πλατάνου καὶ κηλούμενος ὑπὸ τῆς ἁρμονίας τῆς φύσεως, ἐξέφερε τὰς ὑψηλὰς ἐκείνας περὶ ἔρωτος καὶ ἰδεῶν γνώμας του, ἐν ᾧ συγχρόνως ἔψαλλεν ὁ τέττιξ ἐπὶ τῶν δένδρων καὶ ἐξέχεε τὴν γλυκεῖάν της εὐωδίαν ἡ λύγος, ἐκελάρυζον αἱ πηγαὶ καὶ ἔῤῥεε προστρίβων τοὺς χάλικας ὁ Ἰλισσός. Ἐκεῖ προσέτι, ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κήπου τῶν Ἰλισσίδων Μουσῶν, ἤγοντο κατὰ τὸν μῆνα Ἀνθεστηριῶνα τὰ μικρὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, ὡς ἀποδεικνύει κρύπτη ἐντὸς τοῦ κήπου εὑρισκομένη. Καὶ ἔπειτα ὅ-

ταν ἀποσπῶν τις ἐκ τῶν ἐγγὺς τὸ βλέμμα ῥίψῃ αὐτὸ πέραν καὶ ἴδῃ τὸν Παρθενῶνα μεγαλοπρεπῶς ἱστάμενον ἐπὶ τοῦ βράχου ἐκείνου τοῦ εὐκλεοῦς, τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπιείου, τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου καὶ ἔτι πέραν τὸ Φαληρικὸν καὶ μακρὰν μακρὰν σκιαγραφουμένην ἐν τῷ ὁρίζοντι τὴν Σαλαμῖνα, θὰ χύσῃ δάκρυ ἀνάμεστον ἐθνικῆς φιλοτιμίας καὶ θλίψεως, βλέπων πρὸ αὐτοῦ διαβαινούσας τὰς σκιὰς τοῦ Θησέως καὶ Ἡρακλέους, τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ Ἀριστείδου, τοῦ Περικλέους καὶ Φειδίου, τοῦ Ἀναξαγόρα καὶ Σωκράτους, τοῦ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους, τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ Εὐριπίδου καὶ μέσῳ αὐτῶν ἓν φέρετρον, τὸ φέρετρον τοῦ Πέρσου ὃν κατέβαλον, τῆς βαρβαρότητος τὴν ὁποίαν κηδεύουσιν.

Ἀλλ' ὁ νοῦς εἶναι καὶ ἀστραπῆς ταχύτερος. Διέβησαν ἐν τῇ διανοίᾳ μου αἱ σκιαὶ ἐκεῖναι, παρῆλθον οἱ ὡραῖοι χρόνοι τῆς ἀρχαιότητος καὶ πέπλος δουλείας σκληρᾶς ἐκάλυψε τὴν πατρίδα. Ῥωμαῖοι ῥαβδοῦχοι περιεφέροντο ἐκεῖ ὅπου ἐλευθέρων μόνον πόδες εἶχον πατήσει. Βλέπω μακρὰν καπνὸν πολὺν καὶ φλόγας, ἀγάλματα συντριβόμενα, ἄνδρας φονευομένους, γυναῖκας αἰχμαλωτιζομένας. Τάλαινα Κόρινθος! Μὴ κλαῖε τὴν καταστροφὴν καὶ αἰχμαλωσίαν σου. Ἐνθυμήθητι ὅ,τι εἶπεν ὁ Σκηπίων ἀφορῶν πρὸς τὰ ἐρείπια τῆς ἐπίσης ὡς σὺ ἀτυχοῦς Καρχηδόνος:

Ἔσσεται ἦμαρ ὅτ' ἂν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ
καὶ Πρίαμος καὶ λαὸς εὐμμελίω Πριάμοιο.

Καὶ ἦλθον ἡμέραι, τῶν ἡμερῶν ἐκείνων τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας εὐτυχέστεραι. Καὶ ἤρχισαν πάλιν νὰ διέρχωνται σκιαὶ ἀνδρῶν ἐπιφανῶν. Ἦσαν ἄνδρες πολιοὶ, στολὴν ἄγνωστον τέως περιβεβλημένοι, ἱεράρχαι τῆς νέας θρησκείας τοῦ *ἀγαπᾶτε ἀλλήλους*. Μοὶ ἐφάνη ὡς νὰ ἤκουον κατὰ τὴν διάβασίν των ψιθυριζόμενα τὰ ὀνόματα *Βασίλειος*, *Χρυσόστομος*, *Γρηγόριος*, *Φώτιος*. Ἐξ ἄλλου μέρους δειλοὶ προέβαινον, νομίζοντες ὅτι καταδιώκονται ὑπὸ Περσῶν καὶ Ἀράβων, ὑπὸ Βανδάλων καὶ Βουλγάρων, οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου. Τελευταῖος πάντων εἴπετο αἱμόφυρτός τις ἀνὴρ, ὁμοιάζων πρὸς φάσμα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον, τὴν κεκαλυμμένην κεφαλὴν χαμαὶ κλίνων καὶ στηριζόμενος ἐπὶ σκήπτρου τεθραυσμένου. Ἐφαίνετο σκελετὸς τὸν ὁποῖον ἐστέρησεν ὁ θάνατος καὶ σαρκὸς καὶ ζωῆς. Ἔκφρων ἠρώτα τοὺς σὺν αὐτῷ βαίνοντας ποῦ εἶναι ἡ πύλη τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐν ᾧ ταῦτα ὡσεὶ ὅραμα ἔβλεπον διερχόμενα ἐνώπιόν μου, ἀντήχησεν ἡ γῆ ὑπὸ τοῦ κρότου τηλεβόλων, μαρτυρούντων τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν εἶχε βαπτισθῆ ὁ διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου. Τὸ πᾶν ἤλλαξεν αἴφνης ὄψιν. Ἡ αἱμόφυρτος χλαμὺς τοῦ χαμαὶ κλίνοντος τὴν κεφαλὴν αὐτοκράτορος μετεσχηματίσθη εἰς ὡραίαν φοινικουργῆ πορφύραν, καὶ ὁ ἀνὴρ ὁ πρὶν δειλὸς βαίνων καὶ ἔκφρων ἀπεκάλυψε τὸ ὡραῖόν του πρόσωπον· τὸ συντετριμμένον σκῆπτρόν του ὡσεὶ διὰ μαγείας ἐφάνη τέλειον, καὶ διάδημα λαμπρὸν ἔστεψε τὴν κεφαλήν του. Ὡσεὶ δὲ πτέρυγας ἔχων διέσχισε τὸν ἀέρα, διῆλθε διὰ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τὸν ἔχασα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Τότε πλέον ἀνέστην καὶ ἐγὼ, διευθύνων τὸ βῆμα πρὸς τὴν φωταγωγουμένην πόλιν.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη δύσει καὶ μεγαλοπρεπὴς προέβαινεν ἡ Ἑκάτη, γλυκὺ ἐπιχέουσα τὸ φῶς της ἐπὶ τὸ ἄστυ Παλλάδος.

Ὡραῖος ἦτο ὁ Παρθενὼν φωτιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀκτίνων της, ἀλλ' ἔλαμπεν ἐπ' αὐτοῦ καί τι ἄλλο. Ἔστην ἐπὶ μικρὸν καὶ διέκρινα εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ διάδημα Κωνσταντίνου τοῦ ΙΓ', ὅστις κατέθηκεν αὐτὰ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, τίς οἶδεν, ἴσως δι' ἄλλον τινα Κωνσταντῖνον....

Μακρόθεν, ἐκ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος, ἤρχοντο οἱ ἦχοι τῆς μουσικῆς παιανιζούσης τὸν ὕμνον τοῦ Σολωμοῦ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ 'σὰν πρῶτ' ἀνδρειωμένη
χαῖρ', ὦ χαῖρε Ἐλευθεριά.

ΚΑΔΔΙΑΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Ποιήματα Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, ἐκδοθέντα ὑπὸ Π. Λάμπρου, 1868.

Ὁ Κ. Duruis ὑπουργὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἄσπονδος πολέμιος τῆς Ἑλλάδος εἶχεν εἰπεῖ ἄλλοτε, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος σήμερον οὐδεμίαν ἔχει φιλολογίαν καὶ ὅτι εἶναι κατώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Τουρκικοῦ ἔθνους ὡς πρὸς τὴν παιδείαν. Βεβαίως ἐν Ἑλλάδι ἡ κυβέρνησις δὲν ἐνθαρρύνει ὅπως ἐν Γαλλίᾳ τὸν ζῆλον τῶν συγγραφέων, οὐδὲ ὥρισε βραβεῖα ὁποῖα τὰ τοῦ Ναπολέοντος, Montyon καὶ τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλ' ἐὰν ὁ Κ. Duruis ἐγνώριζε καλῶς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, δὲν ἤθελε προφέρει τὴν βλασφημίαν ἐκείνην, ἀναγινώσκων μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἔργων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης πολλὰ, ἂν ὄχι ὑπέρτερα, τοὐλάχιστον ἐφάμιλλα τῶν τῆς γαλλικῆς φιλολογίας καὶ, ἵνα μὴ ἐκτεινώμεθα εἰς συγκρίσεις ἐπιπόνους καὶ μακρὰς, ἐὰν ὁ Κ. Duruis ἀνεγίνωσκε τὰ ἔργα τοῦ Κ. Βαλαωρίτου, ἤθελε βεβαίως ὁμολογήσει ὅτι, ἂν ὄχι ἄλλο, ἡ ποίησις τοὐλάχιστον σώζεται εἰς τὸ ταλαίπωρον τοῦτο ἔθνος ἀκμαία, περιπαθὴς ὡς αἱ συμφοραὶ αὐτοῦ καὶ ἐκφράζουσα τοὺς πόθους, τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς θλίψεις αὐτοῦ. Ἀγαπῶμεν τὴν ποίησιν τοῦ Λαμαρτίνου, διότι καὶ νέοι καὶ ἄνθρωποι εἴμεθα, θαυμάζομεν τὴν τέχνην καὶ τὴν εὐφυΐαν τοῦ Βίκτωρος Οὔγω καὶ κλίνομεν τὸ γόνυ ἐνώπιον τῆς σοβαρᾶς μορφῆς τοῦ Γκαῖτε, τοῦ ἐπονομασθέντος Ὀλυμπίου Διός, διότι ἡ καλλιτεχνία δὲν ἔχει πατρίδα, ἀλλὰ λατρεύομεν τὴν ποίησιν τοῦ Βαλαωρίτου, διότι μετὰ τῆς καλλιτεχνίας, μετὰ τῆς ποιήσεως ἑνοῦται καὶ ἡ Ἑλληνικὴ καρδία· ὅταν ἱστάμεθα ἐνώπιον εἰκόνος τοῦ Ραφαὴλ, ἢ ἐνώπιον ἀγάλματος τοῦ Δαυΐδ, ὡς καλλιτέχναι ἀποθαυμάζομεν τὴν λεπτότητα τῆς γραφίδος, τὴν ζωηρότητα τῆς φαντασίας καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀγάλματος, ἢ τὴν ἔκφρασιν τῆς εἰκόνος, ἀλλ' ὅταν ἡ εἰκὼν ἢ τὸ ἄγαλμα πρὸς ὅλα ταῦτα προσλαμβάνει καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς, ὅταν ἡ εἰκὼν ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἱστάμεθα δὲν εἶναι πλέον ἁπλῶς ἰδανικόν τι ὂν ἢ προσωπον ἀδιάφορον πρὸς ἡμᾶς, ἢ πρὸς τὸ ὁποῖον τρέφομεν μεμακρυσμένην συμπάθειαν, ἀλλ' εἴμεθα ἡμεῖς αὐτοὶ, εἶναι τὸ αἷμα, τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ εἰς τὰς φλέβας μας, τότε ἡ καρδία πάλλει πολὺ ζωηρότερον καὶ ἡ συγκίνησις εἶναι βαθυτέρα καὶ πολὺ πληρεστέρα. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς προτιμῶμεν τὰς ποιήσεις τοῦ Βαλαωρίτου ἀπὸ τὰς ποιήσεις τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Βίκτωρος Οὔγω. Συγκινούμεθα εἰς τὰ παθήματα τῆς *Κυρᾶς Φροσύνης*, τὰ τοσοῦτον ζωηρῶς εἰκονιζόμενα, διότι μυριάδες παρθένων, συνδεομένων μεθ' ἡμῶν διὰ τοῦ αἵματος καὶ διὰ τῆς θρησκείας, ὑπέστησαν τὰ αὐτά. Ἐξογκοῦται ἡ καρδία ἡμῶν, ὅταν *ὁ Σαμουὴλ* ἀνατινάσσεται εἰς τὸν ἀέρα, διότι εἶναι ἡ προσωποποίησις τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν, διότι εἶναι τὸ ἔθνος αὐτὸ τὸ ὁποῖον προσφέρεται ὡς ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, καὶ καταρώμεθα μετὰ τοῦ ποιητοῦ τὸν *Θανάσην Βάγιαν*, διότι ἐπρόδωσεν ἡμᾶς αὐτούς. Τί πρὸς αὐτὰ *ἡ Λίμνη* τοῦ Λαμαρτίνου, καὶ τὰ ἐρωτικὰ ἐκεῖνα ἄσματα, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον ἐμέθυσαν φαίνεται τὸν Duruis ὥστε ἐξέφερε τὴν βλασφημίαν ἐκείνην;

Ὁ ἁρματωλικὸς βίος προσωποποιεῖ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κατὰ τοὺς μακροὺς καὶ θλιβεροὺς τῆς δουλείας χρόνους, εἶναι βίος πλήρης ποιήσεως καὶ ἱστορίας καὶ φιλοσοφίας. Αὐτὸς ὁ λαὸς ἐνεπνέετο ὑπὸ τοῦ βίου ἐκείνου καὶ παρήγαγε τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα δημοτικὰ ἄσματα, ὧν ἐνάμιλλα οὐδέποτε θέλει· παραγάγει πλέον ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός. Ἀλλὰ οὐδέποτε ἄλλοτε ἀπεδείχθη λαμπρότερον ὅτι τὸ θέμα μόνον δὲν ἀρκεῖ πρὸς παραγωγὴν καλοῦ ἔργου· μεταξὺ τοσούτων ποιητῶν τραγικῶν, ἐπικῶν καὶ λυρικῶν, οἵτινες ἐπελήφθησαν τοῦ θέματος ἐκείνου καὶ οἵτινες διεκωμῴδησαν ἀντὶ νὰ διατραγῳδήσωσι τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον βίον, εἷς, μόνον εἷς, ἐμελέτησε καὶ ἐφαντάσθη αὐτὸν καλῶς καὶ διέπλασε τοὺς χαρακτῆρας ἐκείνους, ὧν ἀτελῆ σκιαγραφίαν ἐγκατέλιπον τὰ δημοτικὰ ἄσματα. Ὁ Κ. Βαλαωρίτης εἶναι ὁ ἀνὴρ ὃν ἐκάλει ἡ ποίησις ἐπὶ τὸ θέμα τοῦτο· ἡ ἁρματωλικὴ ποίησις εὗρε τὸν ποιητὴν αὐτῆς· αὐτὸς πρῶτος ἐξέθαψε τὰς κεχωσμένας ὑπὸ τῆς πλημμύρας τῶν ἐλεεινῶν ἔργων ὡραίας κεφαλὰς τῶν ἁρματωλῶν καὶ τῶν κλεπτῶν καὶ ἀνεστήλωσεν αὐτὰς ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Μεταχειριζόμενος δὲ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν, ἣν ἐλάλουν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, τὸν αὐτὸν γραφικὸν καὶ ἀφελῆ διάλογον καὶ λαμβάνων τὰς εἰκόνας ἐξ αὐτοῦ ἐκείνων τοῦ πραγματικοῦ βίου, ἐχρωμάτισε τὰ ἔργα αὐτοῦ μὲ τὸ πιστὸν τῆς ἀληθείας χρῶμα. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὁρμώμενος καὶ κατεχόμενος ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῆς ἐμπνεύσεως, ἣν κατώρθωσε τοσοῦτον καλῶς νὰ ἐκφράσῃ διὰ τῆς δημοτικῆς γλώσσης, ὑπέπεσεν εἰς μεγίστην, νομίζομεν, ἀπάτην, ἀποφανθεὶς ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ἔσεται ἡ γλῶσσα τῆς μελλούσης ἐπικῆς, λυρικῆς καὶ δραματικῆς ἡμῶν ποιήσεως· καθόσον ἀφορᾷ τὸ δρᾶμα ἡ ἀπάτη εἶναι προφανεστάτη· εἰς τὸ δρᾶμα παλαίουσι χαρακτῆρες οὐχὶ κοινοὶ, ἀλλ' ὑψηλοὶ καὶ σύνθετοι, ἥρωες ἀνήκοντες πρὸ πάντων εἰς τὴν ἱστορίαν, εἴτε τὴν ἐθνικὴν, εἴτε τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων· ἀπαιτεῖται λεπτότης γραφίδος ἐπιτηδεία καὶ ἀνάλυσις αἰσθημάτων λεπτοτάτη, ἀλλ' ἡ δημοτικὴ γλῶσσα οὐδόλως εἶναι ἐπιτηδεία πρὸς ταῦτα πάντα· ὑπομονὴ ἐὰν προσέθετεν ὁ Κ. Βαλαωρίτης συγχρόνως τὴν παράδοξον γνώμην, ὅτι ὁ ἁρματωλικὸς βίος ἔσεται τὸ διηνεκὲς θέμα τῆς μελλούσης ἡμῶν ποιήσεως, μολονότι οἱ ἁρματωλικοὶ χαρακτῆρες εἰσὶν ἥκιστα ἐπιτήδειοι πρὸς καθαρῶς δραματικὸν ἔργον, πάλιν ἴσως ἐφαίνετο ἀληθὴς ἡ γνώμη αὐτοῦ. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς ἔργα οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸν βίον ἐκεῖνον, εἰς ἰδέας ὅλως ἀλλοτρίας καὶ εἰς χαρακτῆρας ὅλως ἀντιθέτους; Ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης δὲν μετεχειρίσθησαν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὁμήρου, μολονότι τὰ πλεῖστα τῶν θεμάτων αὐτῶν ἠρύσθησαν ἐκ τοῦ Ὁμηρικοῦ κύκλου· παραλείπομεν ὅτι σήμερον ἤδη ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, καὶ μάλιστα ὅπως τὴν γράφει ὁ Κ. Βαλαωρίτης, ἤρχισε νὰ ἦναι ἀκατάληπτος καὶ ὅτι μετὰ μίαν γενεὰν θὰ ἑρμηνεύωμεν τὰ δημοτικὰ ἔργα ὅπως ἑρμηνεύομεν τὸν Ὅμηρον· ἐνῷ, ἵνα συγκινήσωμεν τὸ ἔθνος, ἀπαιτεῖται νὰ γράφωμεν τὴν ζωντανὴν ἑκάστοτε γλῶσσαν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ παραλείποντες τὰς συζητήσεις ταύτας, αἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου, ἐπιστρέφομεν μετὰ τοῦ ἀναγνώστου ἐνώπιον τῶν σοβαρῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν εἰκόνων τῆς ποιήσεως τοῦ κυρίου Βαλαωρίτου, καὶ παραθέτομεν μίαν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ διότι εἶναι ἡ ἀρίστη, ἀλλὰ διότι δὲν κατέστη ἤδη τοσοῦτον κοινή.

ΤΟ ΞΕΡΡΙΖΩΜΕΝΟ ΔΕΝΤΡΟ.

-»Δέντρο, πῶς κοίτεσαι νεκρὸ 'στὸν ἄμμο τοῦ [γιαλοῦ μου;
Ποιὸ χέρι σὲ ξερρίζωσε, ποιὰ δύναμι σ' ἐπῆρε
Ἀπὸ τὴ ῥάχη τοῦ βουνοῦ καὶ σ' ἔρριξε 'ς τὸ κῦμα;
Ἐσένα τὰ γεράματα δὲν σεῖχαν σαρακώσει,
Σ' τὰ ἀτάραγα κλωνάρια σου ἑκατοστάδαις χρόνοι
Χωρὶς νὰ τὰ λυγίσουνε, ἐστέκαν σωριασμένοι,
Σ' τὴ σιδερένια φλοῦδά σου χωρὶς νὰ τήνε γδάρῃ,
Τοῦ λόγγου τἀγριοδάμαλο τὰ κέρατα ἐτροχοῦσε.
Πές μου, πῶς κοίτεσαι νεκρὸ, ῥουπάκι, 'στὸ γιαλό μου;

-»Καταίβαινε ὁλοφούσκωτο προχτὲς τὸ Δημοσάρι,
Μουγκρίζοντας 'ς τὸ διάβα του, σὰν νὰ ζητοῦσε [ἀμάχη.
Δὲν τὸ βαστοῦσαν ριζιμιὰ, δὲν τὸ κρατοῦσαν [φράχταις.
Σ' τὸ πέρασμά του ἐγέρνανε σὰν νὰ τὸ προσκυ- [νοῦσαν
Οἱ σχίνοι, τἀγριοπρίναρα. Τὸ κῦμα 'στὸ θυμό του
Ἐρροβολοῦσε πάντα ἐμπρὸς θεότυφλο, ὠργισμένο,
Καὶ πέφτει κατακέφαλα μ' ὅλη τὴν ἀνδρειά του,
Γιὰ νὰ ῥουφήξῃ ἕνα κοντρὶ ποῦ τῶφραζε τὸ δρόμο.
Ἐστεκα ἐγὼ κ' ἐκύτταζα κ' ἀπ' τὴ βουδὴ τὴν [πέτρα,
Ἄκουσα τότε μιὰ φωνὴ σὰν νἀβγαινε ἀπ' τὸν [ἅδη.

-»Πέρνα, ποτάμι, μέριασε, σύρε νὰ σκιάζῃς ἀλ- [λους,
»Ἐμὲ μ' ἐπάτησε βαρὺ ποδάρι ἀνδρειωμένου,
»Μ' ἐστοίχειωσε τὸ αἷμά του, κ' εἶμαι θεμε- [λιωμένο,

»Γιὰ νὰ φωνάζω ἀνάθεμα 'ς ἐκείνους ποῦ προ-
[δίνουν.
«Εἶμαι τ' Ἀργύρη τὸ κοντρὶ, εἶμαι τ' Ἀργύρη
[ὁ τάφος.
Τὸ κῦμα ἀναστηλώθηκε, ἀφρομανάει, θερεύει.
Τότε μὲ μιᾶς ἐψήλωσε κ' ἡ πέτρα τὸ κεφάλι
Καὶ 'ς τὸν πλατὺν τὸν ὦμό της τἀγιόκλημα ἀν-
[θισμένο
Ξαπλώθηκε σὰν νάτανε τοῦ σκοτωμένου ἡ χήτη
Ὁλόγυρά της ἡ μυρτιαῖς γοργὰ συμπυκνωθῆκαν,
Σφ'χτὰ τὴν ἐπερίπλεξαν κ'ἐφάνηκε ὁ Ἀργύρης
Ὁλόρθος τὴ φλοκάτη του σὰν νὰ φοροῦσε ἀκόμα.
Φεύγουν μὲ τρόμο τὰ νερά. Τοῦ πεθαμένου ὁ
[ἴσκιος
Τὰ κυνηγάει καὶ τὰ πατεῖ. Τὸ χνῶτό του τὰ
[σχίζει.
Ἀρμένιζε τὸ φάντασμα. Τὰ νεκρολίβανά του
Τἄχει φτερούγια 'ς τὰ πλευρὰ κι' ἀνεμοδέρνει
[χάρος.
Ἔτρεμε ἡ γῆ 'ς τὴ ρίζα μου, μ' ἐπλάκωσε ἡ
[θολοῦρα,
Μ'ἀγκάλιασεν ὁ χαλασμὸς,μ'ἐσύντριψε, μ'ἐπῆρε,
Καὶ τώρα σέρνομαι νεκρό.. Τήραξε' μὲ γνωρί-
ρίζεις ; . . .
Θυμᾶσαι ποῦρθες μιὰ φορὰ μὲ τὰ λαγωνικά σου
Κ' ἐπλάγιασες ς' τὸν ἴσκιο μου ; Ἐγὼ μὲ τὰ
[κλωνάρια
Σ' ἐσκέπασα 'ς τὸν ὕπνο σου καὶ σὺ μὲ τὸ λε-
[πίδι
Ἐχάραξες 'ς τὴ φλοῦδά μου, πρὶν φύγῃς, τό-
νομά σου.
Ἡ μοῖρα μᾶς ἀδέρφωσε, ξερρίζωμένο τώρα
Γυρεύω τόπο νὰ ταφῶ. . . Σ' ἀγάπησα. . . μὲ
θέλεις ; . .

— »Μεῖνε, σὲ θέλω δέντρο μου.. Σὰν ἔρθῃ καὶ
[γιὰ μένα
Ἡ ὥρα ἡ ἀναπόφευχτη ὁποῦ σὲ συνεπῆρε,
Θὰ πῶ μὲς 'ς τὰ σανίδια σου νὰ κλείσουν τὸ
[κορμί μου,
Καὶ τὄνομα ποῦ φύλαξες'ς τὴ φλούδά σου γραμ-
[μένο,
Ἂν θὰ τὸ φάγ' ἡ μαύρη γῆ, θέλω μὲ σὲ νὰ
[λυώσῃ.
Μεῖνε· σὲ θέλω, δέντρο μου, 'ς τὸν τάφο συν-
[τροφιά μου.
Ὅποιος κι' ἂν σ' ἔστειλε 'ς ἐμὲ, ρουπάκι, κα-
λῶς ἤρθες»...
Ἔστεκ' ἀκίνητος ἐκεῖ, θωρῶντας ξαπλωμένο
Τὸ δέντρο τὸ περήφανο ποῦ μοῦχε στείλ' ἡ
(μοῖρα,
Καὶ χίλιοι μύριοι στοχασμοὶ σκληρὰ μ' ἐμαρ-
(τυρεύαν.
Θυμήθηκα τὴ νειότη μου ὅταν μὲς 'ς τὴν καρ-
(διά μου
Ἐφύτρον' ἄδολη ἡ χαρὰ μὲ φτερωταῖς ἐλπίδαις.

Ξέννοιαστη τότε ἀνέμιζε, σὰν νάτανε ξηφτέρι,
Ἀκαταδάμαστ' ἡ ψυχὴ, κ' ἔπερνε γιὰ λημέρι
Πότε τὰ πεῦκα τοῦ βουνοῦ, πότε τὰ κυπαρίσσια
Καὶ πότε ἐφώλιαζε κρυφὰ μέσα 'ς τὰ ῥημο-
(κλήσια,
Κ' ἐγύρευε φαντάσματα. Μονάχη, ἀποσταμένη
Εὕρισκ' ἐκεῖ παρηγοριά. Τὴ νύχτα οἱ πεθαμένοι
Τὴν ἔπερναν πνεμματικὸ κ' ἐκείνη γιὰ λου-
(λούδια
Τοὺς ἔρριχνε μνημόσυνα, τοὺς ἔδινε τραγούδια.

Πόσαις φοραῖς καθήμενος 'ς τὸ βράχο μονα-
χός μου
Ἔβλεπα νἄρχεται νεκρὸ τὸ μούγκρισμα τοῦ
(κόσμου
Νὰ ξεψυχᾷ 'ς τὰ πόδια μου, σὰν τὸν ἀφρὸ
('ς τἀγέρι,
Καὶ πόσαις ἄμετραις φοραῖς, μ' ἀντάρα, μ'
(ἀγριοκαῖρι,
Ἐκρύφτηκα 'ς τὴν λαγκαδιὰ καὶ μέσα 'ς τὰ
(πλατάνια
Ἔννοιωθα ἀπόκρυφη χαρὰ, ἔννοιωθα περηφάνια,
Πιστεύοντας ὅτ' ἤμουνα θεριὸ μὲ τὰ θερία,
Ἀνήμερο, ἀνυπόταχτο κ' ἐγὼ σὰν τὰ στοιχεῖα.
Τὰ δέντρα ἐτρίζαν καταγῆς, γυρτὰ, ξερριζωμένα,
Τὰ νυχτοπούλια ἐσκούζανε τριγύρω μου ἐγριω-
(μένα,

Κ' ἐγὼ μ' ἕνα τουφέκι
Ἐπίστευα πῶς ἤμουνα βροντὴ κι' ἀστροπελέκι.

Πικραῖς ποῦν' ἡ ἐνθύμησαις ! . . Τότε τὸ μέ-
(τωπό μου,
Πλατὺς καθάριος οὐρανὸς,δὲν τοῦχαν αὐλακώσει
Τοῦ χρόνου τὰ ξεσχίσματα, οἱ πόθοι, τὰ φαρ-
(μάκια.
Σὰν πύργος ἔστεκε ψηλὸ κ' ἐπάνω του ἐφω-
(λιάζαν
Χιλιάδες ὄνειρα χρυσὰ, λὲς κ' ἦταν χηλιδόνια,
Κ' ἐφύγαν μὲ τὴν ἄνοιξι, τὰ σκόρπισε ὁ χει-
(μῶνας.
Τώρα τὸ σκέπασαν μὲ μιᾶς ἡ καταχνιαῖς τοῦ
(κόσμου,
Συγνέφιασε, σκοτείδιασε καὶ ῥαγισμένη πλάκα
Κατάμεσα τοῦ κεφαλιοῦ τἄψυχο μοναστῆρι,
Στεῖρο ξαπλώνεται, βουβὸ, τοῦ λογισμοῦ μου
(τάφος. . .
Τί κρίμα τόσο γρήγορα νὰ φεύγουνε τὰ νειῶτα!
Ὅποιος κι' ἂν σ' ἔστειλε 'ς ἐμὲ. ρουπάκι, κα-
(λῶς ἤρθες.
Ὅταν κ' ἐσὺ τὸ δύστυχο, χλωρὸ καὶ στολισ-
(μένο
Ἐσήκανες μισουρανὶς τἀλύγιστα κλωνάρια,
Βελάζοντας 'ς τὸν ἴσκιο σου ἔτρεχε τὸ κοπάδι,
Ὁ πιστικὸς χαρούμενος σ' ἀγάπαε σὰν πατέρα.
Χήραις γρηαῖς, πανόρφαναις καὶ ξετραχηλισμέ-
(ναις
Σοῦ ἐπέρναν τ' ἀντιῤῥίμματα, ὡσὰν ἐλεημοσύνη,
Κι' ὅταν τὰ ῥίχναν 'ς τὴ φωτιὰ κι' ὁλόγυρα
('ς τὰ θράκια
Μὲ τὸ φτωχὸ προσάναμμα τὴ νήστια ἀποκοι-
(μοῦσαν,
Τότε σ' εὐχολογοῦσανε κ'ἐλέγαν 'ς τὴν Παρθένο

Νὰ σοῦ στοιχειόνῃ τὰ κλαριὰ, νὰ σοῦ χαρίζῃ
(χρόνια . .
Τώρα νεκρὸ 'ς τὸν ἄμμο μου θὰ σὲ θυμοῦνται
(τάχα ; . .
Ἐμαραθήκανε γιὰ μᾶς τοῦ κόσμου ἡ πρασινά-
(δαις.
Ἐσένα σ' ἐξερρίζωσε τὸ κῦμα 'ς τὴν ὀργή του,
Ἐμὲ μοῦ τρώγουν τὴ καρδιὰ ἀχόρταγαις ἐλ-
(πίδαις.
Νἄξερες πῶς ταῖς ἔτρεφα ! Καὶ τώρα μία μία
Μαραίνονται καὶ πέφτουνε σὰ φύλλα τὸ χει-
(μῶνα.
Πλάστη μεγαλοδύναμε! Σπλαγχνίσου με τὴν ὥρα
Ποῦ θἄρθῃ ὁ χάρος νὰ μ' εὑρῇ, καὶ πρὶν σβυ-
(στῇ τὸ φῶς μου,
Στεῖλέ μου πάλαι νὰ τὰ ἰδῶ μ' ὅλη τὴν εὐ-
μορφιά τους
Τῆς νειότης μου τὰ ὀνείρατα ! Ἄφες τα νὰ
(φορέσουν
Τὰ ῥοδοκάλια τῆς αὐγῆς καὶ 'ς τὸ προσκέφα-
(λό μου
Νἀρθοῦν νὰ μὲ ῥαντίσουνε χτυπῶντας τὰ φτε-
(ρούγια
Μὲ πάχνη ἀπὸ τὸν Κίσσαβο. . . Πατέρα, στείλε
(μού τα.

ΘΑΔΗΣ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἠρώτησέ ποτε ὁ βασιλεὺς Κάρολος ὁ Θ'. τὸν ποιητὴν Δωράτον, διατί, γέρων ὤν, ἐνυμφεύθη τοσοῦτον νέαν σύζυγον.

— Μεγαλειότατε, ἀπήντησε, ποιητικῇ ἀδείᾳ.

Δικαστὴς λαβὼν δικογραφίαν τινὰ κατ' οἶκον, ὅπως μελετήσῃ αὐτὴν, εὗρεν ἀντὶ τοῦ ἐγγράφου τῆς ἀγωγῆς ἐκτενὲς ποίημα, συγκινῆσαν αὐτὸν μέχρι δακρύων· μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ μὲν δικαστὴς ἀντὶ πάσης εἰσηγήσεως ἐξέθετεν ἐνώπιον τοῦ δικαστικοῦ συμβουλίου τὰς ἐντυπώσεις, ἃς ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὸ Δικογραφικὸν ποίημα, ὁ δὲ ποιητὴς δικηγόρος ἐθρήνει τὴν ἀπώλειαν τοῦ ποιήματος, ἀφοῦ ἀπηλπίσθη ζητῶν αὐτὸ παντα-χοῦ, εἰς τὰ θυλάκια, εἰς τὰ ἁρμάρια, εἰς τὴν βιβλιοθήκην, εἰς τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν· ὁ ποιητὴς ἐνεπνέετο συχνάκις μὲ τὰ ἐπειδὴ τῶν δικογραφιῶν καὶ ἦτο ἀφῃρημένος ἀρκετὰ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότατον προσὸν τοῦ συρφετοῦ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

— Ἐπὶ τῆς *ὀδοντοφυΐας* μου αἰσθάνομαι ἀλγεινοτάτους πόνους, ἔλεγε γέρων παλίμπαις, ἑλληνίσαι θέλων, πρός τινα λίαν παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενον· ἀλλὰ μ' ὅλους τοὺς πόνους μου τούτους, ἀναγνώσω, *ἀγελέ μου*, τοὺς *γλαφυροὺς* χαρακτῆρας τῆς ἐπιστολῆς σου.

Ὁ γέρων ἠννόει διὰ τῆς λέξεως ὀδοντοφυΐας τὰ οὖλα· ἡ δὲ λέξις γλαφυρὰ ὑπελαμβάνετο ἐν τῇ πρώτῃ σημασίᾳ της, τὸ εὐανάγνωστον τῶν γραφικῶν χαρακτήρων σημαίνουσα.

Νέος τις συνομιλῶν μετά τινος νεάνιδος, ἐκαυχᾶτο ὅτι οὐδεμία τῶν ὡραίων νεανίδων τῶν Ἀθηνῶν τῷ εἶναι ἄγνωστος.

— Καὶ τὴν νέαν Χ, τὴν γνωρίζετε ; ἐπανέλαβεν ἡ νεᾶνις ;

— Ὄχι.

— Καὶ πῶς τὸ ἐπάθατε ;

— Μὰ, φίλη, καὶ ὑμᾶς δὲν ἐγνώριζον. Ἄλλως τε ἡ Χ, δὲν πιστεύω νὰ ἦναι ὡραία.

Ἰρλανδός τις φιλάργυρος, ἀποθανὼν κατὰ τὸ 1770 ἀφῆκε τὴν ἑξῆς Διαθήκην· «ἀφίνω εἰς τὴν νύμφην μου τὴν παλαιὰν μαβιὰν κάλτσαν μου, τὴν εὑρισκομένην κάτωθεν τῆς κλίνης μου· εἰς τὸν ἀδελφόν μου τὸν νεώτερον, Κωνσταντῖνον, τὰ δύο ἐκ βιβλίου ὑποδήματά μου, τὰ εὑρισκόμενα κάτωθεν τοῦ καναπὲ, εἰς τὸν ἀνεψιόν μου Δ. τὸν νυκτικὸν σκοῦφόν μου τὸν κείμενον ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν μου, καὶ εἰς τὸν πρῶτον ἐξάδελφόν μου Γ. παλαιάν τινα λάγηνον περὶ τοὺς πόδας τῆς κλίνης μου ἱσταμένην.» Πάντες οἱ συγγενεῖς κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς διαθήκης ἐθαύμασαν τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ διαθέτου· ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις πάντων, ὅταν, τινὸς τῶν παρισταμένων ἐξ ἀπροσεξίας ῥίψαντος τὴν λάγηνον, παρετήρησαν ὅτι αὕτη περιεῖχε χρυσᾶ νομίσματα. Πάντες τότε ἔδραμον ὅπως λάβωσι τὸ κληροδοτημά των.

Ἐν τινι τοῦ νέου κόσμου ἐφημερίδι ἀνεγινώσκοντο πρό τινος τὰ ἑξῆς. «Τὴν προσεχῆ Κυριακὴν γίνεται ἡ ἐκκύβευσις λαχείου

ἐξ 100 χιλ. ἀριθμῶν, ἑκάστου ἀριθμοῦ πωληθέντος μόνον πρὸς νέας ἀπὸ 15 ἐτῶν ἡλικίας μέχρι τοῦ 20 ἔτους ἀντὶ ἑνὸς ταλήρου. Τὸ λαχεῖον ἀνήκει εἰς νέον ὡραιότατον· ὁ πρῶτος ἀριθμὸς θὰ δώσῃ τὴν χεῖρά του εἰς γάμον πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ λαχείου, λαμβάνων ὡς προῖκα τὸ ἐκ τοῦ λαχείου κέρδος, ὁ δεύτερος 10 χιλιάδας ταλλήρων καὶ ὁ τρίτος 5 χιλιάδας κερδίζει.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ Δ'. ΦΥΛΛΑΔΙΩ ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΣ.

Δαυλὸς—Αὐλός.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΩ Δ'. ΦΥΛΛΑΔΙΩ ΓΡΙΦΟΥ.

Ὁ μηρὸς τυφλὶς ὄμμα σὺν ἐπὶ εἰ

Ὅμηρος τυφλοῖς ὄμμασιν ἐποίει

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ αἴνιγμα θὰ μ' ἀπαντήσῃς ἴσως,
ἐν ᾧ ἐγκλείω σκάνδαλα, ῥᾳδιουργίαν, μῖσος.
Πόσον θὰ ἦτο ἡ Ἑλλὰς, ἂν ἔλειπον, εὐδαίμων,
δὲν θὰ τὴν ἐλυμαίνετο τῆς ἀναρχίας δαίμων.
Ἀλλ' ἂν ἀπὸ τὸ αἴνιγμα αἴφνης αὐτὸ ἐκλείψω,
πόσας ἐννοίας—πιθανῶς—ἀμέσως θὰ συντρίψω. Σ.

ΓΡΙΦΟΣ.

Θαι περὶ πα, θαι περὶ πα, θαιπερὶ πα. Ι.